

ÚJ

KÖZNEVELÉS

2018. MÁRCIUS-ÁPRILIS | 74. ÉVF. 3-4. SZÁM | 1200 Ft

FENNTARTHATÓSÁGRA
NEVELÉS

EGER 1774
ESZTERHÁZY KÁROLY EGYETEM

OFI
OKTATÁSKUTATÓ
ÉS FEJLESZTŐ
INTÉZET

A fenntarthatóságról nemcsak tanulni kell, hanem aszerint is kell élni!

A DIÁKOKNAK TANULNIUK KELL A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSRŐL ÉS ARRÓL, HOGY MIT JELENT A GLOBÁLIS VILÁG POLGÁRÁNAK LENNI

AZ ISKOLAKERT-PROGRAMOK SEGÍTENEK AZ EGÉSZSÉGES TÁPLÁLKOZÁS MEGISMERTETÉSÉBEN ÉS A TERMÉSZETI KÖRNYEZETHEZ VALÓ ÉRZELMI KÖTŐDÉS KIALAKÍTÁSÁBAN

NAPELEMEK

ENERGIA-TAKARÉKOS FÉNYFORRÁSOK

ÚJRA-HASZNOSÍTHATÓ ANYAGOK

EMBERI JOGOK
DISZKRIMINÁCIÓ
NEMI EGYENJOGÚSÁG
BÁNTALMAZÁS

ISKOLA

AZ ISKOLAÉPÜLETEK LEGYENEK BIZTONSÁGOSAK. TÖREKEDJENEK AZ ENERGIA- ÉS VÍZTAKARÉKOS MŰKÖDTETÉSRE ÉS A HULLADÉK MENNYISÉGÉNEK CSÖKKENTÉSÉRE

AZ EGÉSZISKOLÁS MEGKÖZELÍTÉS MINDEN TANULÓ IGÉNYEIT SZEM ELŐTT TARTJA

Forrás: UNESCO: What is the 'whole school approach' to environmental education? 2016 november
Letöltés: <https://gemreportunesco.wordpress.com/2016/11/15/what-is-the-whole-school-approach-to-environmental-education/>
© Nevezd meg! – Ne add el! – Így add tovább Creative Commons 3.0

A magyar változat kiadója az Oktatókutató és Fejlesztő Intézet • Budapest, 2016 • © fordítás: Oktatókutató és Fejlesztő Intézet •
A magyar változat letölthető: <http://ofi.hu/letoltheto-dokumentumok>

A nagy álarcosbál, avagy a fenntartható látvány

Szöveg: **Balatoni Kinga Cecília** főszerkesztő

Ahogy az UNESCO fenntartható fejlődési céljait elnézem, köztük a megfizethető és tiszta energiáét, azon gondolkodom, vajon miért csak környezetünk energiaforrásaival foglalkozunk, a sajátunkéval miért nem. Pedig az emberi energiával éppúgy bánhatunk takarékosan vagy pazarlóan, mint a vízzel, ezért nekünk magunknak is szükségünk van energiahatékonyságra.

Ha belegondolunk, nem csak a Földnek, nekünk is van véges és megújulni képes energiánk. A véges a testi adottságainkból fakad, amire vigyáznunk kell: minőségi étellel táplálni és fizikai munkával erősíteni, hogy minél tovább életképes maradjon. A megújulni képes energiánk lelőhelye pedig a lelkünk: innen nyerjük mindennapjainkhoz a hitet, a szeretetet és a lelkesedést. Ezt szintén táplálni kell: művelődéssel, művészetekkel, imádkozással. S mivel testünk és lelkünk egységet alkot, attól függően építik vagy rombolják egymást, hogy miként bánunk velük. Bármelyik kizsigerelése felborítja a rendszert.

Testi-lelki energiahordozóink védelme mellett nem árt arra is figyelni, mire használjuk rendelkezésre álló energiáinkat. Hogy amivel akár több órát is eltöltünk, az tényleg értékes és építő jellegű-e. Vajon érdemes-e órákat töltenünk különféle szelfik készítésével és retusálásával? Vajon érdemes-e egy kiránduláson a szemünk helyett az objektíven át nézni a tájat, a jelen megélése helyett a jövő számára kattintgatni? Vajon érdemes-e a nyaraláson a tényleges kikapcsolódás helyett állandóan bekapcsolódunk az online térbe? Vajon érdemes-e egy szórakozóhelyről posztolnunk olyanoknak, akik nincsenek ott, ahelyett, hogy azokkal beszélgetnénk, akik ott vannak? Vajon miért a profilunkat fejlesztjük, és nem magunkat? Vajon miért rendelünk mindent a saját brandünk építése és profilunk fenntartása alá?

A média ma azt sugallja: elég tökéletesnek látszanod, és mindenki csodálni fog, követni és lájkolni. Tiéd lesz a világ! A gazdagok plasztikázthatnak, a kevésbé módosak retusálhatnak. Választhatasz drágább és olcsóbb márkák közül, mindegy, csak viseld valamelyiket. Van még egy halom drága cucc a kelléktárban, azokat is vedd meg, és viseld, légy te magad a márka! Mintha egy nagy álarcosbálban élnénk, ahol ki kell találnunk, hogy a profilmaszok és a brandjelmez kit is takar. Ehhez kell ma már ennyi pszichológus és coach...

Hogy ez az álarcosbál meddig fog tartani, hogy meddig bírják még a fiatalok energiával, azt még nem lehet tudni. És azt sem, hogy a tombolán mit lehet majd nyerni. Talán egy fenntartható testet vagy egy tiszta lelket? Ki tudja...

Új Köznevelés magazin

Alapító: Emberi Erőforrások Minisztériuma
Kiadó: Eszterházy Károly Egyetem Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet (EKE OFI)
Felelős kiadó: Dr. Liptai Kálmán, az Eszterházy Károly Egyetem rektora
Felelős szerkesztő: Kamp Alfréd, az EKE OFI tankönyvkiadási igazgatója

Főszerkesztő: Balatoni Kinga Cecília
Szerkesztőbizottsági tagok: Aczél Petra elnök, Gloviczki Zoltán, Ötvös Zoltán
Tanácsadó testület: Bagdy Emőke, Gáspár Mihály, Lányi András, Lévai Balázs
Szerkesztő: Indri Dániel
Olvasószerkesztő: Földes Zsuzsanna
Tördelőszerkesztő: Pattantyus Gergely

Az Új Köznevelés lapszámaint minden iskola egy példányban ingyenesen megkapja. További példányszámok, illetve egyéb megrendelés esetén egy lapszám ára 600 Ft.

Előfizetés/megrendelés: kiado@ofi.hu
Hirdetés: kozneveles@ofi.hu

Cikkeket az alábbi e-mail-címre várunk: kozneveles@ofi.hu (Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. Meg nem rendelt cikkekért nem áll módunkban honoráriumot fizetni.)

SZERKESZTŐSÉG:

Cím: 1074 Budapest, Rákóczi út 70.
Levelezési cím: EKE OFI, 1581 Budapest, Pf. 14.
E-mail: kozneveles@ofi.hu
Honlap: folyoiratok.ofi.hu/uj-kozneveles

Layout-tervek: Salt Communications Kft.
Címdal: SceneNature/Shutterstock.com
Fotók: Shutterstock.com

ISSN 2064-0625

Terjedelem: 3,5 ív
Készült: 5000 példányban

Tartalom

BEKÖSZÖNTŐ

- 1 A nagy álarcosbál, avagy a fenntartható látszat

AKTUÁLIS

- 3 Az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc 170. évfordulójára
- 4 150 éves a Magyar Történelmi Társulat

OKTATÁS-NEVELÉS

- 8 Óvodapedagógia: Kicsit más gyerekek
- 10 Gyógypedagógia: Gyógypedagógus az iskolában
- 14 TeenSTAR – Komplex személyiségfejlesztő és szexuálpedagógiai program diákoknak
- 18 Duális képzés
- 20 Kutya a tanteremben – Állatasszisztált oktatás

A HÓNAP TÉMÁJA: FENNTARTHATÓSÁGRA NEVELÉS

- 25 Bevezető
- 26 Fenntartható fejlődési célok (UNESCO)
- 32 Ökoiskola: Gyorsjelentés, nevelési-oktatási programok, címpályázat
- 34 Fenntarthatósági Témahét: Általános tájékoztató, óratervek, pályázatok
- 36 A vízlábnyomtól a tudatos vásárlásig – Jó gyakorlatok általános és középiskolásoknak
- 39 Kezdeményezések: „Ki a tanteremből!”, „Beporzók napja”
- 42 **Vélemény**
Aczél Petra: Szokásban van?
Balázs Géza: Hatunk, hetünk...

AMI VILÁGUNK

- 44 **Osztályfőnöki óra:** Zaklatás?
- 47 Pályázatok
- 48 Kulturista
- 50 Évfordulók
- 52 Iránytű
- 56 Programajánló

170. Évforduló

Az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc

Kristófné Vidók Margit

Március 15.

Vannak napok, melyet nem felejtünk el,
felvillan fénye mindig, mint csodajel,
örökké fénylő csillagként ragyognak,
új reményt adva születő napoknak.

Régi márciust fűtötte szenvedély,
bátor ifjakban izzott lelkesedés,
a költő szavára egy nemzet felelt,
szabadságot kért, melyet kiérdemelt.

Ibolyaillatú, tündöklő tavasz,
lobogó zászló, nemzetiszín szalag,
erő, hit, remény, mi belőle árad,
és a szabadságvágy újra feltámad.

Legyen mindig példa hősiek tettük,
március eszméjét el nem felejtjük,
és míg magyar szív dobog e hazában,
remény is csillan az ég ablakában.

Barabás Miklós korabeli művén a nemzeti hagyományt teremtő pántlikás kokárdával díszített Jókai, Petőfi és Vasvári, a Landerer és Heckenast-féle nyomda előtt állva, az esőben tolongó sokaságnak a szabad sajtó első termékét, a *Nemzeti dalt* osztogatja (Forrás: PIM)

150 éves a Magyar Történelmi Társulat

Hermann Róbert történészprofesszorral, a Magyar Történelmi Társulat elnökével, valamint **Kaposi Józseffel**, a Társulat Tanári Tagozatának elnökével a Magyar Történelmi Társulat történetéről, céljairól és az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc jelentőségéről beszélgettünk.

Szöveg: **Sallai Éva**

1848–1849

– **Professzor úr egyik kutatási területe az 1848-as forradalom és szabadságharc, amelynek márciusban ünnepeltük a 170. évfordulóját. Mi volt Ön szerint 1848 legfőbb jelentősége?**

Hermann Róbert: – 1848 egy olyan korszak, amely alapvetően mindenkit lelkesít. Ám ezzel az időszakkal kapcsolatban

is észrevehető egy látens újraértékelési tendencia a közvéleményben. Gyakran felteszik a kérdést, hogy egyáltalán érdemes volt-e belekezdeni, nem volt-e eleve bukásra ítéelve. Ez a szokásos magyar pesszimizmus. Szerintem a magyar történelem egyik legnagyobb, legsodálatosabb vállalkozása volt, és nem a katonai végeredmény felől kell megítélni azt, ami 1848 márciusában és áprilisában történt. A 20. század egyik legnagyobb magyar történésze, a Történelmi Társulat korábbi elnöke, Kosáry Domokos mondta mindig, hogy a forradalom és a szabadságharc egymással összefüggő, de nem szinonim fogalmak. A forradalom 1848 március–áprilisában győzött, és ez a győzelem megmaradt a fegyverletétel és a megtorlás után is, hiszen megtörtént a társadalmi átalakulás, amihez hasonló mélységű a magyar társadalom történetében csak az államalapítás

vagy talán az 1945-ös és az 1989–90-es fordulat volt. De míg az államalapításnak, illetve a 45-ös és a 89-es változásnak fele-fele arányban voltak vesztesei és nyertesei – ezt most szociális szempontból, nem pedig az állampolgári jogok szempontjából gondolom, főleg az utóbbinál, a rendszerváltozásnál –, addig 1848-ban alapvetően a társadalom egésze nyertese volt az átalakulásnak. Ezért van szerintem mindmáig ez a rendkívül erős érzelmi kötődés.

Arról sem szabad megfeledkeznünk, hogy az 1848–49-es forradalom és szabadságharc olyan Európa-szintű vállalkozás volt, amelynek köszönhetően ismét visszakerültünk a világtérképre. Soha nem volt olyan jó Magyarország imázsa, mint 1849 és 1867 között, a vereség és a megszállás ellenére. És még az a szomorú „siker” is a miénk, hogy a magyar forradalom leveréséhez nem volt elegendő egy nagyhatalom, hanem kettő kellett hozzá. Ilyen sem volt a világtörténelemben! Annak a honvédseregnek a teljesítménye, amely alig volt több mint egyéves, amikor ezeket a kiváló hadműveleteket végrehajtotta, és nem volt másfél éves, amikor a szabadságharc véget ért, alapvetően a magyar társadalom teljesítménye volt. Mert óriási teljesítmény volt, hogy kiállította az újoncokat és önkénteseket, felruházta, fel-fegyverezte és folyamatosan ellátta őket. A honvédsereg nem bukott meg, hanem nagyon súlyos katonai vereséget szenvedett, ami kikerülhetetlen volt, ugyanakkor ez jól mutatta: a társadalomnak olyan belső ereje volt, hogy akár a Monarchiát is szét tudta volna feszíteni.

- Nem lehet könnyű évről évre újat mondani, hogy az a fiatalok és az idősebbek szívét is megdobogtassa.

- Van egy fontos szempont, ami segít abban, hogy az ember erről a korszakról beszéljen. Míg a honfoglaláshoz és az államalapításhoz nem nagyon van személyes viszonyunk (talán, ha tíz családot tudnunk mondani, amely ténylegesen vagy fiktív módon vissza tudja magát vezetni a honfoglalás koráig), addig 1848–49-hez sokaknak van valamilyen érzelmi kötődése. Sok családban volt nemzetőr, honvéd, főszolgabíró, alispán,

polgármester vagy rendőrtisztviselő valamelyik ős, és szinte minden településhez kapcsolódik valamilyen esemény. Ha más nem, az, hogy fölszabadították a jobbágságot, és szabaddá vált az a föld, amit korábban úrbéresként műveltek. Mindenütt megalakult a nemzetőrség, tehát valóban a társadalom egészét, a tömegeket érintette meg a változás – és pozitív értelemben érintette meg. Éppen ezért nagyon fontos, hogy az 1848–49-es szabadságharcról minden évben méltó módon megemlékezzünk.

A Magyar Történelmi Társulat

- Miben látja a Társulat elnökeként a kiegyezés évében megalakult és 2017 decemberében fennállásának 150. évfordulóját ünneplő Magyar Történelmi Társulat legfontosabb feladatát?

- Legfontosabb feladatunkat abban látom, hogy a történelmi kutatás újabb eredményeit közérthető formában eljuttassuk a nagyközönséghez. Ez egyáltalán nem egyszerű feladat. Részint azért, mert túl kevés az orgánus, amivel rendelkezünk, másrészt a hagyományos formák, tehát az előadások vagy konferenciák tartása mindinkább háttérbe szorul, mivel jóval kevesebb érdeklődő ér el, mint mondjuk, a 60-as vagy a 70-es években, amikor a személyes kontaktus vagy a televízió- és rádióműsorokon keresztül való elérés volt az általánosan jellemző. A Társulatnak nem az a feladata – mint ahogy ezt az alapszabálya is rögzíti –, hogy a napi politikai vagy történetpolitikai vitákban részt vegyen, hanem hogy történelmi, szakmailag alátámasztott álláspontokat közvetítsen. Bár tagadhatatlan, hogy mára a szakmai álláspontokban vannak olyan különbségek és eltérések, amelyek sok esetben – főként a 20. század történelmének tekintetében – politikai törésvonalaként is értelmezhetők.

- A Társulat története során, a különböző történelmi időszakokban nem lehetett könnyű ragaszkodni a politikamentesség Ön által említett elvéhez.

- Valóban nem volt könnyű. De azt mondhatjuk, hogy az 1867 és 1918 közötti időszakban, ha végigtekintünk a Társulat történetén, ez alapvetően sikerült. Ebben az időszakban a 48-as és 67-es álláspontok különbözősége jellemezte a magyar közéletet. Hogyha megnézzük azokat a történelmszemélyeket, akik a Társulat élén álltak, vagy meghatározó személyiségek voltak (pl. főtítkárok, alelnökök), ott is látjuk ezt a törésvonalat, ugyanakkor magának a Társulatnak a munkáját ez alapvetően nem befolyásolta. Évtizedekig a 48-as Thaly Kálmán volt a Társulat titkára, első elnöke pedig Mikó Imre volt, az Andrássy-kormány minisztere, de ez nem jelentette azt, hogy a hagyományos függetlenségi álláspont vagy a 67-es álláspont hívei az adott időszakban háttérbe szorultak volna a másikkal szemben. És voltak olyanok is – például Horváth Mihály –, akik szakmailag 48-as múltjuk ellenére is jól belesimultak a kiegyezés utáni rendszerbe.

1917-ben Klebelsberg Kunót választották meg a Társulat elnökévé. Neki volt egy nagyszabású forráskiadási koncepciója, amit 1920 után – Trianon egyetlen pozitív következményeként – meg tudott valósítani, mert megnyiták a bécsi levéltáraknak azok az anyagai is, amelyek korábban nem voltak kutathatók. Itt a reformkori, az 1848–49-es, illetve az azt követő időszak forrásanyagáról van szó. És Klebelsberg vallás- és közoktatásügyi miniszterként pénzt is tudott szerezni a Magyar Történelmi Társulatnak. Volt olyan időszak, amikor egy személyben ő volt a miniszter és a Társulat elnöke, és ugyanez elmondható utódjáról, Hóman Bálintról is. Így a két világháború között forráskiadásban a Történelmi Társulatnak sok tekintetben meghatározóbb szerepe volt, mint a Magyar Tudományos Akadémiának, míg 1918 előtt ez fordítva volt. Ez a fajta politikamentesség kitartott 1944-ig, a német megszállásig. Az 1945 után bekövetkezett jelentős belpolitikai fordulat 1948-ig a Történelmi Társulat működését alapvetően nem érintette, a régiek, a hagyományos polgári történetírói társadalom tagjai ugyanúgy ott voltak a Társulat vezetésében és a tagjai között, mint az újak, a szocialista-kommunista-sztálinista meggyőződésűek.

- Mi történt a Társulat életében 1948 után?

- 1949-ben Andics Erzsébetet, a magyarországi sztálinizmus egyik meghatározó értelmiségi alakját választották elnökévé, és ő jókora tisztogatást hajtott végre a Társulatban. 1956 után kezdett a Társulat lassan visszatérni a politikamentes állásponthez. Ez a pártállamban tökéletesen ugyan nem sikerülhetett, de azért Andics Erzsébet és Molnár Erik elnöksége között e tekintetben is minőségi különbség volt. A Társulatnak óriási szerepe volt abban, hogy az 1960-as évektől kezdve a magyar társadalom tagjaiban fölébredt a régmúlt iránti érdeklődés. Rengeteg szimpóziumot, előadás-sorozatot, konferenciát, szabadegyetemet szervezett a Társulat, amelyek iránt igen nagy volt az érdeklődés. Ha a *Századok*ban megnézzük az ezekről szóló tudósításokat, láthatjuk, hogy olyan tömegeket mozgattak meg egy-egy évben, ami manapság öt-hat év alatt sikerül. A további elnökök is törekedtek a politikamentességre, az 1990-es változás után pedig teljesen nyilvánvalóvá vált ez a szándék. Ugyanakkor a politikamentesség anyagilag komoly problémát jelentett.

A tagság létszáma a rendszerváltás után lecsökkent, és a költségvetési források sok esetben attól függtek, hogy az adott elnöknek milyen volt a kapcsolata az éppen regnáló politikai hatalommal. A Társulatnak is voltak és vannak bizonyos költségei, így a *Századok* és a *Világ-történelem* folyóiratok megjelentetése, az alkalmazottak fizetése. Hangsúlyozni szeretném, hogy az elnök, a főtítkárs és a választmány tagjai semmilyen anyagi juttatásban nem részesülnek. Most anyagilag többé-kevésbé rendben vagyunk, két éve kaptunk egy viszonylag jelentős kormányzati támogatást. Tavaly ebből tudtunk például egy szakmailag megfelelő színvonalú rendezvénysorozatot lebonyolítani.

– Az ímént említette a *Századok* című folyóiratot. Milyen a lap olvasottsága manapság, az internet korszakában?

– A *Századok*at 800–1000 példány között szoktuk megjelentetni. A folyóirat is 1867-től létezik, tehát az egyik legrégebbi ugyanazon cím alatt folyamatosan megjelenő magyar társadalomtudományi lap. Egy évvel ezelőtt külsőleg is megújult, és már online is olvasható valamennyi száma. A Társulat honlapjának a megújítása is azért volt fontos, hogy minél több érdeklődőt elérjünk. A Társulat tagjai így hozzáférést kapnak a folyóirat teljes adatbázisához. A *Századok* mindig is zászlóshajója lesz a magyar történeti publikációknak, hiszen olyan óriási tárháza a magyar történettudománynak, ami soha nem lesz megkerülhető.

– 2017 novemberében újjáalakult a Magyar Történelmi Társulat Tanári Tagozata. Mit jelent ez a Társulat szempontjából?

– Fontosnak tartom, hogy ne csak a szűkebb értelemben vett szakma, tehát azok a történészek vegyenek részt a Társulat munkájában, akik akadémiai vagy más kutatóintézetekben, illetve az egyetemeken dolgoznak, hanem nyisson azok felé is, akik a történelmi ismereteket valójában közvetítik. A Tanári Tagozatnak voltak korábban kiemelkedő periódusai. Szabolcs Ottó például az 1990-es és 2000-es években igazi motorja volt a Tanári Tagozatnak, hihetetlen energiával és szeretettel szervezte. A halála után kicsit gazdátlanul maradt a tagozat, csökkent a rendezvények száma, a tagság aktivitása és létszáma is. Ezért örültem, amikor tavaly Kaposi József megkeresett ez ügyben, és felajánlotta a segítségét.

A Tanári Tagozat révén az újabb kutatási eredményeket közvetlenül el tudjuk juttatni az érdeklődőkhöz, hiszen a tagozat vezetői tagjai a választmánynak, így közvetíteni tudják az általános és középiskolai történelemtanároknak megfogalmazódó igényeket..

Számunkra is fontos annak az ismerete, hogy ők miről szeretnének előadást hallgatni, másrészt el tudjuk mondani, hogy mi az, ahol a tankönyvekben, a Nemzeti alaptantervben vagy az eddigi, megszokott történelemszemléletben gyökeres vagy legalábbis jelentős fordulatra lenne szükség.

A Tanári Tagozat

– Tavaly választották meg a Magyar Történelmi Társulat Tanári Tagozata elnökévé. Milyen feladatok várnak Önre?

Kaposi József: – Azzal a feladattal bíztak meg, hogy próbáljak új lehetőségeket teremteni az elmúlt években megjelent tantervi dokumentumok, tankönyvek és egyéb taneszközök szakszerű módon való

felhasználására. Fontosnak tartom kiemelni, hogy mi szakmai alapon működő szervezet vagyunk, amelyben nagyon jól kiegészítik egymást a tudomány és az oktatás területén dolgozó történészek. Azt szeretnénk, hogy sokkal szervezesebb legyen az együttműködés a tudomány világa és a mindennapi pedagógiai gyakorlat között, valamint hogy a pedagógusok ismerjék meg és szakmai munkájukban alkalmazzák a hazai mellett a nemzetközi tapasztalatokat is. Ezt segítjük a *Történelemtanítás* című, digitálisan megjelenő folyóirattal, amelyben megpróbáljuk bemutatni a hazánkban, illetve a nemzetközi történészvilágban zajló folyamatokat.

Egyfajta katalizátorszerepet szeretnénk tehát betölteni, bemutatva, hogyan lehet a legfrissebb, legkorszerűbb elméleteket a gyakorlat szintjére lefordítani, és hogyan lehet úgy alakítani ezt a gyakorlatot, hogy tanuláselméletileg és módszertanilag is megfeleljen a kihívásoknak.

– Hogyan foglalná össze a legfontosabb célkitűzéseiket?

– Meghatározó célunk a történelemtanítás tudományos megközelítése, és ebből próbálunk építkezni. A legfontosabbnak a történelemoktatás színvonalának emelését tartjuk, továbbá hogy munkánkat kiváló szakmai tudással támasszuk alá, hiszen sok tagunk van a tudomány és a felsőoktatás világából. Semmiképpen sem akarunk napi politikai harcokba keveredni. A történészek és a gyakorló pedagógusok, továbbá a doktoranduszok és a tanárképzésben részt vevő hallgatók számára szeretnénk biztosítani a moderált szakmai párbeszéd lehetőségét. Szeretnénk hozzájárulni ahhoz, hogy a történelemoktatás a klasszikus célok mellett, mint amilyen például a közös kulturális múlt elsajátítása, a történelmi gondolkodást is elősegítse, melynek révén egy a ma világát és a jövő kérdéseit is értelmesen feldolgozó generáció nő fel.

Konferencia 150

Lengyel Nóra összefoglalója

2017. december 6-án tartotta „A Magyar Történelmi Társulat szerepe a tudományirányításban. Hét társulati elnök” című konferenciáját a Magyar Történelmi Társulat és az MTA Filozófiai és Történettudományok Osztálya az MTA Székházban.

A konferenciát *Zsoldos Attila* osztályelnök köszöntötte, majd *Hermann Róbert*, a Társulat elnöke nyitotta meg, aki elmondta, nagy eredménynek tartja, hogy a 150 éve működő civil szervezet munkáját a fennállásától kezdve napjainkig elsősorban szakmai szempontok vezérlik. A rendezvény levezető elnöke, *Gyáni Gábor* felhívta rá a figyelmet, hogy a társulati elnökök tevékenységének vizsgálata lehetővé teszi a tudomány és politika mindenkori kapcsolatának feltárását is.

A kezdetekről Egyed Ákos számolt be az elnöki posztot 1867–1876 között betöltő **Mikó Imréről** tartott előadásában. Politikai szempontból is vizsgálta Mikó elnökké választását, aki mérsékeltebbnek („67-es”) számított, mint az 1877–1878 között az elnöki székben őt követő, radikálisabb („48-as”) Horváth Mihály. Egyed kiemelte, hogy Mikó Imre nevéhez köthető az Erdélyi Múzeum-Egyesület (EME) megalapítása (1859), ami vitathatatlanul előrelendítette a történészek intézményes keretek között folytatott tevékenységét.

Rész Imre **Thallóczy Lajos** pályáját és elnöki működését (1913–1916) mutatta be, aki történészként szakmai írásaiban – szakítva a nemzeti romantikával – a forráskritikára fókuszált. Rész kitért arra is, hogyan segítette elő Thallóczy – nagyrészt kapcsolatai és tekintélye révén – történészeink bécsi kutatásait, és hogyan építette ki annak intézményes kereteit. Thallóczy tehát jelentős előrelépést tett az osztrák–magyar tudományos kapcsolatok területén, amit később Szekfű Gyula és Miskolczi Gyula is hasznosítani tudott pályája során.

Ujváry Gábor **Klebelsberg Kuno** elnökségéről (1917–1932) beszélt. Klebelsberg elnöki posztja a korban – érthető módon – vitát váltott ki, tudományszervezői tevékenysége azonban ennek ellenére jelentős, hiszen a Bécsi Magyar Történelmi Intézet létrehozásával – Mikóhoz hasonlóan – Klebelsberg is részt vállalt a bécsi kutatások intézményesítésében, így segítve például Hajnal István és Mályusz Elemér munkáját. Emellett jelentős támogatásban részesítette a külföldi ösztöndíjasokat (joggal viseli ma is a hungarikakutatáshoz kapcsolódó ösztöndíj éppen Klebelsberg nevét).

Eckhart Ferenc elnöki munkájáról (1946–1949) Törő László Dávid tartott előadást. Eckhart tevékenysége a társadalomtörténeti nézőpont előtérbe kerülését eredményezte a Társulat életében és a *Századok* című folyóiratában egyaránt, melynek Eckhart szerkesztője is volt. Törő azt is bemutatta, hogyan befolyásolta a Társulat életét az őt körülvevő egyéb szakmai csoportokkal és intézményekkel való – sokszor konfliktusokkal terhelt – kapcsolata.

Baráth Katalin **Andics Erzsébet**ről, az MTA első női tagjáról emlékezett meg. Andics akkor került a Társulat elnöki posztjára (1949–1958), amikor már megkezdődött Magyarország szovjetizálása, amelyben ő is jelentős szerepet vállalt, részben a *Századok*-ban publikált írásai révén. Ilyen mértékű politikai befolyásoltság sem azelőtt, sem azután nem volt jellemző a Társulatra, talán emiatt sem övezte tisztelet Andicsot a Társulat tagjainak körében.

Rác György az 1967–1975 között elnöklő **Ember Győző** tevékenységét mutatta be, aki pozícióját nagyrészt Andics Erzsébettel való jó kapcsolatának köszönhette, ám mindig igyekezett kibújni a politikai feladatok alól. Ennek ellenére ő sem kerülhette el, hogy szakmai tevékenységén nyomot ne hagyjon a politika, a Magyar Történelmi Társulat múltjáról írott tanulmányát cenzúrázták.

Végül Romsics Ignác **Kosáry Domokos** társulati elnöki tevékenységéről (1999–2007) tartott előadást, amelyben kitért a Kosáry Domokos által szervezett rendezvényekre, konferenciákra és vitákra, valamint bemutatta a tevékenysége alatt megjelent társulati kiadványokat is.

A Társulat emblematikus elnökeinek tevékenységén keresztül felvázolt történetéből kiviláglott: a Társulat Andics Erzsébet elnökségétől kezdve fokozatosan veszített vezető szerepéből, helyébe a Magyar Tudományos Akadémia lépett. Ennek ellenére a Társulat rendezvényei iránt máig nagy az érdeklődés, folyóirata, a *Századok* pedig továbbra is színvonalas felülete a tudományos eredmények publikálásának.

További információ:
tortenelmitarsulat.hu

Szöveg:
Szódy Judit

Kicsit Más Gyerekek

Szinte minden ovicsoportban van olyan gyerek, aki kilóg a sorból. Természetes, hogy az óvónőknek különleges figyelmet kell fordítaniuk rá és arra, hogyan viszonyulnak hozzá a társai.

Akár viselkedési zavar, akár valamilyen érzékszervi sérülés vagy mozgáskorlátozottság, esetleg krónikus betegség okozza, hogy a gyerek kilóg a sorból, számára könnyen adódhat minden napra egy-két kihívással teli helyzet. Lehet, hogy csak annyi, hogy nem eheti azt, amit a többiek, de az is lehet, hogy nem játszhat velük bizonyos játékokat, ki kell maradnia egy-két közös programból, vagy olyan sokat hiányzik, hogy szinte lehetetlen beilleszkednie.

Bizonyos esetekben célszerűbb lenne elkülöníteni a „problémás” óvodást, de ezzel csak azt erősítenénk benne, hogy valami nincs rendben vele. Megtörtént eset, hogy a táplálékallergiás gyereket külön asztalhoz ültették, ezzel akarták megelőzni, hogy az asztalszomszédaitól valamilyen számára veszélyes ételféleség kerüljön a tányérjába. Ezt ő nem úgy élte meg, hogy vigyáznak rá, hanem büntetésként könyvelte el. Sajnos a hosszas elkülönítés után már a gyerektársai sem akartak mellé ülni, mert idegennek, furcsának tartották, akivel nem jó barátkozni. A legjobb tehát ezeket a gyerekeket bevonni, amibe csak lehet, és a kritikus helyzetekben a lehető legkevesebb körítéssel megoldani a problémát. Természetesen nagyon fontos, hogy a többi gyerek is tudja, miért nem eheti Zsolti azt az ebédet, amit ők, és miért nem szabad megkínálni a saját finomságukkal. Hogy Árpai miért nem szaladgálhat velük, és miért kell műanyag pipából gyógyszer szívnia a szájával, hogy Noémi miért jár furcsán, és miért kell Gabinak rendszeresen szurit kapnia.

Diéta – csak szigorúan!

Ha egy ovisnak diétáznia kell, mert mondjuk, cukorbeteg, tejcukor-érzékenységekben szenved, vagy cöliákiás, mindenkinek ismernie kell körülötte a diéta szabályait. Az óvodástársaknak például azt kell tudniuk, hogy diétázó társukat nem szabad semmivel megkínálniuk, még a szülinapi partin vagy a karácsonyi ünnepségen sem. Semmivel. A legjobb, ha ez a szabály mindenkire vonatkozik, még azokra a felnőttekre is, akik nagyjából ki tudják szűrni, hogy melyik élelmiszer tartalmazza a tiltott anyagot, és melyik nem. Az egyetlen biztonságos út az, ha a gyerek csak a közétkeztetésben számára külön szállított vagy a szülei által bevitt diétás ételt kapja. Ha a szülők még visznek gyümölcsöt, speciális desszertet vagy nassolnivalót, természetesen azt is eheti, de senki mástól semmit nem kaphat. Nehéz ezt néha megállni, hiszen sok gyerekért érkeznek a szülők finomsággal, amit már öltözés közben elkezdenek majszolni a kicsik.

Ki kaphat diétás ételt?

A közétkeztetésről szóló 37/2014. (IV. 30.) EMMI rendelet szerint azok kaphatnak diétás étrendet, akik szakorvosi igazolást hoznak betegségükről. Nem elég tehát az, hogy a szülő bejelenti a diétára vonatkozó igényét. Az ételt a diétát veszélyeztető anyagok kizárásával, elkülönítve kell elkészíteni, tárolni, szállítani és végül átadni.

Hendikeppel – mégis boldogan

A mozgássérült vagy érzékszervi gyengeséggel élő gyerekek remekül beilleszkedhetnek az óvodai közösségbe, hiszen a kicsik nem tesznek különbséget, nincsenek előítéleteik, elfogadják sérült társukat úgy, ahogy van. Természetesen egy idő után lesznek kérdéseik, amelyekre válaszolni kell, mégpedig őszintén és nem túl bizonyultan. Az óvónőnek érdemes részletesen átbeszélni az érintett gyerek szüleivel – a gyerek állapotán kívül – azt is, hogy a gyermekük mit tud a saját betegségéről, fogyatékosságáról. Így az óvónő e tudás birtokában biztonságosan és őszintén beszélhet a gyerekekkel és a többi szülővel a helyzetről. Fontos, hogy ne sajnálkozzunk, kezeljük természetesen az állapotát, és próbáljuk kihozni belőle a legtöbbet. Csak annyi segítséget kapjon az ovisunk, amennyire feltétlenül szüksége van. Ha mindig segítünk neki mindenben, akár olyasmiben, amit maga is meg tud csinálni, csak talán lassabban, akkor kiszolgáltatottnak és ügyetlennek fogja érezni magát, ha nem leszünk mellette. Segítsünk ezt megérteni a többi gyerekekkel is.

Segít a pedagógiai asszisztens

Az az óvodáscsoport, amelybe különleges kisgyerekek is járnak, több feladatot ad a gondozóknak, hiszen a speciális gyerekekre és a csoporttársakra is jobban kell figyelni. Nagy munka olyan játékokat találni és megvalósítani, amelybe a kicsit más gyerek is könnyen be tud kapcsolódni, és egyenrangú társa lehet a többieknek. Szerencsére az ilyen csoportoknak az óvoda biztosíthat pedagógiai asszisztent, aki bekapcsolódik a csoport életébe, miközben a speciális igényű gyerekekre összpontosít. Bizonyos fejlesztési technikákat elsajátítva fejlesztő foglalkozásokat végezhet azokkal a gyerekekkel, akiknek erre szükségük van. Segít az öltözésnél, vetkőzésnél, az étkezéseknél a csoportszobában, az udvaron vagy a házon kívüli események során. Sokat segít a speciális gyerekeknek abban, hogy a többiek befogadják őket.

Milyen „másnak lenni”?

Érdemes átgondolni, milyen érzés lehet ezeknek a különleges gyerekeknek kilógni a sorból. Nap mint nap szembesülni a hendikeppjükkel. A kiscsoportos korosztály még nem küzd ezzel sokat, a nagyobbacsok azonban már tudatosabban viszonyulnak a saját testükhöz, a képességeikhez, miközben újabb és újabb akadályokkal szembesülnek. Előfordulhat, hogy szorongani, félni kezdenek valamitől, rosszkedvűek lesznek, nem esznek, nem isznak annyit, amennyit szoktak, nem tudnak jól aludni. Ha úgy érezzük, hogy nem csak egy kis hullámvölgyről van szó, akkor érdemes a szülővel egyeztetve az óvodapszichológushoz fordulni. Különböző terápiás technikák és más, játékos módszerek segítik a gyerekeket önbecsülésük fölépítésében, szorongásuk csökkentésében. Ha a szülőkön látjuk, hogy nagy a családban a feszültség, segítsünk nekik pár- vagy családterápiás szakembert találni.

Hogyan segítsünk a gyerekeknek?

- Igyekezzünk bevonni minél több olyan tevékenységbe, amelyet a többi gyerek végez!
- Ha bizonyos játékokban/tevékenységekben eredetileg nem vehetne részt, találjunk ki a számára is játszható változatot, és játsszuk el úgy is!
- Keressünk olyan játékokat/tevékenységeket, amelyekben ő legalább olyan jó, mint a többiek!
- Kezdeményezzünk beszélgetést az emberek sokféleségéről!
- Keressünk népmeséket, amelyekben a hátrányból induló mesehős nyeri el a jutalmat azzal, hogy legyőzte a nehézségeket!

Hogyan segítsünk a szülőknek?

- Biztosítsuk őket arról, hogy a lehető legtöbbet megtesszük azért, hogy a gyerekük jól érezze magát az oviban!
- Kérdezzük meg őket, hogy szerintük hogyan segíthetnénk a legjobban!
- Kérjük meg őket, hogy osszanak meg minden részletet a gyerekük nehézségeivel kapcsolatban! Mi vált be? Hogyan győztek le bizonyos akadályokat? Mi az, ami nem segít?
- Biztosítsuk őket arról, hogy mi is beszámolunk tapasztalatainkról, és ezt tegyük is meg!
- Biztosítsuk őket arról, hogy bármikor kapcsolatba léphetnek velünk, amíg a gyerek az óvodában tartózkodik, és bizonyos felületeken (e-mail, chat, sms) máskor is rendelkezésükre állunk!
- Ha szükséges, ajánljuk fel az óvodapszichológus vagy az óvodai fejlesztőpedagógus segítségét, illetve segítsünk eligazodniuk a diagnosztikus és terápiás lehetőségek között!
- Keressünk együtt támogató szervezetet vagy támogató szülőcsoportot, ha ez szükséges!

Olvasnivalók

- Bánki László – Csató Gyula – Varga Lívía Éva: *Ne parázz! Ismerd meg a sérült emberek világát!* Budapest: Beszélő Szem, 2004.
- Aronson, Elliot: *A társas lény.* Budapest: Akadémiai, 2008.
- Forgács József: *A társas érintkezés pszichológiája.* Budapest: Kairosz, 2007.
- Réger Zita: *Utak a nyelvhez. Nyelvi szocializáció – nyelvi hátrány.* Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézet, 2002.
- A Clark házaspár kísérlete: www.youtube.com/watch?v=QRZPw-9sJtQ (2018. 03. 29.)

Gyógypedagógus az iskolában

Interjú **dr. Papp Gabriellával**, az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Karának dékánhelyettesével

A bevezetőt **Remeczné Komár Gabriella** írta, az interjút **Hudáky Rita** készítette.

Nemzetközi kutatások igazolják, hogy a tanulók teljesítményét, sikeres fejlődését nem az osztálylétszámban, a tanítási eszközök sokféleségében kell keresni, hanem a *pedagógusok képzettségében, a tanítás minőségében*. Az iskola egyik kiemelt feladata, hogy kiegyenlítse a gyermekek otthonról hozott hátrányait, közelítse egymáshoz a jó és a rossz körülmények között élők teljesítményét. Az is jól kimutatható, hogy a középszint megerősítése és emelése nélkül aligha várható pozitív irányú elmozdulás.

Amikor az első PISA-mérés után a részt vevő országokat sokkolta az eredmény, többen óriási anyagi ráfordítással próbálták javítani az oktatás helyzetén. Rá kellett jönniük azonban, hogy önmagában a több pénz még nem okoz változást, s hamarosan a pályaválasztás tesztrendszerének kidolgozásában, a pedagógusképző intézmények minőségi színvonalának emelésében és az egyénre szabott, differenciált tanítási módszerekben találták meg a megoldást.

Tankönyvszerkesztői munkám során magam is megtapasztaltam, mekkora az igény a jó gyakorlatok, módszerek és terápiák bemutatására, megismertetésére, különösen miután a többségi pedagógusok kapták feladatuk az integráció okán befogadott sajátos nevelési igényű tanulók különféle típusainak együttnevelését. Ismerjük az adatokat: a közoktatási intézmények 97 százaléka találkozik az SNI tanulók fejlesztési feladatával, s gyógypedagógusként mindannyian tudjuk, mekkora felelősséget jelent ez még akkor is, ha megvan az elfogadó szemlélet, a lelkesedés, a megoldást sürgető igény a kollégákban.

Valamennyien látjuk, az integráció adta feladatokat megoldani csak a sokoldalúan képzett pedagógusok tudják. Rovatunk első interjóját azért kezdjük a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar gyakorlati és képzésfejlesztési ügyekért felelős dékánhelyettesével, *dr. Papp Gabriellával*, mert szeretnénk megmutatni, milyen lehetőségeket kínál a gyógypedagógus-képzés a szakmai továbbfejlődésre. De tájékozódhat belőle minden érintett iskola, tantestület és család is, amely nap mint nap megtapasztalja a tennivalók nehézségeit.

Rovatvezető:

**Remeczné
Komár Gabriella**

gyógypedagógus,
logopédus,
tankönyvszerkesztő

– Sajátos nevelési igényű tanulókkal a tanárok túlnyomó többsége találkozik, hiszen a Klebelsberg Központ által fenntartott intézmények 97%-ában vannak ilyen gyerekek. Kik és hogyan foglalkoznak velük a mindennapokban?

– A sajátos nevelési igényű gyerekekkel gyógypedagógus, illetve a gyerek fogyatékosására felkészült szakember foglalkozik a – jogszabályban meghatározott – *habilitációs-rehabilitációs órakeretben*. Ezen órakereten belül kizárólag az adott fogyatékosra fókuszáló, diagnózison alapuló, specifikus képességfejlesztés történhet, és semmiképpen nem korrepetálás! A fennmaradó időben a tanító, a tanár vagy az óvodapedagógus foglalkozik velük, akik, ha szükségesnek érzik, kérhetik pedagógiai munkájukhoz gyógypedagógus segítségét. De az iskolai életnek – így a nevelésnek is – része a portás, a konyhás és a többi iskolai alkalmazott is. Amikor gyereknevelésről beszélünk, akkor az egész környezetet figyelembe kell venni, hiszen a gyerekek a

napjuk nagy részét az intézményben töltik. Tehát nemcsak a pedagógusoknak kell felkészülteknek lenniük ebből a szempontból, hanem mindenkinek, aki gyerekekkel dolgozik.

– Az iskolában működő gyógypedagógus munkáját ki szervezi, illetve ki támogatja őt szakmailag?

– A gyógypedagógiai munka megszervezése elsődlegesen az egyes gyógypedagógiai intézmények feladata. Az Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmények (EGYMI) kötelesek különoktatást biztosítani a tanulási nehézséggel vagy valamilyen fogyatékossgal élő gyerekek számára, valamint sok munkatársuk utazó gyógypedagógusként vagy konduktorként látja el a tanulókat. Az utazó gyógypedagógusok jelentős része – az elnevezésnek megfelelően – több befogadó intézményben tevékenykedik, de a tanulói létszámtól függően az is előfordulhat, hogy ugyanabban az iskolában tölti ki a teljes munkaidejét. Vannak természetesen olyan gyógypedagógus kollégák is, akiket nem az EGYMI foglalkoztat, hanem közvetlenül valamelyik általános vagy középiskola alkalmazottai – ettől függetlenül az ő szerepük is ugyanaz, mint a központi intézményből érkezőké.

Korábban egy-egy fogyatékosgáttípushoz kapcsolódva szerveződött meg az ellátás, míg ma már inkább az a tendencia, hogy többféle fogyatékos tanulót is ellátnak az oktatásban az intézmények és az utazó gyógypedagógusok. Az EGYMI szakmai háttere ezért rendkívül fontos: olyan bázist, munkaközösséget, hátteret, szupervíziót nyújt a szakembereknek, amely biztonságot jelent számukra. Valamivel nehezebb dolguk van azoknak a gyógypedagógusoknak, akik nem a központi intézményben dolgoznak, hanem önállóan egy-egy iskola munkatársaként. A jogszabályi változásra, amely az *együttnevelést segítő pedagógus* fogalmát bevezette, részben éppen azért is került sor, hogy az utazó gyógypedagógust és az intézményben dolgozó kollégáját is ugyanaz a támogatás segítse, tehát mindenkit, aki ezt a munkát végzi, szakmai segítség és szakmai közösség kísérjen a munkája során.

Az EGYMI munkatársai között vannak olyan gyógypedagógusok, akik a különoktatásban és utazó gyógypedagógusként is kapnak feladatokat, tehát mindkét formában dolgoznak. Ez a kutatások szerint nagyon megterhelő, mert másféle módszertan és gondolkodás kell a kétféle pedagógusi munkához. Ezzel együtt elengedhetetlen, hogy a két csoport jól ismerje egymás munkáját, és egyenrangú szakmai kompetenciával rendelkezzen – mindezt most a jogszabály lehetővé is teszi. ▶

– Hogyan dolgozik együtt a fejlesztendő gyermek érdekében a gyógypedagógus és a tanár?

– Olyan referenciainstítményeink vannak, amelyekben a kutatások által is igazolt módon világosan bebizonyosodott, hogy a gyógypedagógus nem csak a tanóráról kiemelt formában tudja hatékonyan ellátni a tanulót, és nem is csak kiscsoportos formában. *Nagyon fontos lenne, hogy a gyógypedagógusok bemenjenek a normál tanórákra is, és együtt tudjanak működni a pedagógus kollégákkal.* 1995 óta létezik az ún. kéttanáros modell, amelynek keretében a pedagógus és a gyógypedagógus együttműködik és közösen dolgozik a tanórán. A modell kötelező alkalmazását nem írja elő jogszabály, a gyógypedagógusokon és a befogadó iskolákon múlik, hogy mennyire tudják átvenni a gyakorlatba a modell eredményeit és módszereit – itt jelzem, hogy ennek a modellnek részletesen kidolgozott módszertana is rendelkezésre áll. A cél tehát nem az, hogy az órán belül foglalkozzanak elkülönítve a fogyatékos gyerekekkel, mert akkor valójában nem szakítunk a különoktatás hagyománya-

ival. Mi a hallgatóinknak is azt tanítjuk, és arra biztatjuk őket, hogy a majdani munkahelyükön alakítsanak teameket, és próbáljanak minél inkább a közös munkára koncentrálni. Olyan széles spektrumú gondolkodásra van szükség, amit együtt kell kimunkálni.

Ehhez a szemlélethez persze az is kell, hogy minél kevésbé találkozzunk olyan tanítókkal az általános iskolai első osztályokban, akik decemberre olvasó gyerekeket akarnak felmutatni, vagy akik már az első héten betűmodelleket kezdenek íratni. Nemcsak a gyógypedagógia, hanem a neveléstudomány egésze is régóta tisztában van azzal, hogy olyan – pedagógiai eljárással befolyásolhatatlan – fizikai és organikus feltételei vannak az írástanítás elkezdésének, amelyek a tipikusan fejlődő gyerekeknel is csak 30%-ban vannak jelen iskolakezdéskor. A meglévő tudásunkra alapozva kellene tehát a pedagógusokat tovább erősíteni abban, hogy a differenciáló oktatási módszereket alkalmazzák, és ezzel nyissanak nagyobb teret a gyógypedagógussal történő együttműködéshez.

– Ha már felmerült az együtt-tanulás témája, hadd kérdezzem meg, Ön hogyan vélekedik az integrációról? Hogyan valósítható meg az együtt-tanulás akár a tanulási nehézséggel, akár valamilyen fogyatékos-sággal rendelkező gyermekek esetében?

– Magyarország a világon másodikként ratifikálta 2007-ben a *fogyatékos személyek jogairól szóló ENSZ-egyezményt*, amelynek aláírói állami szintű kötelezettséget vállaltak arra, hogy a fogyatékos emberek is egyenlő lehetőségeket kapjanak az oktatás terén. A Magyarországon működő jog korszerű, és igazodik a nemzetközi szinten megjelenő elvárásokhoz. Amióta a *fogyatékos emberek jogai felértékelődtek*, és sokkal erőteljesebben bekerültek a köztudatba, ezzel együtt megváltozott a társadalmi szükséglet és az iskolával szembeni elvárás is. Az oktatásban azonban az *integráció és a szegregáció önmagában nem jelent értékkülönbséget*. Mindkettő működhet szakmailag jól, illetve mindkettőre szükség van. Ma már a tanuló és a szülő joga, hogy megválassza, milyen kereteket szeretne, és szinte valamennyi intézményben meg is jelennek az érintett gyerekek, bár az arányok nagyon különbözők. A fogyatékos gyerekek 70%-a integrált keretek között tanul, és csak 30%-uk különellátásban. A magyar nyelvű módszertani kutatások korszerűek, az eredményeik, anyagaik elérhetőek, mégis igaz, hogy a pedagógustársadalom lassan fogadja be ezt a feladatot.

A fogyatékos gyerekektől függetlenül is *nehezen működik a differenciálás – ami nem is gyógypedagógiai, hanem általános pedagógiai kérdés*. Májig túl erőteljes a frontális és tananyagcentrikus oktatás, miközben valóban megváltozott a gyermeknépesség. Nemcsak a sajátos nevelési igényűnek tartott gyerekek esetében beszélünk változásról, hanem a *tipikus fejlődés is egy széles skálát jelent*. Sok oka van annak, hogy a mai gyerekek másképp tanulnak, és másképp kell őket megközelíteni az iskolában, és a fogyatékos gyerekektől függetlenül is úgy látszik, hogy a pedagógustársadalom az optimálisnál kevésbé tud lépést tartani ezzel a kihívással.

A megváltozott helyzetben azok a gyerekek is több figyelmet, differenciáltabb egyéni fókuszot és törődést igényelnek a korábnál, akikre a természetes módon kiterjed a pedagógus szakmai kompetenciája, és ehhez adódik hozzá – a skála még szélesebbre nyitásával – azoknak a fogyatékos gyerekeknek az integrálása, akik értelemszerűen még további differenciálást igényelnek. Könnyen belátható, hogy nagyon nagy szükség van a gyógypedagógusok segítségére, miközben pedagógus-hiány is sújtja a területet.

– Hogyan járul hozzá az egyetemi képzés és kutatás a gyógypedagógia további fejlődéséhez?

– A hozzánk járó fiatalokat megpróbáljuk úgy felkészíteni, hogy pontosan tisztában legyenek a rájuk háruló (gyógy)pedagógus-szerepekkel és a szerepekhez illeszthető tudástartalmakkal. Az általános iskolákban dolgozó gyógypedagógusokkal kapcsolatban az egyik alapkérdés, hogy hogyan lehet a munkaidejüket – a jogszabályban már nem részletezett módon – tovább specializálni úgy, hogy alapfeladat legyen a differenciált óravezetés, tanulás-szervezés segítése, a pedagógus kollégákkal való együttműködés.

Itt, az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Karán nyolc szakirány (autizmus spektrum pedagógiája, értelmileg akadályozottak pedagógiája, hallássérültek pedagógiája, látássérültek pedagógiája, logopédia, pszichopedagógia, szomatopedagógia, tanulásban akadályozottak pedagógiája) közül választhatnak a hallgatók. Egyszerre két szakirány, azaz egy szakiránypár párhuzamos elvégzésére van lehetőség, mi pedig igyekszünk minél többféle kombinációt kínálni.

Amikor az egyetem gyógypedagógusnak készít fel, olyan szakembereknek ad diplomát, akik szegregált és integrált formában is képesek dolgozni. Nem választjuk szét a különellátásban és az iskolákban elhelyezkedő gyógypedagógusok képzését, ezért már az első évben meghirdetünk az együttneveléssel foglalkozó hosszabb, nyolc féléves alapképzés nappali és levelező formában is zajlik, valamint három féléves szakirányú továbbképzést is kínálunk azoknak, akik a meglévő mellett további szakirányon is szeretnének végzettséget szerezni. A szakirányhoz kötött szakképzést természetesen a mi szakterületünkön is a szakképzés adja meg. A mesterszinten külön terápiás szakirányra specializálódhatnak a hallgatók, valamint idén februárban 39 kollégával indul el a *gyógypedagógia-tanár szak*, amelyen olyan gyógypedagógusi diplomával már rendelkező szakembereket képezünk tovább, akik a gyógypedagógiai és fogyatékoságügyi ismereteket közvetíteni tudják a nem gyógypedagógusok számára. Azt várjuk az új mesterszaktól, hogy nem csupán még erősebbre tudják szőni a szakmai hálót az utazó gyógypedagógusok, a tanítók, tanárok és az OKJ-tanfolyamokon képzett gyógypedagógiai munkatársak (korábban gyógypedagógiai asszisztensek) között, hanem a más felsőoktatási intézményben zajló gyógypedagógiai képzéseken oklevelet szerző, valamint minden, fogyatékos emberekkel kapcsolatba hozható képzésen tanuló kollégákhoz is eljutnak.

A young man and woman are shown in profile, facing each other and embracing. The man is on the left, wearing a grey t-shirt and light blue shorts. The woman is on the right, wearing a red t-shirt and denim shorts. They are standing against a weathered, light-colored wall with a green door in the background. The man is wearing white socks and white sneakers with orange and blue stripes. The woman is wearing grey sneakers with red and white stripes. The overall mood is romantic and intimate.

TeenSTAR

Komplex személyiségfejlesztő és szexuálpedagógiai program diákoknak

„Úgy határozzuk meg magunkat, mint személyiségfejlesztő, egészséges szexuálpedagógiai program. Nagyon fontos számunkra, hogy a fiatalok felismerjék, hogy a szexualitásnak az érettséghez és a felelősségvállaláshoz van köze, és hogy a szex nem játék” –

Helga Sebernik, TeenSTAR-oktató szavai, amelyek a Kossuth Rádió Vendég a háznál (2017. július 10.) című műsorában hangzottak el, dióhéjban összefoglalják a TeenSTAR program lényegét. Mit jelent az, hogy komplex, egészséges szexuálpedagógiai program? Helga Sebernik így fogalmaz:

„A szimbólumunk a csillag. Azt szoktuk mondani, hogy tinisztár, tinicsillag vagy, ha a személyiséged minden részét és gazdagságát felfedezed. A csillag egyes csúcsainak megfelelően mutatjuk meg, hogy szó van a testedről, az érzelmeidről, az értelméről, a környezetedről, a kapcsolataidról, amelyek egységet alkotnak a személyiségedben.”

Szöveg: **Iványi-Szabó Rita**

És hogy miért van égetően szükség ilyenfajta komplex személyiségfejlesztő-felvilágosító programokra? Tari Annamária már 2011-ben így írja le a helyzetet: „A gyerekek viszonylag sokat tudnak a szexről, ám a rengeteg információ szüretlenül áramlik az internetről, újságokból, folyóiratokból. [...] [A] legnagyobb hiányosság abban mutatkozik, hogy a gyerekek nem kapnak segítséget abban, mit hogyan értékeljenek. Csupán vélt tudással rendelkeznek, miközben ismereteik alapvetően hiányosak. [...] Ők is tudják, hogy keveset tudnak, de szívesen hallanának többet a szexről. Abban azonban nincs egyetértés, hogy kinek is kellene felvilágosítani a kamaszokat. [...] A diákok ezzel szemben úgy érzik, nincsen olyan kapcsolati háló, sem olyan felnőtt körülöttük, akivel őszintén megbeszélhetnék a szexszel kapcsolatos dilemmáikat” (Tari 2011: 275–276). Ezek a megállapítások egy 2010-es, a magyar kamaszok párkapcsolati attitűdjéről készült kutatás következtetései. Most, hét év elteltével a probléma még akutabbnak tűnik. A fiatalok korán – sőt, egyre korábban – kezdik el a szexuális életet, és továbbra is kevés valódi információval rendelkeznek tetteik, döntéseik következményeit vagy akár saját testük működését illetően. Pedig a tájékoztatatlanság, félinformáltság következményei minden szempontból súlyosak: „A szexualitás és a párkapcsolat olyan terület, ahol tudjuk, hogy a kezdő rossz tapasztalatok egy életre nyomot hagyhatnak. Nem mindegy, hogy az első élmények pozitívak, és az énré jó hatással vannak, vagy az első olyan epizódok, amelyekben sérül az önértékelés és a testkép” – állapítja meg Tari Annamária (Tari 2011: 279).

A TeenSTAR program kidolgozását az osztrák származású dr. Hanna Klaus kezdte el Amerikában az 1980-as évek elején, azóta a program a világ húsz országában elterjedt – 1994-től kezdődően német nyelvterületen is, majd osztrák közvetítéssel érkezett hazánkba. Magyarországon az ERGO Európai Regionális Szervezet keretében kezdett működni a TeenSTAR program. Az oktatók képzése 2017-ben indult. 2017 júliusában vizsgázott le az első 25 oktató, 2018 tavaszán-nyarán

pedig a második csoport fogja megszerezni képesítését. A kurzusra minden olyan elkötelezett felnőtt jelentkezhet, aki gyermekekkel foglalkozik, tehát a megszerzett tudást tovább tudja adni a rábízott fiataloknak. Ékes Ilona, az ERGO Európai Regionális Szervezet elnök asszonya a következőképpen fogalmaz: „A TeenSTAR a pozitív testképen és a termékenységünk nagyra értékelésén alapul, ezért az érési folyamat lépésenként, az életkornak megfelelően érthető meg, és könnyebbé teszi, hogy a személyiség részévé váljon. Így jutnak el a fiatalok a nemi identitásukhoz, és készülnek fel a felelősségteljes szexuális életre. [...] A program keretében oktatókat képezünk; illetve szülői találkozót is szervezünk, hogy tájékoztatást adjunk a képzés felépítéséről, témaköreiről, és megerősítsük a szülőket a felelősségteljes nevelésben. Tapasztalatok szerint a képzés nyílt légköre hozzájárul a szülők és gyermekeik közötti párbeszéd elősegítéséhez is.” A tanfolyam szórólapjának felhívása szerint pedig: „Bárki számára nyitott, aki fiatalokkal és pubertáskor előtt álló gyerekekkel él és/vagy hivatása révén, illetve szabadidejében velük foglalkozik, pl.: apák és anyák, tanárok, tanárnők, szociálpedagógusok, életmód-tanácsadók, védőnők, orvosok, orvosnők, ifjúsági csoportvezetők, egyházközösségi vezetők, segítők, diakónusok, papok, lelkészek, lelkipásztorok, lelkipásztornők, érdeklődők. A képzési szeminárium elvégezhető kizárólag a személyes fejlődés céljából, de alapot is adhat a fiatalokkal végzett tanfolyami munka elsajátításához. Az utóbbihoz azonban szükséges a bizonyítvány megszerzése, aminek előfeltétele a TeenSTAR filozófiájának elfogadása.”

Mivel a 2017/2018-as iskolaévtől már elérhetőek képesített TeenSTAR-oktatók, az idei tanévtől iskolák, pedagógiai intézmények is bekapcsolódhatnak a programba. A program nem csupán oktatók/tanárok és diákok közreműködésére épít, hanem a szülőket is aktívan bevonja a közös munkába – egyrészt a szülő az, akinek hozzá kell járulnia, hogy gyermeke részt vehessen a programban, másrészt több alkalommal is szerveznek szülői találkozókat a program során. Már ez felhívja a figyelmet a TeenSTAR program egyik nagy erősségére, ami abban áll, hogy nem egyszeri felvilágosító előadásról, hanem többalkalmas foglalkozásról van szó – ez azért különösen lényeges, mert az oktatók a diákokat így egy hosszabb érési folyamat során kísérhetik végig, és az egyes életszakaszokban felmerülő különböző kérdésekre is választ tudnak adni. Változó, hogy pontosan mennyi időt ölel fel egy kurzus – lehetséges, hogy a program résztvevői egy-két hetente találkoznak másfél órára – ebben az esetben a kurzus tulajdonképpen szakkörként működik, és a program anyaga akár már meglevő, működő szakköri csoportokba is beépíthető –, de elképzelhető nagyobb időbeli távolság, például két félév alatt négy délelőtt is. Természetesen a kurzus iskolán kívüli közösségekben (sportegyesület, cserkészlet, plébániai közösség) is működhet. A csoport ideális létszáma viszonylag alacsony (5–12 fő) hiszen az oldott,

A TeenSTAR-módszertan meghonosítása Magyarországon

Az ERGO Európai Regionális Szervezet 2018. január 25-én Miskolcon tartotta a TeenSTAR program nyitórendezvényét. Az ERGO 2016 óta dolgozik a TeenSTAR program magyar nyelvterületen történő elterjesztésén és kiépítésén. Az osztrák, német, felvidéki és erdélyi partnerekkel benyújtott pályázat eredményeként az EFOP-5.2.2 „Transznacionális együttműködések” projekt keretében 2018 januárjában elindulhatott a miskolci régióban az a hároméves program, amelyben az ERGO Európai Regionális Szervezet mint fő pályázó vesz részt négy partnerszervezettel: TeenSTAR, Ausztria; Offensive Junger Christen, Németország; Vita Humana, Felvidék; Csíki Anyák Egyesülete, Erdély. A projekt célja, amint neve is mutatja: A TeenSTAR-módszertan meghonosítása Magyarországon. A nyitókonferencián Ékes Ilona, az ERGO elnöke és dr. Kriza Ákos, Miskolc polgármestere köszöntötte az érdeklődőket; Novák Katalin család- és ifjúságügyért felelős államtitkár beszédét követően pedig a TeenSTAR program képviselőjében Helga Sebernik (Ausztria) és Konstantin Mascher (Németország) tartott előadást.

bizalmi légkör kialakulásához elengedhetetlen, hogy a kurzusvezető minden diákkal személyes kapcsolatot alakítson ki. Fiúk és lányok együtt vesznek részt a kurzusokon, kivéve a bevezető részt, ahol a biológiai sajátosságokról esik szó, ott külön oktató foglalkozik a fiúkkal, illetve a lányokkal. A TeenSTAR program 9–19 éves kor között segít a fiataloknak abban, hogy saját személyiségük alapos ismeretében alakítsanak ki felelős szexuális életet, ebben az intervallumban több különböző korcsoport számára (12–14 éves fiatalok, 15–18 éves fiatalok, 18 évesnél idősebb fiatal felnőttek) is elérhetőek a programok, természetesen az aktuális élethelyzetnek megfelelő módszerekkel és kérdésfelvetésekkel.

A diákok elsődleges feladata a tanulás – és bizony a férfivá és nővé válást is tanulni kell. A Z generációs gyerekek (és nemsokára már az alfák is), ismereteik nagy részét az internetről gyűjtik: „*A neten korlátlanul találkozhatnak szexuális tartalommal, ez egy olyan lavina, amibe aztán nagyon hamar belemerülnek. Minden összezavarodhat bennük [...], a pornófilmek hatására pedig azt hiszik, mindent tudnak erről [...]*” – írja Tari Annamária (Tari 2015: 231). Tanárként, szülőként vajon mit kezdünk ezzel a reflektálatlan információhalmazzal, a kortárs csoportok és az internet igencsak heterogén hatásával? Nyilván sem a hallgatás, sem a mellébeszélés, sem pedig a normatív véleményközlés nem vezet eredményre. A TeenSTAR projekt reflektál ezekre a hatásokra, mégpedig többféle módon. Először is nagyon alapos, pontos információkat ad a biológiai, anatómiai kérdésekről, a termékenységről, a fogamzásgátlásról, a várandósságról, majd segít kialakítani a fiatalok saját álláspontját ezeket a kérdéseket illetően. „*A képzés először átadja az ismereteket a testünkről, és amikor már megvan a biológiai háttér, akkor innét lép tovább, és beszél arról a TeenSTAR tanfolyam, hogy milyen lelki aspektusai vannak, mit jelent mondjuk egy lány-lány, egy fiú-fiú, vagy egy fiú-lány közötti barátság, milyen érzések bukkanhatnak fel a kamaszkor során, mit miért éreznek [...]*” (Bangó Márta orvos, szoptatási tanácsadó, TeenSTAR-oktató).

A kurzus módszertanát a kooperatív munka, rengeteg szemléltető eszköz, szituációs játék, a dráma- és élménypedagógia eszközeinek felhasználása jellemzi. A kurzus egyik fő alkotóeleme a kérdés: „Mit jelent ez neked? Miért foglalkoztat? Mit vársz tőle?” – ezek a kérdések hangzanak el leggyakrabban az egyes témák, problémafelvetések kapcsán. A rengeteg kérdés motíválja a diákokat, hogy megfogalmazzák saját válaszait, majd kialakítsák saját álláspontjukat a szexualitás, a párkapcsolat, a fogamzásgátlás stb. témakörei kapcsán: „*Általában nagyon sokat dolgozunk kérdésekkel. Megkérdezzük a fiatalokat arról, hogy mi az ő legbensőbb vágyakozásuk, hogy mit gondolnak, mi az, ami őket valóban boldoggá teszi*” (Helga Sebernik). Direkt tiltás vagy útmutatás tehát nincs – annak ellenére, hogy a program jól látható értékek mentén gondolkodik a fent említett kérdésekről –, a cél azonban az, hogy az alaposan kidolgozott feladatok, szituációs játékok, kérdések és

az oldott, személyes légkör segítségével a diákok maguk vonják le a megfelelő következtetéseket: „Nagyon sokat dolgozunk interaktív módon, a fiatalok végighallgatják a másikat, kicserélik a véleményüket, így a saját és a másik nézőpontjára is reflektálnak. Természetesen kínálunk nekik orientációs pontokat, lehetőségeket, de egy nagyon nyitott légkörben. Bármilyen kérdés megengedhető. Számunkra rendkívül fontos az, hogy kialakuljon egy megfelelő légkörű beszédkultúra, és a fiatalok megélik azt, hogy a szexualitásról lehet beszélgetni” (Helga Sebernik). A normatív, előíró jelleg már azért is érvényét veszti, mert a kurzus alapvető célja, hogy a diákok ráérezzenek arra, a saját életükért, cselekedeteik következményeiért ők, és csakis ők tartoznak felelősséggel, bármit tegyenek is, bárhogyan döntsenek is egy adott szituációban.

A TeenSTAR program nemrég jutott el Magyarországra, ezért a program gyakorlati elemeinek kialakítása, hazai igényekre szabása jelenleg is zajlik – a magyar diákok visszajelzéseire így még kicsit várni kell. A program azonban a világ számos országában már elterjedt, így valós tapasztalatok alapján megfogalmazható, hogy mi is a legfontosabb pozitív hatása: „Az a nagyszerű tapasztalatunk van, hogy a fiatalok először is felfedezik, hogy milyenek ők saját maguk, és ennek a tudásnak a birtokában sokkal magabiztosabban fordulnak a másik nem felé. Ami azt is jelenti, hogy nem csúsznak bele felelőtlenül vagy meggondolatlanul valamilyen kapcsolatba vagy szorosabb barátságba, hanem gondolkodnak róla, és reflektálnak rá” (Helga Sebernik).

Az oktatók képzése folyamatos, így az iskoláknak már a 2017/18-as tanév elejétől lehetőségük van arra, hogy diákcsoportok bekapcsolódjanak a TeenSTAR projektbe. A programba jelentkezni az info@ergo-net.hu címen lehet, illetve Boros Annamária projektvezetővel a borosannamaria@ergo-net.hu levelezési címen lehet felvenni a kapcsolatot.

Források:

- Tari Annamária (2011): *Z generáció. Klinikai pszichológiai jelenségek és társadalom-lélektani szempontok az információs korban*. Budapest: Tericum.
- Tari Annamária (2015): *#yz Generációk online. Klinikai pszichológiai és társadalom-lélektani szempontok az információs korban*. Budapest: Tericum.
- www.mediaklikk.hu/2017/06/29/vendeg-a-haznal-teen-star-program-szerelemrol-tiniknek/ (Helga Seberniket és Bangó Mártát az interjú alapján idézzük.)
- polgarportal.hu/ekes-ilona-biztonsagunkert-megmaradasunkert-dolgozunk/
- www.teenstar.org
- www.teenstar.at

További információk:

ergo-net.hu/hu/hirek/teenstar
www.facebook.com/ergonetponthu

A képzésről

KIKNEK SZÓL A KÉPZÉS?

Mindenki számára nyitott, aki fiatalokkal vagy kamaszkor előtt álló gyerekekkel él vagy foglalkozik, tehát: szülők, pedagógusok, szociálpedagógusok, életmód-tanácsadók, védőnők, orvosok, csoportvezetők, papok, lelkeszek, lelkipásztorok, egyházközségi segítők.

MELYEK A FŐBB TÉMÁK?

- A nemek viselkedése egymással
- Magam és mások megértése
- Szexualitás a médiában
- Barátság, szerelem, szeretet
- Önértékelés és önellfogadás
- Felelősség
- A testem
- Megtanulni „nem”-et mondani, öntudat
- Anatómia / a nemi szervek felépítése
- A felnőttekkel való beszélgetés tanulása
- Értékközpontú beszéd
- Várandósság
- Férfi- és női termékenység
- Fogamzásszabályozás, fogamzásgátlás
- Érzelmi világ
- Nemi betegségek
- Kamaszkor
- Házasság és család
- Álmodások és elképzelések az életről
- Személyiséggé válás

VAN-E A KÉPZÉSNEK TANKÖNYVE?

A képzés német nyelvű tankönyve most már magyarul is elérhető, de egyelőre csak a résztvevők számára.

MELYEK A BIZONYÍTVÁNY MEGSZERZÉSÉNEK FELTÉTELEI?

A leendő oktatóknak a tanfolyam elvégzése után vizsgáznuk kell.

KIK AZ OKTATÓK?

Helga Sebernik az osztrák TeenSTAR képviselőiben és egy másik tapasztalt oktató az osztrák vagy a német TeenSTAR-csoportból.

Akinek felkeltett az érdeklődését a program, ám az ideje két hétvéges képzésre nem jut el, az jövőre is részt vehet a képzésen. Konkrét időpont még nem áll rendelkezésre, ezért érdemes figyelemmel kísérni a program honlapját és Facebook-oldalát.

Duális képzés

Egyre többször halljuk, hogy már magyarországi egyetemeken is beindultak az ún. duális képzések, amelyekre az elmúlt években egyre több hallgató, szülő és középiskolai pedagógus is felfigyelt. De mit is jelent a duális diploma pontosan? Mi a duális képzés lényege, és milyen előnyöket kínál a hallgatóknak? Erre keressük a választ írásunkban.

Szöveg: **Komár Zita**

A „duális” elnevezésből nem nehéz kitalálni, hogy egyfajta kettős képzésről van szó, melyben a hagyományosan megszerezhető, elméleti tudásanyag elsajátítása mellett hangsúlyosan megjelenik egyfajta, a gyakorlati tapasztalatszerzést elősegítő oktatási forma is. Amíg tehát az elméleti képzés egy, a hallgató által választott, duális képzési profilú felsőoktatási intézményben zajlik, addig a gyakorlati tudás átadása ezzel párhuzamosan egy választott gazdálkodó szervezetnél történik. A duális programban részt vevő hallgatók a szaktudás megszerzésén felül bepillantást nyerhetnek az általuk választott cég működésébe, megismerve a szakma fortélyait – tanulmányaik befejezésekor pedig már olyan szakmai gyakorlatot tudnak felmutatni, mely számottevő előnyt jelenthet karrierjük azonnali elindításában.

A képzés előnyei a hallgatók számára

A duális képzés számos előnnyel járhat, nem árt azonban előre felkészülni, hogy mire is számíthat a jelentkező pontosan. A duális program keretében kiemelt jelentőségű, hogy a hallgatók mindennapi szakmai tudást szerezzenek, amelyet későbbi munkájuk során is alkalmazhatnak majd. Továbbá a vállalatok munkaszerződés alapján fizetéssel is díjazták a hallgatókat (ez hetente minimum a kötelező minimálbér 15%-a), és béren kívüli juttatásokat (pl. Erzsébet-utalvány, lakhatási vagy utazási támogatás) is felajánlhatnak. A duális képzésben a tanulmányok teljes ideje alatt fizetést kapnak a résztvevők; a havi juttatást ugyanis nemcsak a vállalatnál eltöltött idő alatt, hanem a szorgalmi időszakban is megkapják. A nappali tagozatos hallgatók emellett minden olyan juttatásra is igényt tarthatnak, melyre más főiskolások, egyetemisták jogosultak. A hallgatói munkaszerződés a diploma átvételekor jár le, ezután sem a cégnek, sem a hallgatónak nincsenek egymással szemben kötelezettségei. A legjobb esetben a vállalat a továbbiakban is foglalkoztatja a képzés során megismert hallgatót; azonban függetlenül attól, hogy létrejön-e további együttműködés, a kapott juttatásokból a hallgató semmit sem köteles visszafizetni.

A képzés előnyei a vállalatok számára

A részt vevő vállalatok célja, hogy a diplomaszerzést megelőzően, a saját igényeiknek megfelelően képezhesék a jövő munkavállalóit, valamint segíthessék őket szakmai felkészülésükben – még azelőtt, hogy belépnének a munkaerőpiacra. A duális képzés keretében a cégek szakmai képzéseket tartanak a hallgatóknak, melyek során megismerkedhetnek a vállalati kultúrával, valamint a céges feladatokkal és munkakörökkel, így amikor frissdiplomásként állást vállalnak, nem lesz szükség idő- és költségigényes beillesztési és továbbképzési programokra, ami tovább növeli a hatékonyságot munkáltatói és munkavállalói oldalon egyaránt.

A képzés előnyei a felsőoktatási intézmények számára

A duális képzéssel a felsőoktatási intézmények piac képes tudást biztosítanak hallgatóik számára, miáltal versenyelőnyhöz juthatnak a többi intézménnyel szemben, ezzel egy időben pedig hozzájárulhatnak frissdiplomásaiuk sikeres pályára állításához is. Emellett a főiskola/egyetem vezetése is folyamatosan kapcsolatban áll a duális képzésben részt vevő partnervállalatokkal, így visszajelzéseket kaphatnak az oktatott tananyaggal kapcsolatban, és tovább fejleszthetik az átadott ismeretanyagot. Az együttműködés a duális képzésben tehát mindkét oldalról elmélyíti a kapcsolatokat, ami a kutatás-fejlesztési szektorokban és az innováció területén is gyümölcsöző eredményeket ígér.

Hogyan lehet jelentkezni duális képzésre?

Duális képzésre kétlépcsős felvételi eljárás során lehet bekerülni: a jelentkezők a központi felvételi eljárás során felvételt nyerhetnek a választott felsőoktatási intézménybe, emellett a – képzés megvalósításában részt vevő – vállalat saját kiválasztási eljárása során dönt arról, hogy mely jelentkezőket fogadja. A duá-

lis képzésben részt vevő vállalatoknak legkésőbb a sorrendmódosítási határidőig értesíteniük kell a felvételizőket a kiválasztás eredményéről, hogy a jelentkezők ennek ismeretében módosíthassák adatlapjukat. A vállalatok a felvételi szempontokat és a kiválasztási folyamatot, mely sokban hasonlít egy szabványos állásinterjúhoz (pl. motivációs beszélgetést, nyelvtudást felmérő tesztet vagy akár beküldendő feladatokat is tartalmazhat) maguk határozzák meg.

Mikor sikertelen a felvételi, és mit tehet a jelentkező?

Amennyiben egyetlen vállalatnál sem kap pozitív visszajelzést a jelentkező, a hallgató nem nyerhet felvételt a duális képzésbe; ugyanakkor, ha eléri a bekerüléshez szükséges pontszámot, hagyományos képzési formában a felsőoktatási intézmény hallgatója lehet (mivel a céges kiválasztás eredménye nem befolyásolja az egyetemi/főiskolai felvételi sikerességét). Fordított esetben, ha nem sikerül az intézményi felvételi, de a vállalati eljárás során felvételt nyer a jelentkező, a pályázó szintén nem vehet részt a duális képzésben, tehát a következő évben újra kell felvételiznie, amennyiben felsőfokú tanulmányokat szeretne folytatni.

Mely intézmények rendelkeznek duális képzési modullal?

A „duális cégek” a felsőoktatási intézmények adott szakjaihoz kapcsolódnak, éppen ezért a jelentkezőknek fontos idejében tájékozódniuk arról, hogy mely intézmények mely szakjai indítanak duális képzést, valamint hogy mely cégekkel van kapcsolatban a választott intézmény. A választható felsőoktatási intézményeket a www.felvi.hu oldalán elérhető aktuális „Felvételi tájékoztató” tartalmazza.

Felsőfokú tanulmányok és a képzés ütemterve

A cégek szorosan együttműködnek a képzési anyag kialakításában a felsőoktatási intézményekkel, így a képzés során a hallgatók tudását a főiskolai/egyetemi szak profiljához, illetve a tanultakhoz illeszkedve bővítik. A szorgalmi időszakban (szeptember–december, február–május) tehát nincs lényegi különbség a duális és a nem duális képzés hallgatóinak feladatai között. Azonban a szorgalmi időszak lezárulta után a duális hallgatók megkezdik a vállalati gyakorlati időszakot: ilyenkor, a gyakorlati idejük keretében projekt munkákat végeznek, szakmai képzéseken és tréningeken vesznek részt, stb. Miután a duális hallgatók a cég munkavállalói, a nyári időszakban nincs iskolai szünetük, hanem (bármely dolgozóhoz hasonlóan) szabadságot vehetnek ki, mely megosztható a nyári és a téli időszak között.

A hallgató feladatai és vállalásai

A duális hallgatóknak egyszerre kell helytállniuk a munkahelyen és a főiskolán/egyetemen, tehát sok esetben, miközben sikerrel le kell tenniük a vizsgákat, céges feladataikat is teljesíteniük kell. Minden duális hallgatóval szemben elvárás, hogy az ún. mintatanterv szerint haladjon (amit minden intézet maga állít össze), de a vállalat további követelményeket is megszabhat, pl. elvárt tanulmányi eredményt is (ami lehet akár a magasabb vállalati díjazás feltétele is). A követelményeket tehát érdemes már a jelentkezésnél, kiválasztásnál tisztázni. Ha a jelentkező duális hallgatóként kezdi meg tanulmányait, de mégsem ebben a formában kívánja folytatni a képzést, lehetősége van rá, hogy hagyományos modulban tanuljon tovább.

Bővebb információ (szak-, intézmény- és cégkereső): www.dualisdiploma.hu; www.felvi.hu

További kérdéseivel forduljon a Oktatási Hivatal Szakmai Gyakorlatok és Duális Képzések Osztályához, a dualis@oh.gov.hu e-mail-címen keresztül.

Kutyák a tanteremben

Állatasszisztált oktatás

Ősidőktől fogva segítségül hívjuk az állatokat az élet sok területén. Hol az erejüket, hol jobb érzékszerveiket, ügyességüket használjuk, máskor azért keressük a társaságukat, mert örömet szereznek. A 20. század második felében vált nyilvánvalóvá, hogy a társállatok az oktatás, a szociális munka és a gyógyítás területén is nagyon hatékony segítséget képesek nyújtani.

Szöveg: Sződy Judit

Fotó: Karkos Flóra

Minden tanár álma, hogy lelkes, motivált gyerekek vegyék körül, akiket magukkal ragad a tanulás öröme. E sorok írója soha nem felejt el az első gimnáziumi énekóráját. A becsöngetés után is tomboló kamaszok közé észrevétlenül lépett be egy apró termetű, idősebb férfi. Nem szólt egy szót sem, csak leült a zongorához, és játszani kezdett. Pár pillanat alatt az élő zene hatása alá kerültünk, elvarázsolva ültük végig az órát. A tanár úr zenélt, mesélt. Szinte mindegy, hogy a hangközökről, az előjegyzésekről, a művek keletkezésének körülményeiről vagy a zeneszerző életéről. Lenyűgözött minket. Attól fogva alig vártuk az énekórákat, ami egyáltalán nem volt jellemző egy lepukkant külvárosi középiskola diákjaira. Azóta már tudom, mi volt a titka. Az érzelmenken, „a szívünkön” át közelített meg. Élményt adott, élővé tette a tantárgyát.

A múlt század második felében a humanisztikus pszichológiai irányzatok egyre inkább a személyközpontú, emberközpontú megközelítést állították a humán foglalkozású szakemberek fókuszába, ez a folyamat a pedagógia új irányzatait is befolyásolta. A tudás frontális átadásán túl egyre fontosabb lett a gyermek személyisége, motiválhatósága, komfortérzete. A pozitív pszichológia elméleti és gyakorlati eredményei további muníciót adtak a pedagógusoknak ahhoz, hogy új tanítási stratégiákat fejlesszenek ki. Kiderült, hogy a pozitív érzékszervi és érzelmi élményekre építő módszerek jelentősen növelik a tanulás hatékonyságát, hiszen ilyenkor a tanultak elraktározása és előhívhatósága gyorsabb és erőteljesebb. Ha a gyerek nem nehéz, unalmas munkaként éli meg a tanulást, hanem magával ragadó pozitív élményként, akkor nemcsak a lexikális tananyagot sajátítja el hatékonyabban, hanem inspirációt is kap újabb feladatok és megoldások keresésére. Tehát magát a tanulást fogja megszeretni.

Mára rengeteg érv gyűlt össze az élményalapú pedagógia mellett, és számtalan jól bevált módszer, ötletgyűjtemény, eszköz segíti azokat a tanárokat, akik élnének vele tanóráikon. A sok módszer közül az egyik az állatasszisztált oktatás.

Fotó: Marcali-Kiss Rita

Hogy kerül a kutya a tanterembe?

Az első dokumentum, amely az állatok gyógyító, pedagógiai hatásáról szól, a 18. századi Gheel városából való, ahol az volt a gyakorlat, hogy állatokat tartó családok vettek maguk mellé pszichés betegeket, hogy az állatokról való gondoskodás motiválja őket a mindennapi életbe való visszatérésre. Ugyanebben az évszázadban Yorkshire pszichiátriáján a gyógyszeres kezelés helyett az állatgondozást vezették be terápiaként. 1867-ben a német bielefeldi terápiás központban kifejezetten támogatták, hogy a betegek társállataikat is maguk mellett tartsák, és elindultak az első lovas terápiás foglalkozások is.

Egy véletlen eseménynek köszönhetjük, hogy a kutya is megjelent mint terápiás asszisztens. *Boris Levinson* amerikai pszichiáter magával vitte kutyáját Jinglest terápiás órájára, ahogy egy szociális zavarokkal küzdő kisfiúval dolgozott. A fiú addig teljesen megközelíthetetlen volt, nem beszélt, nem lehetett vele kapcsolatot teremteni. Ám a kutya láttára teljesen megváltozott. Elkezdett Jinglesszel beszélgetni. Amit a kutyának mondott, jó kiindulópont volt a terapeuta számára, így elindulhatott a munka, ami csak Jingles jelenlétében működött. Levinson 1969-es közlésének megjelenése után egyre többen kezdtek társállatokat alkalmazni terápiás helyzetekben, főként gyerekek és idős emberek esetében, amikor nehézségekbe ütközött a kommunikációs csatornák kialakítása.

Ahogy az egészségügyi és szociális szférán belül egyre ismertebb lett a terápiás állatok pozitív hatása, a társzszakmák is érdeklődni kezdtek iránta. Gyógypedagógiai, fejlesztő pedagógiai foglalkozásokon vettek részt állatok, és a különböző speciális igényekkel élő gyerekek fejlesztése is megindult állatasszisztált terápia segítségével. Ekkor már konkrét terápiás célok is megjelentek, és a terápiás munkához speciálisan képzett szakemberek, valamint válogatott és képzett állatok álltak munkába. Innen már csak egy lépés volt ráébredni, hogy az átlagos, egészséges gyerekek oktatásában is nagyon nagy segítség lehet a terápiás kutya, ló, cica.

Ahogy a humanisztikus pszichológiától eljutottunk az élményalapú pedagógiáig, és ezzel párhuzamosan az állatokkal végzett munkaterápiától az egyéni és csoportos állatasszisztált terápiáig, végül óhatatlanul létrejött a nagy találkozás: az Animal Assisted Education (AAE), vagyis az állatasszisztált oktatás.

Fotó: Marcali-Kiss Rita

Mi történik a „kutyás órán”?

A hagyományos iskolai képzésbe általában terápiás kutyákat vonnak be, a lovak és egyéb állatfajok másféle terápiás munkában segítenek (lásd keretes írásunkat!). A klasszikus felállásban háromtagú team dolgozik a gyerekekkel: a pedagógus, a kutya felvezetője és a kutya. A felvezető olyan szakember, aki együtt tette le a szigorú terápiás vizsgát az adott kutyussal. Előfordul, hogy a pedagógus egyben a felvezető is, vagyis csak ő és a kutyus vesz részt az órán.

A pedagógus és a felvezető együtt készül az órára: a pedagógus meghatározza az átadni kívánt tananyagot, a felvezető pedig javaslatokat tesz arra, hogy milyen kutyás játékokkal, feladatokkal tudnák az anyagot feldolgozni. Kijelölik az elérendő célokat, megbeszélik, hogy az adott gyerekcsoport esetében melyek a megfelelő feladattípusok.

Néhány példa a kutyás feladatokra:

- Az óra kereteinek megadása: a kutya megjelenésekor üdvözlő játék (pl. egyenként behívják a gyerekek, és pacsit kérnek – de lehet ennél összetettebb is), a kutya távozásakor pedig elköszönés (pl. a gyerekek részéről egy verssel, a kutyus részéről vakkantással vagy pacsival).
- A terápiás kutya speciális hámján zsebek találhatóak. A zsebek tartalmazhatnak olyan kártyákat, amelyeken kérdések, képek, feladatok vannak, a gyerekek a kutya behívása után innen húzhatnak kártyákat vagy egy vers, olvasmány részleteit, melyet fel kell olvasniuk.
- Az előkészített feladatok vagy képek közül a kutya húz egyet, és odaviszi a pedagógusnak vagy a gyerekeknek.
- A kutya kis kosarában tárgyakat hoz-visz, vagy a kutya szájában lévő kosárba kell belerakniuk a gyerekeknek a feladat megoldásait.
- A kutyusok jól értik felvezetőjük apró jelzéseit. Így megoldható, hogy a kutyus a felvezető titkos jelzésére vakkantson, ha egy kérdésre helyes válasz hangzik el.
- Nyelvórán a kutyához társítva tanulhatják meg a testrészeket (Liza orra, füle, farka stb.), a térbeli tájékozódáshoz fűződő szavakat (Liza alatt, előtt, mögött), utasításokat (hozd ide, gyere ide, ugass, szaladj, fekdj), cselekvéseket (iszik, eszik, szimatol, ül) vagy éppen az igeidőket (Liza éppen fekszik; Liza evett, mielőtt eljött az iskolába; stb.). A kutya hámjának zsebéből előhúzható szóképekkel vagy képekkel fejleszthetik szókincsüket.
- Bármilyen feladat megoldása után lehet jutalom, hogy a gyerek a kutyával kontaktusba kerül, jutalomfalatot ad neki, apportíroztat (eldob egy tárgyat, majd visszahozatja a kutyával) vagy egyszerűen megdöngyözi.
- Testnevelésórán számtalan nagymozgásos feladatot végezhetnek a gyerekek a kutyával, a futástól a kúszáson át a célba dobásig.
- Elsősöknél írás-előkészítő finommozgás-fejlesztést végezhet a pedagógus a kutyaöltöztető játékkal (hám, nyakörv, póráz feladása, további apró dolgok ráakasztása a hájra), felcsippenthető jutalomfalat adásával stb.
- Versek, memoriterek, ritmusjátékok előadása a kutyának.

A hozzáadott érték

Első ránézésre úgy tűnik, hogy az állatasszisztált oktatás lényege, hogy valami más történik, mint ami megszokott. Ám ha jobban belegondolunk, sokkal több rétege van a módszer hatásának. Vegyünk sorra néhányat!

Jobb közérzet

Számtalan felmérést végeztek már arról, hogy a társállatok milyen hatással vannak az emberre. Pusztán az állat jelenléte is nyugtató hatású, de ha meg is érinthetjük, simogathatjuk, csökken a vérnyomás, lassul a légzés, alacsonyabb lesz a stresszhormonszint. A társállat mellett biztonságban érezzük magunkat, mégpedig azért, mert előítélet-mentes, feltétel nélküli elfogadásra számíthatunk tőle. Ez a gyerek számára nagyon fontos helyzet. Hamar rájön, hogy tiszta lappal indul mindenki: a terápiás kutya az osztály csibészét ugyanolyan lelkesedéssel üdvözlö, mint az osztályelsőt, ugyanolyan örömmel hozza vissza neki az eldobott labdát, és ugyanúgy engedi neki magát simogatni.

Motiváció

A tanulási motiváció mértéke sokféle lehet. Van gyerek, aki olthatatlan tudásslámpával érkezik az iskolába, van, akit szinte teljesen hidegen hagy a tanulás. A tanulási motiváció sok esetben csökken az iskolában töltött évek alatt, egyes gyerekeknél pedig egy-egy tantárgyra összpontosul, illetve ingadozik. Akárhogyan áll is éppen a diák ezen a területen, a motiváció mindig növelhető.

A motiváció erősödik, ha a gyerek külső elismerést kap, mert ettől nő az önbizalma. A sikerélmény fokozza a tanulás iránti érdeklődést, ami újabb sikerélményekhez juttathatja a diákot.

Az állatasszisztált órák során minden gyerek számára biztos a sikerélmény, hiszen a terápiás kutyák képzése során fontos elem, hogy a kutya mindenkinek egyaránt engedelmeskedjen. A kutyás órát a felvezető és a pedagógus úgy szervezi, hogy mindenki részt vegyen benne, minden diák sorra kerüljön, és megerősítést kaphasson. A sikerélményen kívül a kutyával való együttlét és együtt dolgozás lehetősége önmagában is motiválja a gyerekeket.

Ismeretátadás

Régóta tudjuk anekdotikus közlésekből, hogy azokat az eseményeket, történéseket, információkat jobban megjegyezzük, és könnyebben fel tudjuk idézni, amelyek éppen valamilyen különleges, pozitív érzelmi állapotban értek bennünket. Freund Tamás agykutató és csapata mutatta ki, hogy ez sejtszinten is bizonyítható: az öröm támogatja a memóriát, a pozitív érzelmek segítik a tanulást. A terápiás kutyával folyó órákon a gyerekek jól érzik magukat, nincs teljesítményszorongás, játékosan szereznek ismereteket – sok minden adott tehát ahhoz, hogy az információkat jól megszervezzék, és el is raktározzák.

Az állatasszisztált foglalkozások fajtái

Állatasszisztált aktivitás

(Animal Assisted Activity, AAA)

Az AAA célja, hogy a csoport vagy az egyén jól érezze magát, esetleg tanuljon valamit az állatról. Nincs konkrét terápiás cél. Ebbe a tevékenységi körbe tartozik például, amikor terápiás kutyákat hívnak meg óvodába, iskolába, hogy a gyerekek megismerjék a kutyák kommunikációs jeleit, vagy többet tudjanak meg a felelős állattartásról. AAA, amikor cicával, tengerimalaccal, kacagó gerlével vagy más kisállattal látogatnak el aktivisták idősek otthonába.

Állatasszisztált terápia

(Animal Assisted Therapy, AAT)

Az AAT csoportos vagy egyéni terápiás munka. Mindig van kijelölt terápiás cél: a fizikai, érzelmi, szociális vagy kognitív funkciók javítása. Ez a cél lehet például mozgássérült gyerek(ek) mozgásfejlesztése, az elektív mutizmus oldása, vesztességfeldolgozás, logopédiai fejlesztés olyan gyakorlatok segítségével, melyeket izgalmasabbá, érdekesebbé tesz a terápiás állat bevonása. Ilyen a lovas terápia, mely a testi és pszichés gyógyulást is támogatja.

Állatasszisztált oktatás

(Animal Assisted Education, AAE)

Az oktatás olyan formája, amelyet terápiás állatok bevonásával tervez meg és folytat a pedagógus. Célja a mélyebb ismeretátadás, motiválás és az osztályközösség fejlesztése. Ilyen például, amikor a tanórán dolgozó állatot (általában terápiás kutyát) a pedagógus bevonja a feladatok kiadásába, a válaszok értékelésébe, az óra tagolásába, a keretek megszabásába.

Készségfejlesztés

Az iskola célja nem csupán az információátadás, hanem a készségfejlesztés is. A tanuláshoz a gyerekeknek számtalan készséget kell birtokolni. Tudjuk, hogy az idegrendszer magasan szervezett folyamataihoz az agy különböző területeinek összehangolt működésére van szükség. Kapcsolat fedezhető fel a zenei képességek, a matematikai képességek, a mozgáskészségek, a figyelemkoncentráció képessége között.

Terápiás kutyusokkal változatos nagymozgás- és finommozgás-fejlesztő gyakorlatokat lehet végezni, akár más tárgyú tanóra közben is jutalomként, lazításként vagy az óra tagolása érdekében. Remek lehetőség a kutyás óra a kognitív készségek (érzékelés, észlelés, figyelem, emlékezet) fejlesztésére, pl. bújócskák, memóriajáték, nyomozós játék segítségével.

Kommunikációfejlesztés

Ha a gyerek részt akar venni a kutyás játékokban, muszáj megfelelően kommunikálnia. A kutya az egyértelmű jelzésekből ért. Fel kell vele venni a szemkontaktust, figyelni kell a visszajelzéseit. A sikeres együttműködéshez meg kell érteni őt, vagyis szempontot kell váltani: a kutya szemével kell nézni a feladatot, például egy akadálypályát. Jóvá kell hagyni, ha a kutya valamit jól csinál: meg kell dicsérni és meg kell köszönni. Ezeket a mintákat a gyerekek továbbviszik az emberi kapcsolataikra is.

Személyiségfejlesztés

A kutyával való együttműködés fejleszti az önismeretet. A kutya mindig egyértelmű visszajelzést ad. Ha a gyerek túl visszafogott, túl halk, akkor a kutya nem reagál a jelzéseire, ha túl vehemens, akkor a kutya visszahúzódik, szintén nem lesz együttműködő. A gyerek rövid időn belül rájön, hogy melyek azok a viselkedéselemek, amelyek akadályozzák a kutyához való kapcsolódást. A gyerekek a kutya kedvéért sokszor „túllépnek önmagukon”, olyan dolgokat is megtesznek, amelyektől azelőtt tartottak, szorongtak. Kénytelenek megtanulni saját magukat korlátozni, késleltetni szükségleteik kielégítését, pl. kivárni a sorukat egy izgalmas játék során.

A csoport perifériájára szorult gyerekek a kutyás játékok, trükkök során megélhetik, hogy ők is adhatnak valakinek utasítást, őrájuk is hallgat valaki. Ez növeli az önbizalmukat, és új pozíciót biztosíthat nekik a csoportban.

Csoportkohézió

Minden pedagógus tudja, hogy a diákok „halmazából” nem lesz egyik percről a másikra összetartó, egymást támogató csapat. A csoportkohéziót erősítik a tanórán kívüli elfoglaltságok, kirándulások, összejövetelek és azok a különleges helyzetek, amelyeket együtt éltek meg a gyerekek. Az állatasszisztált foglalkozás mindig különleges alkalom, amit együtt lehet várni, és utána lehet közösen beszélgetni róla. A „közös ügy” mindig összehozza a gyerekeket. Ezt lehet a közös készülődés megszervezésével is fokozni: „Tanuljunk meg egy kutyás verset Lizának!”, „Készítsünk neki húsvéti ajándékot!”, és így tovább.

Az állatasszisztált órán átadott alapértékek (egymás és a kutya tisztelete, partneri kommunikáció, egymás segítése, támogatása) csoportnormává válnak, a csoportnorma pedig a többi tanórán is érvényben marad.

Olvasnivalók

- Babos Edit – Szeredi Beatrix – Györkös Katalin – Gábor Szilvia: Állatasszisztált terápia hatékonyságvizsgálata két értelmi fogyatékos gyerekcsoporton. *Pszichoterápia*, 2002, XI. évf., 5. sz., 355–364.
- Köből Erika – Hevesi Tímea – Topál József: Állatasszisztált foglalkozások. Szeged: Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógiai Kar. http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/Allatasszisztalt_foglalkozasV2/index.html
- Babos Edit: Állatasszisztált terápia – Módszertani előtanulmány óvodáskorú gyerekek kutyával történő fejlesztésére. *Alkalmazott Pszichológia*, 2013, 13. évf., 3. sz., 59–81. http://ap.elte.hu/wp-content/uploads/2015/07/APA_2013_3_BABOS.pdf

Fotó: Marcali-Kiss Rita

Kemi, a pedagógusasszisztens

Az Érdligeti Általános Iskola alsósai azzal büszkélkedhetnek, hogy egy kutyus segít nekik az iskolában. *Kemi* kutyust kölyökkorában találták állatmentők az utcán válságos állapotban. Meggyógyították, és nagy szerencsére Marcali-Kiss Rita tanítónő vette magához. A göndör szőrű, foltos kutyusnak ma már érvényes vizsgája és biztos állása van: pedagógusasszisztens, aki a szokásos tanórákon és speciális nevelési igényű gyerekek fejlesztő foglalkozásain vesz részt nap mint nap. Gazdája így mesél erről:

„Mindig volt kutyám. Már a nyolcvanas években vittem magammal a kutyámat, ha a tanítványaimmal kirándulni mentünk. Régotha kerestem olyan módszert, amellyel segíthetek a problémákkal küzdő gyerekeknek, ezért nagyon örültem, hogy 2013-ban lehetőség nyílt a Kaposvári Egyetemen egy kétéves továbbképzésre, amelyet elvégezve kutyaterápiás fejlesztő szakember lettem. Kemi, a kutyám is járt velem a gyakorlatokra és kutyaiskolába is, így tettük le a BH kísérőkutya-vizsgát. Az iskolámban mindenben támogatott a vezetőség. A rendes tanórákon főleg csak jelen van Kemi, a gyerekek jutalomként kérhetnek tőle trükköket, és aki elfárad, odaülhet mellé pár percre, és összebújhatnak. A kutyás foglalkozásokon előre megtervezett gyakorlatokat végzünk vele, aktívan dolgozik, ezt nagyon szereti. Sok gyereknél látok fejlődést, amit nagyrészt Kemi hatásának tudok be: a szorongók már nem visszahúzóóak, a nem beszélő autista fiú a színdarabunkban is szerepelt, a hiperaktív gyerekek is sokkal nyugodtabbak az órákon, és az osztályközösség is nagyon jól alakul.”

Fenntarthatóságra nevelés

„A fenntarthatóságra nevelés nemcsak olyan új tartalmakat épít be a tantervekbe, mint a klímaváltozás, szegénység vagy fenntartható fogyasztás; hanem megteremti az interaktív, diákközpontú tanítási és tanulási környezetet is. A fenntarthatóságra nevelés megkívánja azt, hogy a tanításról a tanulásra váltsunk. Megköveteli a tevékenység-központú, változást előidéző pedagógiát, ami az önálló tanulást, a részvételt és együttműködést, a problémairányultságot, az inter- és transzdiszciplinaritást, valamint a formális és nemformális tanulás összekapcsolását segíti elő. Csak az ilyen pedagógiai szemlélet teszi lehetővé a fenntarthatóság elősegítéséhez szükséges kulcskompetenciák fejlesztését.”

(UNESCO)

Fenntartható fejlődési célok

A szöveg az UNESCO *Fenntartható fejlődési célok oktatása* című kiadvány kivonatolt, szerkesztett változata.

Forrás: ofi.hu/sites/default/files/attachments/fenntarthato_fejlodesi_celok_oktatasa_unesco_2017.pdf

„A globális folyamatok sürgős változtatást igényelnek az életmódunkban, valamint a gondolkodásunkban és cselekedeteinkben. Ahhoz, hogy elérjük a változást, olyan új képességekre, értékekre és attitűdökre van szükségünk, melyek segítségével fenntarthatóbb társadalmat lehet kialakítani. Az oktatási rendszereknek választ kell adniuk erre a sürgető szükségletre azáltal, hogy meghatározzák a releváns tanulási célokat és tartalmakat; olyan pedagógiát vezetnek be, ami felkészíti a diákokat; és ösztönzi saját intézményeiket arra, hogy a fenntarthatósági alapelveket beépítsék a működési rendszereikbe. Az új, 2030-as fenntartható fejlődési keretrendszer egyértelműen tükrözi az oktatás ezen új irányait” (Qian Tang PhD, az UNESCO oktatási főigazgató-helyettese).

A fenntarthatóságra nevelés

Ahogy a társadalmak a világ különböző pontjain próbálnak lépést tartani a technológiai fejlődéssel és a globalizációval, sok új kihívással is szembe kell nézniük. Ilyen például az egyre nagyobb komplexitás és bizonytalanság; az elmagányosodás és társadalmi sokféleség; a bővülő gazdaság és kulturális egyformaság; azon ökoszisztéma degradációja, amitől mind függünk; valamint a természeti és technológiai veszélyeknek való mind nagyobb kitettség és sérülékenység. Egyre bővül az elérhető információ mennyisége. Az ilyen körülmények kreatív és önálló cselekvést igényelnek, mivel a helyzet összetettsége miatt nem elegendőek a szokásos problémamegoldó folyamatok, amikor szigorúan egy tervet követünk. Meg kell tanulnunk megérteni azt az összetett világot, amiben élünk. Képesnek kell lennünk az együttműködésre, arra, hogy felemeljük a szavunkat, és a pozitív változások érdekében cselekedjünk.

A fenntarthatóságra nevelés célja olyan kompetenciák fejlesztése, amelyek felkészítenek arra, hogy figyeljünk oda cselekedeteinkre, azok jelenlegi és jövőbeli társadalmi, kulturális, gazdasági és környezeti hatásaira helyi és globális nézőpontból egyaránt. Az embereket arra is fel kell készíteni, hogy összetett helyzetekben esetleg valami egészen új dolgot kell kitalálniuk ahhoz, hogy fenntartható módon tudjanak cselekedni; valamint arra, hogy saját közösségüket a fenntarthatóság felé terelve részt vegyenek a társadalmi-politikai folyamatokban is.

Egész intézményes megközelítés

A fenntarthatóságra nevelés nem csak arról szól, hogy a fenntarthatóságról tanítunk, és újféle tartalmakkal bővítjük a tananyagokat. Az iskoláknak és egyetemeknek olyan helyekké kellene válniuk, ahol meg is lehet tapasztalni a fenntarthatóságot, ezért az összes folyamatukat a fenntarthatóság alapelvei szerint kellene tervezniük. (...) Az egész intézményes megközelítés azt célozza, hogy a fenntarthatóság érvényesüljön az intézmény minden részében. Beletartozik a tananyagok újragondolása, a kampusz működtetése, a szervezeti kultúra, a diákok bevonása, a vezetés és a menedzsment, a közösséggel való kapcsolat és a kutatás. Ilyen módon az intézmény maga szolgál például a diákok számára. A fenntartható tanulási környezet, mint például az ökoiskolák vagy a zöld kampuszok, segíti az oktatókat és a diákokat abban, hogy a fenntarthatósági alapelveket a mindennapok részévé tegyék, valamint átfogó módon segít a kapacitásépítésben, a kompetenciák fejlesztésében és az értékalapú oktatásban.

Bár az egész intézményes megközelítés minden eleme fontos, az osztályban vagy más tanulási helyszíneken történő fenntarthatóságra nevelés szempontjából elsődlegesek a tanulás interaktív, integrált és kritikai formái – a tevékenységközpontú, változást előidéző pedagógia.

Az egész intézményes megközelítés legfontosabb elemei

- *Az egész intézményre kiterjedő folyamat*, amelynek során az összes érdekelt – vezetőség, tanárok, tanulók, adminisztrátorok – bevonásával dolgozzák ki az egész intézményre vonatkozó fenntarthatóságra nevelési jövőképet és tervet.
- Az intézmény új irányultságához szükséges *technikai és pénzügyi támogatás*, ideértve például a felhasználható jó példák összegyűjtését, a vezetőség és az adminisztratív munkatársak képzését vagy az útmutatók és az ezekhez kapcsolódó kutatások kidolgozását.
- *Intézményközi együttműködés*, ami elősegíti egymás kölcsönös támogatását, az egész intézményes megközelítés egymástól való tanulását, és elősegíti, hogy ezt a megközelítést minél többen megismerjék, és ezáltal adaptálni tudják.

Tevékenységek központú, változást előidéző pedagógia

A fenntarthatóságra nevelés fő célja a diákok felkészítése arra, hogy aktív „fenntarthatósági állampolgárokká” váljanak, akik kritikusán tudnak gondolkodni, valamint részt tudnak venni a fenntartható jövő alakításában. Az ennek a célnak megfelelő pedagógiai megközelítés diákcentrikus, tevékenységközpontú és valós változást előidéző.

A részvételi tanítási-tanulási módszerek segítik a diákokat abban, hogy aktívan tegyenek a fenntarthatóságért. Amikor egy adott helyzethez kiválasztjuk a tanítási-tanulási módszert, figyelembe kell venni a tanulócsoport sajátosságait (például életkor, előzetes tudás, érdeklődés, képességek); a tanulási környezetet (például a tantervben való megjelenés, pedagógiai környezet, kulturális hagyományok); valamint az elérhető forrásokat és támogatást (például a pedagógus kompetenciája, tananyag, technológia, pénz).

A sokszínű és határon átnyúló tanulási környezet megteremtése, valamint a fenntarthatóságra nevelés holisztikus, átfogó képének kialakítása végett az oktatási intézményeknek és az oktatóknak ösztönözniük kell partnerségek kialakítását helyi, nemzeti és nemzetközi szinten. Fontos tisztában lennünk azzal, hogy ahhoz, hogy a fenntarthatósági kihívásokra megfelelő választ tudjunk adni, nem elegendő a tudás egyféle nézőpontja, diszciplínája vagy útja. A különféle partnerségek, ideértve egy sor társadalmi szereplőt, mint vállalkozások, civil szervezetek, közintézmények, döntéshozók és/vagy egyének, új lehetőségeket nyitnak a tanulásban, és a kreativitás, valamint az innováció forrásai lehetnek. Egy olyan párbeszéd vagy projekt során, ami egy gyakorlati partnerrel való együttműködést is tartalmaz, a diákok sokat tudnak tanulni a valós élet kihívásairól, valamint tanulhatnak a partner tapasztalataiból. Ezzel egy időben a partner is fejlődik az együttműködés hatására, növelheti saját kapacitását annak irányában, hogy változást tudjon előidézeni. A világ különböző részein élő diákok együttműködése segít látókörük szélesítésében, valamint elmélyíti tudásukat egy-egy témában. Például az online kurzusok jó környezetet teremtenek a globális párbeszéd gyakorlásához és elősegítik a másikkal való odafigyelést és megértést.

A fenntarthatóságra nevelés legfontosabb pedagógiai megközelítései

- **Diákközpontú megközelítés:** A diákok előzetes tudása, valamint társadalmi tapasztalataik képezik a kezdőpontot ahhoz az ösztönző tanulási folyamathoz, amiben a tanulók a saját tudásbázisukat építik fel. A diákközpontú megközelítés megkívánja a tanulóktól, hogy értékeljék a tudásukat és a tanulási folyamatot, annak érdekében, hogy kezelni és ellenőrizni tudják azokat. Az oktatóknak ösztönözni és támogatni kell ezeket az értékeléseket. A diákközpontú megközelítés megváltoztatja az oktatók szerepét – inkább a tanulási folyamat segítőivé válnak (ahelyett, hogy olyan szakértők lennének, akik csak átadják a strukturált tudást).
- **Tevékenységsorientált tanulás:** A tevékenységsorientált tanulásnál a diákok részt vesznek a tevékenységben és a tanulási folyamat, valamint a személyes fejlődésük szempontjaiból értékelik a saját tapasztalataikat. Ez a tapasztalat lehet egy projekt, egy szakmai gyakorlat, egy műhelymunka levezetése, egy kampány lebonyolítása stb. A tevékenységsorientált tanulás Kolb tapasztalati tanulási ciklusokról szóló elméletét követi a következő szakaszok szerint: 1. konkrét tapasztalás; 2. tudatos megfigyelés és reflektálás; 3. elvont fogalomalkotás az általánosításhoz; 4. a tapasztalatok alkalmazása új helyzetben. A tevékenységsorientált tanulás növeli a tudást, fejleszti a kompetenciákat, tisztázza az értékeket, mivel összeköti az elvont fogalmakat a tanuló életének személyes tapasztalataival. Az oktató szerepe az, hogy olyan tanulási környezetet teremtsen, ami illik a tanuló tapasztalataihoz, és elősegíti a gondolkodási folyamatokat.

Ötletek a fenntartható fejlődési célok (FFC) oktatásához

FFC 1 | A SZEGÉNYSÉG FELSZÁMOLÁSA

Mindenhol véget kell vetni a szegénység összes formájának

- Fair trade termékeket árusító diákcég tervezése és működtetése.
- A helyi civil szervezetekkel, magánvállalkozókkal és/vagy közösségi csoportokkal stb. együttműködve olyan helyi szolgáltatás megtervezése és kivitelezése, ami a szegények tanítására és/vagy elhelyezkedési esélyeik növelésére irányul, csökkenteni veszélyeztetettségüket, növeli a rezilienciájukat.

FFC 2 | AZ ÉHEZÉS MEGSZÜNTETÉSE

Véget vetni az éhínségnek, elérni az élelmiszerbiztonságot, fejleszteni az élelmezést és előmozdítani a fenntartható mezőgazdaságot

- Szerepjáték kistermelők és nagyvállalatok eljátszásával olyan globális piacon, amit befolyásolnak az adók, segélyek, vámok, kvóták stb.
- Tanulmányutak és kirándulások szervezése a fenntartható mezőgazdaság gyakorlati helyszíneire.
- Az élelmiszer nyomon követése a gazdától az asztalig – termesztés, betakarítás, az étel elkészítése, például városi vagy iskolakertek projektjei.
- A tanulók biztatása arra, hogy összekapcsolják a maradék ételeket és az arra rászoruló embereket.
- Élelmiszerek életciklusának elemzése.

FFC 3 | EGÉSZSÉG ÉS JÓLLÉT

Biztosítani az egészséges életet és előmozdítani a jóllétet mindenki számára minden korosztályban

- Videofilmek megtekintése egészségtámogató viselkedésekről (például óvszer használata a biztonságos szex érdekében, drogárusítók visszautasítása).
- Egészségmegőrző és betegségmegelőző műhelymunkák szervezése (például testmozgás, egészséges ételek készítése, óvszerhasználat, szűnyogháló használata, vízzel terjedő betegségek kórokozójának kimutatása és kezelése).

FFC 4 | MINŐSÉGI OKTATÁS

Biztosítani az átfogó és igazságos minőségi oktatást és előmozdítani az egész életen át tartó tanulási lehetőségeket mindenki számára

- Fenntarthatóságra nevelési projekt tervezése és megvalósítása az iskolában, egyetemen vagy helyi közösségben.
- Az ifjúsági szakértelem világnapjának (július 15.), az olvasás világnapjának (szeptember 8.), a pedagógusok világnapjának (október 5.) megünneplése vagy részvétel az oktatás nemzetközi hetében.
- Felmérésen alapuló projekt a következő témában: „Milyen a fenntartható iskola?”

FFC 5 | NEMEK KÖZÖTTI EGYENLŐSÉG

Megvalósítani a nemek közötti egyenlőséget, valamint segíteni minden nő és lány felemelkedését

- Egy nap eltöltése hagyományos női vagy férfimunkával (szerepcserével).
- Felmérés arról, hogy a természeti veszélyek és katasztrófák hogyan érintik a nőket, lányokat, férfiakat és fiúkat.
- Felmérésen alapuló projekt a következő témában: „Mi a különbség az egyenlőség és a méltányosság között, és hogyan jelentkezik ez a munka világában?”

FFC 6 | TISZTA VÍZ ÉS ALAPVETŐ KÖZTISZTASÁG

Biztosítani a fenntartható vízgazdálkodást, valamint a vízhez és közegészségügyhöz való hozzáférést mindenki számára

- Saját vízlábnyom kiszámítása.
- Helyi fenntartható vízhasználat kidolgozása sikeres példa alapján.
- Partnerség kialakítása olyan régió iskolájával, ahol vízhiány vagy -főlösleg van.
- Kirándulás vagy tanulmányút szervezése a helyi vízművekhez; az iskolai és az otthoni vízminőség mérése.
- Tudatosságnövelő kampány vagy ifjúsági akció tervezése és szervezése a vízről és jelentőségéről.
- Felmérésen alapuló projekt a következő témában: „Milyen emberi tevékenység végezhető víz nélkül?”

FFC 7 | MEGFIZETHETŐ ÉS TISZTA ENERGIA

Biztosítani a megfizethető, megbízható, fenntartható és modern energiát mindenki számára

- A saját energiahasználat áttekintése és vita erről, pl. az energiahasználat rangsorolása (szubjektív szempontok szerint), „alapszükségletek” kielégítésétől (pl. főzés) a „luxusig” (pl. úszómedence üzemeltetése).
- Energiaközpontba való kirándulás, egybekötve etikai vitákkal a különböző energiátípusok előnyeiről és hátrányairól.
- A jövőbeli energiatermelés, -ellátás és -felhasználás lehetséges forgatókönyveinek elemzése.
- Saját intézményben vagy helyi szinten történő energiatakarékossági kampány.
- Csoportos projekt munka a napi szükségleteink előállításához felhasznált energiamennyiségről. Például mennyi energia kell egy kiló kenyér vagy a reggeli müzlink elkészítéséhez?
- Felmérésen alapuló projekt a következő témában: „Hogyan függ össze az energia és az emberi jólét?”

FFC 8 | TISZTESSÉGES MUNKA ÉS GAZDASÁGI NÖVEKEDÉS

Előmozdítani a hosszan tartó, átfogó és fenntartható gazdasági növekedést, a teljes és eredményes foglalkoztatást, valamint a méltó munkát mindenki számára

- Az „ördög ügyvédjének” szerepe a különböző gazdasági növekedési modellek esetében.
- Vállalkozások és szociális vállalkozások tervezése és megvalósítása.
- A munkáltatók és munkavállalók szükségleteinek és szempontjainak felmérése interjúk segítségével.
- Összetett élet- és karrierutak feltérképezése.
- A munkáltató szerepének eljátszása.

FFC 9 | IPAR, INNOVÁCIÓ ÉS INFRASTRUKTÚRA

Alkalmazkodó infrastruktúrát építeni, előmozdítani az átfogó és fenntartható iparosodást, valamint elősegíteni az innovációt

- Szerepjáték egy áramszünetes napról.
- Üzleti terv készítése helyi vállalkozók részére természeti katasztrófát követően.
- Energiacsökkentő akcióterv készítése a saját közösség számára.
- Jövőkép kidolgozása egy fosszilis energiától mentesen közlekedő világról.
- Diákok vagy fiatalok bevonása közösségi terek kialakításába.
- Felmérésen (kikérdezésen) alapuló projekt a következő témában: „Minden innováció jó?”

FFC 10 | EGYENLŐTLENSÉGEK CSÖKKENTÉSE

Csökkenteni az országokon belüli és az országok közötti egyenlőtlenségeket

- Egyszerű erőforrás-elosztási játék a méltánytalan és egyenlőtlen bánásmód pszichológiai hatásairól vagy a természeti katasztrófák közösségre való, egyenlőtlenesen keresztül megmutatkozó hatásairól.
- A saját intézményben belül megjelenő társadalmi csoportok eloszlásának elemzése.
- Személyes történet elemzése előjogok és kirekesztettség szempontjából.

FFC 11 | FENNTARTHATÓ VÁROSOK ÉS KÖZÖSSÉGEK

A városokat és emberi településeket befogadóvá, biztonságossá, alkalmazkodóvá és fenntarthatóvá tenni

- Kirándulás ökofalvakba és egyéb „élő kísérleti helyekre”, szennyvíztelepekre és más szolgáltatókhoz, megnézni a jelenlegi és a legjobb gyakorlatokat.
- Beszélgetés idősebb emberekkel arról, hogy a településük hogyan változott az utóbbi időkben; milyen a kapcsolatuk a tájjal. A település és változásainak felfedezése a művészetek, irodalom és történelem segítségével.
- Közösségi kert kialakítása.
- A környezet feltérképezése a következő szempontokból: a közösségi terek jó felhasználása, emberléptékű tervezés, a közösség igényeinek figyelembevétele, zöld felületek, a legveszélyeztetettebb helyek stb.
- Videoklip készítése egy fenntartható városról.
- Felmérésen alapuló projekt a következő témában: „Fenntarthatóbb lenne-e, ha mindannyian városokban lalnánk?”

FFC 12 | FELELŐS FOGYASZTÁS ÉS TERMELÉS

Biztosítani a fenntartható fogyasztási és termelési szokásokat

- Az egyéni ökológiai lábnyom kiszámítása és ennek értékelése.
- Különböző termékek elemzése (pl. mobiltelefonok, számítógépek, ruhaneműk) életciklus-elemzés használatával.
- Diákvállalkozás működtetése fenntartható termékek termelésére és eladására.
- Szerepjáték a kereskedelmi rendszer szereplőivel (termelő, hirdető, fogyasztó, hulladékkezelő stb.).
- Dokumentumfilmek megtekintése a termelési és fogyasztási szokásokról (pl. Annie Leonard: *Tárgyaink története*).
- Felmérésen alapuló projekt a következő témában: „Arról szól-e a fenntarthatóság, hogy lemondunk dolgokról?”

FFC 13 | FELLÉPÉS AZ ÉGHAJLATVÁLTOZÁS ELLEN

Sürgősen cselekedni a klímaváltozás és hatásai leküzdése érdekében

- Szerepjáték az éghajlatváltozás hatásainak érzékeltetésére különböző szempontok szerint.
- Különböző éghajlatváltozási forgatókönyvek elemzése, figyelembe véve előfeltevéseiket, következményeiket és a hozzájuk vezető fejlődési utakat.
- Közösségi részvételre serkentő, klímaváltozással kapcsolatos honlap vagy blog létrehozása.

FFC 14 | ÓCEÁNOK ÉS TENGEREK VÉDELME

A fenntartható fejlődés érdekében megőrizni és fenntarthatóan használni az óceánokat, tengereket és tengeri erőforrásokat

- Iskolai vita a halászati források fenntartható használatáról és kezeléséről.
- Esettanulmány készítése a különböző országok tengerhez való kulturális és megélhetési kapcsolódásáról.
- Felmérésen alapuló projekt a következő témában: „Nekünk van szükségünk az óceánra, vagy az óceánnak ránk?”

FFC 15 | SZÁRAZFÖLDI ÖKOSZISZTÉMÁK VÉDELME

Védeni, visszaállítani és előmozdítani a földi ökoszisztémák fenntartható használatát, fenntarthatóan kezelni az erdőket, leküzdni az elsivatagosodást, valamint megfékezni és visszafordítani a talaj degradációját és a biodiverzitás csökkenését

- A helyi élővilág feltérképezése: populációk, határok, fragmentációt okozó határok (például utak), invazív fajok.
- Komposztáló műhelymunka megszervezése.
- Természetes kert létrehozása városi környezetben, ahol az állatok jól érzik magukat, például „rovarhotel”, kis tó stb.
- A Föld napja (április 22.) és a környezetvédelmi világnap (június 5.) megünneplése.
- Felmérésen alapuló projekt a következő témában: „Miért fontos a biodiverzitás?”

FFC 16 | BÉKE, IGASZÁG ÉS ERŐS INTÉZMÉNYEK

A fenntartható fejlődés érdekében előmozdítani a békés és befogadó társadalmakat, biztosítani a mindenki számára elérhető igazságszolgáltatást és minden szinten hatékony, felelősségre vonható és befogadó intézményeket létrehozni

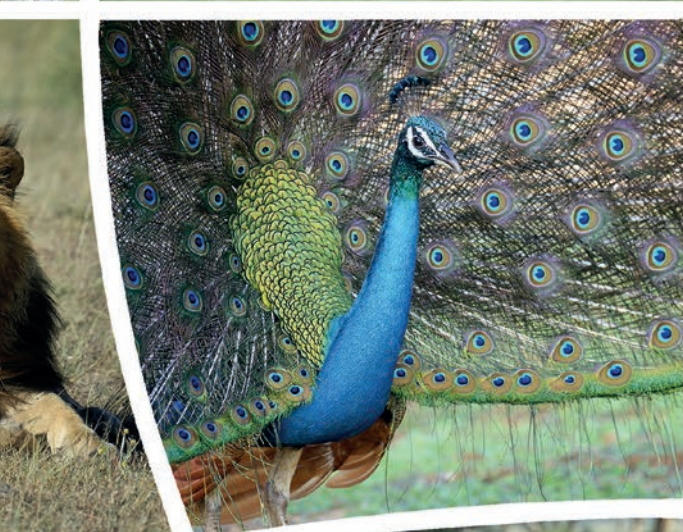
- Vallásközi párbeszéd az iskolában az igazságosságról és egyenlőségről.
- Vita szervezése történelmi és kulturális igazságossági kérdésekről, mint eltűnések Argentínában, apartheid Dél-Afrikában, valamint arról, hogy ezek az igazságossági kérdések hogyan alakultak ki.
- Felmérésen alapuló projekt a következő témában: „Hogyan nézne ki egy békés világ?”

FFC 17 | PARTNERSÉG A CÉLOK ELÉRÉSÉÉRT

Megerősíteni a végrehajtás módjait és feléleszteni a fenntartható fejlődés globális partnerségét

- Partnerség a világ különböző régióinak iskolái, egyetemei vagy egyéb intézményei között.
- FFC szemléletformáló kampány tervezése és megvalósítása.
- (Ifjúsági) kampány tervezése és szervezése az FFC-kről és jelentőségükről.

Ökoiskola

Összeállította: **Könczey Réka, Saly Erika**, az EKE Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet munkatársai

Gyorsjelentés

Magyarországon jelenleg 967 ökoiskola van (Ökoiskola vagy Örökös Ökoiskola címmel rendelkező általános vagy középiskola, szakiskola), ez a 4298 hazai iskolának 22,5%-a. Ökoiskolában tanul a tanulók 28,7%-a, és tanít a pedagógusok 29,9%-a.

Az Ökoiskola Program „egész iskolás” megközelítéséhez szükséges, hogy a vezetők elfogadják és ismerjék, a pedagógusok túlnyomó többsége támogassa, a tanulók, szülők túlnyomó többsége pedig legalább elfogadja.

Az ökoiskolai létezéshez a legkedvezőbb hozzáállásuk a pedagógusoknak van, átlagosan 66%-uk örül az Ökoiskola Program bevezetésének, 31%-uk elfogadja, 13%-uk ambivalens a megítélésében. 21 iskolában a válaszadó kolléga szerint a pedagógusok egy része (tizede-ötöde) nem is tud az Ökoiskola Programról. A szülők, a tanulók, illetve az iskolák nem oktató-nevelő munkát végző alkalmazottai körében szintén magas, 68–71% közötti az ökoiskoláztatásnak örülők aránya.

A 2017-ről szóló felmérésben választ adó iskolák 49%-ában ökoiskolai munkacsoport fogja össze az ökoiskolai tevékenységeket. Minden negyedik iskolában (28%) ökoiskolai koordinátor, minden hetedikben (14%) pedig ökoiskolai formális, hivatalosan kinevezett és díjazott vezetővel működő munkaközösség látja el a szervezési, koordinálási feladatokat. Ritkán, de az is előfordul, hogy az egyik igazgatóhelyettes munkakörébe tartozik az ökoiskolai tevékenységek összefogása (4%), vagy hogy a válaszadó szerint nem nevesítik a feladat felelőjét (5%). Az ökoiskolai feladatok konkrét irányításától függetlenül ma már egyre gyakoribb, hogy a tanítók és a természettudományos szakos kollégák mellett humán és művészeti szakos pedagógus, testnevelő vagy technikai munkatárs is részese az ökoiskolai szervezőmunkának.

Az intézményi válaszadók majdnem kilenczede érzékelt már vagy tapasztal jelenleg is javulást az ökoiskolai munka minőségében. Az ökoiskolák legalább egyharmada az egész intézményes kritériumrendszer mindegyik szegmensében tapasztalt javulást az elmúlt évben a megelőző évhez viszonyítva.

Az ökoiskolák definíciója szerinti értékfókuszok túlnyomórészt megjelennek a helyi pedagógiai programokban. A válaszadók szerint az egészségnevelés az iskolák 96%-ában, a környezeti nevelés, a környezettudatosság, a fenntarthatóságra nevelés és a globális nevelés rendre 94%, 93%, 85% és 33%-ban épült be a helyi pedagógiai programokba. A 2016–2030-ra vonatkozó fenntartható fejlődési célok (ENSZ, Sustainable Development Goals) ismerete és az elérésüket segítő feladatok 103 ökoiskolában minden éves munkatervben szerepelnek, 258 esetben a munkatervnek nagyobb, 191 esetben kisebb részébe már be is épültek.

Gyorsjelentés:

ofi.hu/sites/default/files/attachments/gyorsjelentés_okosikola-halozat_2017.pdf

Ökoiskola címpályázat 2018

Az ökoiskolai kritériumrendszer alapján kidolgozott, egész intézményes működést megvalósító intézmények a feltételek teljesülése esetén nyerhetik el az Ökoiskola, valamint az Örökös Ökoiskola címet. A címet elnyerő intézmények oklevelet kapnak. A pályázaton elnyert cím nem jár együtt költségvetési támogatással. A pályázók köre a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény 7. § (1) bekezdésének b)–k) pontjában meghatározott, belföldi székhelyű nevelési-oktatási intézmények fenntartótól függetlenül.

Határidő: 2018. május 22.

Részletek: ofi.hu/hir/okoiskola-cimpalyazat-2018

Nevelési-oktatási programok

Az *Ökoiskolai nevelési-oktatási program* kidolgozása keretében (a TÁMOP-3.1.1 projektben) 91 modul fejlesztettek ki pedagógusok az OFI munkatársainak segítségével. A 10 bevont iskola 60 pedagógusával közösen készült program minden fenntarthatóságra nevelés iránt elkötelezett iskolának segítséget nyújt a folyamatos megújuláshoz.

A fejlesztés során nem egy konkrét tananyag moduláris felépítése volt a cél, hanem a látszólag egymástól független, globális és helyi környezettel kapcsolatos témák komplex megközelítése, vagyis a tartalom épült az adott téma köré. A modul témák meghatározása a partnerintézmények jó gyakorlatainak, a fejlesztést megelőző kutatási eredményeknek, valamint az Ökoiskola cím elnyerésére kiírt pályázat kritériumrendszerének segítségével történt. A program minden műveltségterületre, azon belül pedig az épített, a természeti és a társadalmi környezettel kapcsolatban is kínál a fenntarthatóságra nevelést célzó modult.

A modulok többsége megvalósítható hagyományos tanórákon, nem hagyományos tanórai keretek között (téma nap, témahét, erdei iskola, projekt), valamint tanórán kívül is (pl. szakkörben). Az adaptálást rövid modulleírások és részletes modulvázlatok segítik.

Ökoiskolai nevelési-oktatási program:

ofi.hu/okoiskola-nevelési-oktatási-program

A modulok:

[ofi.hu/search/lesson?f\[0\]=field_main_type%3A5147](http://ofi.hu/search/lesson?f[0]=field_main_type%3A5147)

Példák nevelési-oktatási programokra

Boszorkánykonyha

- A **modul** a gyógynövények témakörét dolgozza fel. Az első rész egy játékos boszorkánytanfolyam, melynek keretében hét próbatétel teljesítése vár a csapatokra, miközben gyógynövényekkel kapcsolatos ismereteket szerezhetnek. A második részben tea főzéssel, ételkészítéssel egészítjük ki az elméleti tudást. Végül egy gyógynövényes kiskert kialakításával zárjuk a modult.
- **Célok/részcélok:** játékos feladatokon keresztül olyan ismeretek elsajátítása a gyógynövényekről, amelyek a hétköznapi életben is hasznosíthatók; a környezettudatos magatartás megalapozása; egészséges életmódra nevelés; a gyógynövények szépségének tapasztalati megismerése; vadon élő gyom- és gyógynövények felfedezése az iskola közvetlen környezetében, gyógyhatásuk; gyógynövényes kiskert kialakítása.

Teljes leírás: ofi.hu/boszorkanykonyha

Öröm a játék, bánat a tér

- A **modul rövid leírása:** A környezetükben lévő játszóteret vizsgálják meg a tanulók. Feltérképezik a tér jelenlegi állapotát. Megnézik, mi az, ami tetszik nekik a téren (öröm), és mi az, ami nem (bánat). Elmondják, milyennek képzelik a számukra érdekes, izgalmas, jó játszóteret. Logót készítenek a jelenlegi és az általuk elképzelt térnek: a) **ÖRÖM A JÁTÉK, BÁNAT A TÉR;** b) **ÖRÖM A JÁTÉK, ÖRÖM A TÉR** címmel. A foglalkozások során modellek, rajzok segítségével a bánatot örömmre változtatják, majd bemutatják elképzeléseiket, terveiket a döntéshozóknak, az önkormányzat városépítéssel foglalkozó képviselőjének. Egyeztetnek, megvitatják velük a javaslataikat.
- **Célok/részcélok:** nagyobb figyelem a közvetlen környezetünkre; a problémamegoldó gondolkodás fejlesztése; az együttműködés, a közös munka örömeinek kialakítása; ismeretszerzés játékosan; a kezűgyesség fejlesztése; a kommunikáció fejlesztése; a szabad játék örömeinek megélése; a szülők véleményének figyelembevétele, a gyermekekkel való együtt gondolkodás erősítése; a matematikai készségek fejlesztése (becslés, mérés, számolás).

Teljes leírás: ofi.hu/orom-jatek-banat-ter

Fenntarthatósági Témahét

Idén harmadik alkalommal, 2018. április 23–27. között rendezik meg a Fenntarthatósági Témahetet, melynek kiemelt témái mindhárom korosztály (alsó tagozat, felső tagozat, középiskola) számára: a természeti és épített környezet védelme, a tudatos vásárlás és a fogyasztóvédelem.

Összeállította: **Balatoni Kinga, Földesi Vera**

Általános tájékoztató

A Fenntarthatósági Témahéthez csatlakozó általános és középiskolák pedagógusainak lehetőségük van a kevertantervre épített témákat előre kidolgozott tematikus óratervek segítségével feldolgozni. Ezek mellett az előző évek óratervei is elérhetők és választhatók. A tananyagok kizárólag online, letölthető formában érhetők el a honlapról, nyomtatásuk helyben, az iskolában történik.

További információ:

www.fenntarthatosagi.temahet.hu;

www.facebook.com/fenntarthatosagi.temahet/

Kapcsolat: temahet@pontvelem.hu

Óratervek

Természet (növények, állatok)

- **Mit mesél a természet?**
A *tizenkét hónap* című újjörög népmese feldolgozása.
- **Cseppben a tenger**
A gyerekek vízhez való pozitív kötődésének kialakítása, erősítése a víz témájának komplex körbejárásával.
- **Égig nőnek-e a fák?**
Az élő fa természeti esztétikai értékével kapcsolatos ismeretszerzés. A fa esztétikai értéke az építészetben.
- **Mondd, szereted az állatokat? (Házi kedvencek)**
A gyerekek megismerkednek a felelős állattartással. Bemutadják saját házi kedvenceiket, riportot készítenek, kérdőíves felmérést végeznek másokkal, majd elemzik a felméréseket.

Az élelmiszerek előállítás, vásárlása és a táplálkozás

- **Piacon vagy supermarketben?**
A tudatos kritikus fogyasztói magatartás kialakítása és fejlesztése a tanulóknál. Összefüggések megismerése a mennyiség, a minőség és az ár között.
- **Kiknek köszönhetjük ételleinket?**
A diákok ösztönzése, hogy komplexen gondolkodjanak az élelmiszereket előállító iparágakról (pl. mezőgazdaság, halászat).

■ Élelmiszerhulladék-felmérés

A tanulók saját megfigyeléseikre alapozva adatokat gyűjtenek; összehasonlítják az elfogyasztott élelmiszer mennyiségét az elpazarolt élelmiszer mennyiségével.

■ Táplálkozz tudatosan!

Az egészséges táplálkozással, a vitaminok fontosságával és a tudatos vásárlással, fogyasztással ismerkedhetnek meg a gyerekek.

■ Az élelmiszerek útja – avagy hogyan kerülnek ételleink az asztalunkra

A foglalkozások célja az ökológiai lábnyom fogalmának megismerése az élelmiszereken keresztül.

■ Tudományos táplálkozás

A diákok átgondolják a mindennapi élelmiszerekhez kapcsolódó fogyasztói döntéseiket, illetve megismerik az élelmiszerekkel kapcsolatos innovációs ötleteket.

Újrahasznosítás

■ A papír útja – Merítsük ki a hulladékot a szemétből!

A gyerekek megismerkednek a papír történetével, a szelektív hulladékgyűjtés papírra vonatkozó szabályaival, az újrahasznosítás lehetőségeivel, végül újrahasznosított papírt készítenek.

■ Aktív tanulók / passzív ház

A diákok megismerkednek egy passzív ház működésével.

Környezetünk – lokálisan és globálisan

■ Fenntarthatósági térkép

Helyi környezeti és kulturális örökségünk a múltban és most.

■ Globális környezeti problémák – A klímaváltozás hatásai

A foglalkozás célja, hogy fejlessze a középiskolai tanulók környezeti érzékenységét, megértesse velük a helyi, a regionális és a globális környezeti problémák felismerésének, mérséklésének és megelőzésének fontosságát és lehetőségeit.

Pályázatok

Tematikus pályázatok diákoknak

A tematikus diákpályázatok témái mindhárom korosztályban a természeti és épített környezet védelme köré szerveződnek. A pályázaton azok a diákok indulhatnak, akiknek az iskolájuk regisztrált a weboldalán a 2018. évi Fenntarthatósági Témahétre. Az első három helyezett diákcsoportot természetvédelmi-szabadidős élményprogramokkal díjazták.

■ ALSÓ TAGOZAT – Egy doboznyi természet

A pályázat célja, hogy egy tanulócsoporthoz látogasson el egy a környezetében lévő természetvédelmi területre, és térképezze fel az értékeit: tanulmányozza a kiválasztott területet, és készítsen belőle egy cipősdoboznyi bemutatóanyagot.

■ FELSŐ TAGOZAT – Ahol a fák éjig érnek

A pályázat célja, hogy a diákok fedezzék fel a környezetükben fellelhető különleges fákat, és készítsenek róluk képi és szöveges dokumentációt. A pályázat szervesen kapcsolódik a témahét „Éjig nőnek-e a fák?” című óravázlatához.

■ KÖZÉPISKOLA – Nem térkép e táj

A pályázat célja, hogy a diákok fedezzék fel a környezetükben fellelhető nevezetes középületeket, és készítsenek róluk képi és szöveges dokumentációt. A pályázat mottója Radnóti Miklós *Nem tudhatom...* című verse. A diákok által beküldött pályázati anyagnak szemléletében tükröznie kell a vers mondanivalóját.

Határidő: 2018. május 7.

Részletek: www.fenntarthatosagi.temahet.hu

„Fogyasztói tudatosságra nevelő iskola” pályázat iskoláknak

A pályázat célja az iskolák fiatal fogyasztókért tett intézkedéseinek értékelése, amelyekkel az iskolák a tanulók között a fenntartható tudatos fogyasztói szemlélet általánossá válásához, a fogyasztóbarát vállalkozói szemlélet terjesztéséhez és a fiatal fogyasztók gyakorlatban használható ismereteinek a bővítéséhez járulnak hozzá. A cím nyertesei az átadástól számított 5 évig viselhetik a „Fogyasztói tudatosságra nevelő iskola” címet.

Határidő: a tanév vége

Részletek: www.fenntarthatosagi.temahet.hu

Energiatudatos iskolákért pályázat (ETIP 2018) iskoláknak

A Virtuális Erőmű Programot (VEP) működtető Magyar Innováció és Hatékonyság Kft. (MI6) 2016-ban nyitotta meg a diákok részére demonstrációs célú energiahatékonysági mintaépületét. A Székesfehérváron található MI6 mintaépület segítségével a diákok megismerhetik a ma elérhető „legzöldebb” építészeti és gépészeti technológiákat. A pályázat célja az MI6 mintaépületet nyílt napok formájában elvinni az iskolákba. Idén is bármelyik iskola be tud jelentkezni, de a Fenntarthatósági Témahétre regisztrált iskolák 2018-ban önálló alapprogramot kapnak, amelyen elnyerhetik az „Energiatudatos Iskola”, az „Energiahatékony Iskola” vagy az „Energiahatékony Mentor Iskola” címet. A díjazottak képviselői oklevelet vehetnek majd át, továbbá az iskola egy évig használhatja az elnyert címet, illetve az ezt tanúsító védjegyet.

Határidő: 2018. május 31.

Részletek: www.fenntarthatosagi.temahet.hu

Vadonleső „Találd meg, ird le és őrizd meg!” pályázati felhívás diákoknak

A pályázat célja a pályázó lakhelyén vagy annak közelében található vizes élőhely és élővilág jobb megismerése, megismertetése. A pályázat kiírói 12–18 éves tanulók egyéni vagy csoportos jelentkezését várják.

A feladat:

- Keresd fel a lakhelyeden vagy annak közelében található vizes élőhelyet (láp, mocsár, tó, időszakos vízborítottságú gyeptársulás, patak vagy folyó mente stb.)!
- Gyűjts össze minél több információt az élőhely jellegéről, kiterjedéséről, történetéről!
- Írj fajlistát az ott megfigyelt állat- és növényfajokról!
- Keresd olyan fajt, amely szerepel a Vadonleső Program honlapján, és jelentsd ott be!
- Állíts össze egy javaslatcsomagot, amely az adott vizes élőhely természetközeli állapotának fenntartását, esetleg javítását célozza!
- Mindezeket összegezd egy kis tanulmány formájában, amelyben szerepelhetnek ábrák, fotók, egyéb illusztrációk is!

A díjazottak tárgyi, valamint nemzeti parki programot magába foglaló jutalomban részesülnek. Az első helyezett lehetőséget kap arra, hogy 2019. február elején a Vizes Élőhelyek Világnapja központi rendezvényén mutassa be a munkáját.

Határidő: 2018. október 31.

Részletek: vadonleso.hu/hirek

A vízlábnyomtól a tudatos vásárlásig

Jó gyakorlatok általános és középiskolásoknak

Lakóhelyünk a Duna mentén – A Dunától a csapig

A projekt kidolgozója: **Tóthné Selmeczi Zsuzsanna**, a Dunakeszi Bárdos Lajos Általános Iskola pedagógusa

A víz világnapja alkalmából a 8. évfolyamosok ellátogatnak a város egyik Duna-parti kútjához, ahol szakember vezetésével ismerkednek meg a víz útjával a Dunától a csapig, majd tantermi körülmények között csoportmunkában egyszerű vízvizsgálatot végeznek. A modul utolsó részében a vízlábnyom csökkentésének problematikáját dolgozzuk fel, miközben népszerűsítjük a csapból folyó ivóvizet.

Célok: annak megismerése, hogy mi történik a Duna vizével, amíg eljut a csapig; az ivóvízzel szemben támasztott követelmények megismerése; néhány egyszerű vízvizsgálati módszer és azokon keresztül a különböző vízminták tulajdonságainak megismerése; a reklámok és a vízfogyasztási szokások közötti összefüggés felfedeztetése; a vízlábnyomon keresztül néhány vízcsökkentési praktika megismerése.

Ajánlott feldolgozási mód:

1. Látogatás a vízmű egyik Duna-parti kútjánál

Látogassunk el a gyerekekkel a városi vízmű egyik Duna-parti kútjához, ahol meghallgatunk egy előadást a víztisztításról és az ivóvizünk minőségéről.

Az előadás adjon választ az alábbi kérdésekre:

- Honnan és hogyan nyerik a vizet?
- Hogyan tisztítják?
- Hogyan tárolják?
- Milyen úton jut el a felhasználóig?
- Mik az ivóvízzel szemben támasztott követelmények?

2. Vízvizsgálat

Végezzünk kísérleteket különböző helyekről szerzett vízmintákkal a megadott szempontok alapján!

A vízvizsgálat során 4 csoportban dolgozzanak a gyerekek. Az a) és b) kísérletsort minden csapat végezze el megadott szempontok szerint, a c), d) és e) vizsgálatoknál pedig minden csoport csak egy-egy vízmintával dolgozzon, majd a következtetéseket közösen vonjuk le a kísérleti eredmények alapján.

- a) Vízminták vizsgálata az alábbi szempontok alapján: szaga, zavarossága, hővezetése, felületi feszültsége, kémhatása.
- b) Csapvíz, desztillált víz és tengervíz összehasonlítása bepárlással.
- c) Vízkeménység vizsgálata szappanforgáccsal.

- d) Különböző helyről nyert vizek összes és karbonátkeménységének meghatározása „Neptun” vízkeménységmérő teszttel.
- e) Nitrit, nitrát, vízkeménység és kémhatás meghatározása „Sera” gyorseszttel.

A vizsgálatok után a csoportok vessék össze eredményeiket a feladatlapok alapján.

3. Vízszennyezés – a vízszennyezés ökológiai lábnyomának csökkentése

Beszéljük meg az ökológiai lábnyom fogalmát és területeit, különös tekintettel a vízlábnyomra! A cél, hogy tudatosodjon a diákokban, hogy a saját és gyermekeik jövője rajtuk múlik.

Tekintsük át a vízszennyezési lábnyom okait, csökkentésének lehetőségeit, majd számítsuk ki, mennyibe kerül 1 liter csapvíz és 1 liter palackos víz! Ennek során fejlődik a környezettudatosság, valamint a gazdasági és pénzügyi kompetencia.

Csapvíz. Igyam, vagy ne igyam? – Előzetes feladatként a tanulók gyűjtsék össze különböző PET-palackokon található ivóvizek címkéjét. Ezt követően hasonlítsák össze a különböző palackos vizek, illetve a helyi ivóvíz összetételét és ízét! Állítsanak fel egy sorrendet a legfinomabbtól a legkevésbé finomig!

A feladat során a diákok saját tapasztalat alapján ráéreznek arra, hogy a csapvíz is fogyasztható, jó ízű; megismerik a reklámok és a vízfogyasztási szokások közötti összefüggéseket, valamint fejlődik médiatudatosságuk, kritikai képességük és digitális kompetenciájuk.

4. Összegzés, értékelés

A tanulók értékeljék saját munkájukat és a csoportok munkáját is.

A jó gyakorlat teljes terjedelmében itt érhető el:
ofi.hu/lakohelyunk-duna-menten-dunától-csapig

Láss a polcok mögé!

A projekt kidolgozója: **Éger Gyöngyi**,
az ócsai Bolyai János Gimnázium pedagógusa

1. nap: Látogatás egy szupermarketben

Tegyen látogatást a csoport egy hiper- vagy szupermarketben, kizárólag megfigyelési céllal, tehát semmiképpen ne most vásároljanak! Ezt követően – a lenti ábra segítségével – beszéljék meg a látottakat az alábbi kérdéseket megválaszolva:

- Hogyan manipulálják a potenciális vásárlókat a boltokban?
- Mit tehetünk ellene?
- Hol vásároljunk?

Gyűjtsenek össze érveket és ellenérveket! Fogalmazzák meg az osztály többségének álláspontját!

A tevékenység célja, hogy felhívjuk a figyelmet arra, hogyan manipulálják a vásárlókat a kereskedelemben. ▶

2. nap: Az élelmiszerek útja

Nézzék meg a diákok *A narancslé útja* vagy *A kávé ereje* című filmét! Ennek alapján készítsenek rajzot, számítógépes grafikát, ismeretterjesztő posztert vagy ismeretterjesztő prezentációt ezeknek vagy más termékeknek (pl. nádcukor, mobiltelefon, pamutpóló) az életútjáról:

- Milyen alapanyagokra van szükség a termék előállításához, és ezek hogyan szerezhetők be?
- Mekkora a termék önköltsége?
- Az elkészült termék milyen csatornákon jut el a fogyasztókhoz?
- A különböző „kereskedelmi útvonalakon” milyen árrepek rakódnak rá?

A tevékenység célja, hogy felhívja a diákok figyelmét bizonyos szociális problémákra: szegénység, gyermekmunka, a gazdaságban dolgozók kizsákmányolása; valamint a környezetre ártalmas tevékenységekre: erdőirtás, növényvédőszer-használat, levegőszennyezés, szén-dioxid-kibocsátás.

3. nap: Méltányos-e a kereskedelem?

a) Ismeretszerzés a méltányos kereskedelemről

Nézzenek utána a diákok, mit jelent a FAIR TRADE jelzés! Gyűjtsenek fair trade címkékkel megjelölt termékeket! Határozzák meg, mit jelent a kereskedelemben a méltányosság elve! Mutassák be a fair trade mozgalom lényegét és elterjedését Európában és Magyarországon!

b) Filmvetítés

Nézzék meg a diákok a *Thule Tuvalu* vagy a *Szavatossága lejárt?! Film az élelmiszer-pazarlásról* című dokumentumfilmet. A film megtekintése után a diákok feladata egy online teszt kitöltése a filmhez kapcsolódóan.

A filmek segítenek a globális felmelegedés, a vadászó-halászó bennszülött társadalom, a tömegtermelés-önellátás, az ökológiai kihívásokra adott válaszok, valamint az élelmiszer-pazarlás megismerésében, megértésében.

4. nap: Látogatás a helyi piacon

Tegyünk látogatást a csoporttal egy helyi piacon! Egyre népszerűbbek már a termelői piacok, ahol valódi kapcsolat alakul ki a termelő és a vásárló között. Itt megtudhatjuk, honnan származik az áru, megismerhetjük a gazdát, tapasztalatot, recepteket cserélhetünk.

A tevékenység célja a diákok gyakorlatban használható ismereteinek a bővítése, melynek eredményeként általánossá válhat a tudatos fogyasztói szemlélet, illetve a fogyasztóbarát vállalkozói szemlélet kialakítása.

Ha vásárolunk is: Vásárlás előtt gondoljuk végig, hogy mire van valóban szükségünk. Hasznos lehet egy lista is, így elkerülhetjük, hogy felesleges dolgokat vásároljunk csak azért, mert akciós, vagy mert megtetszik. Keressük a csomagolás nélküli, helyi, biogazdálkodásból származó termékeket. Feldolgozott termékek esetében szánjunk időt az összetevők megismerésére.

A tevékenység célja a tudatos vásárlói magatartás kialakítása.

5. nap: Legyenek részesei egy jó ügynek!

- Szervezzenek sulipiacot, garásvásárt! Készítsenek a diákok egy legálább 3 perces videót is az eseményről!
- Szervezzenek kampányt, vagy hozzanak létre Facebook-oldalt, honlapot vagy blogot a termelői piacok vagy a tudatos vásárlás népszerűsítésére!

A jó gyakorlat teljes terjedelmében itt érhető el:

www.fenntarthatosagi.temahet.hu vagy letoltes.pontvelem.hu/fth2018/fth2018_mintaprojekt_lass_a_polcok_moge.pdf

Kezdeményezések

Összeállította: **Földesi Vera**

„Ki a tanteremből!”

június 8.

Hallottak már a „Ki a tanteremből” napról? Az ötlet 2012-ben született Nagy-Britanniában „Empty Classroom Day” néven. A Magyar Környezeti Nevelés Egyesület ismét felhív és buzdít mindenkit ennek a kivételes napnak a megünneplésére, amikor a gyerekek a pedagógusokkal kimennek a tanteremből, és a természetben tanulnak.

Mit lehet csinálni ezen a napon?

Röviden:

- végigmenni egy ledőlt fa törzsén
- megmérni a napállás magasságát
- levelekkel pecsételni
- napórát és szélirányjelzőt készíteni
- betűformákat keresni a természetben
- a lehető legtöbb olyan tárgyat összegyűjteni a természetben, amely neve a kisorsolt betűvel kezdődik.

Hosszan:

- egész napos kirándulásra menni a városon kívülre
- számháborúzni
- csinálni egy mezítlás ösvényt az iskola udvarán és kipróbálni.

Bolondosan:

- szaladgálni az esőben
- felmászni egy dombra, és lehemperegni
- sáros csúszdát csinálni
- mezítláb krétával rajzolni az aszfalton.

A türelmet gyakorolva:

- kacsakövezni
- madarakat kézből etetni
- hangyákat vagy méheket megfigyelni
- akril festékkel bevont szöveten napfényvel nyomtatni
- különböző felületek befőttesüveg alatti párolgását megfigyelni.

Élet a vadonban:

- kunyhót építeni
- gyufa és öngyújtó nélkül tábortűzet rakni
- tábortűzön ételt készíteni
- fára mászni
- állatok nyomait keresni.

Kihívás:

- futóversenyezni a település/kerület összes parkjában
- gallyakból és pamutfonálból buborékfújt készíteni, és buborékot fújni
- sárkányt eregetni
- megnézni, milyen nagyok az egyes állatok, és élet-nagyságban lerajzolni őket krétával az aszfalton

- fényképeken megörökíteni, hogyan küzd a természet a városban a megmaradásáért, pl. fák nőnek a falak szegélyénél, a szerszámos szűni tetején, növények nőnek a falak réseiben, az aszfalt repedéseiben, a járdalapok között.

Azoknak, akik szeretik a földet túrni:

- fát vagy virágot ültetni
- vetőmagbombát készíteni
- homokon vagy talajon megfigyelni, hogyan zajlik a vízerózió és egyéb geológiai folyamatok.

Pihentető jelleggel:

- kavicsokból, gallyakból, magokból, füvekből hangszereket készíteni
- énekelni
- virágokból és levelekből képeket készíteni
- megfigyelni az égboltot, a felhők fajtáit.

Oktatási jelleggel:

- megmérni a folyó sodrásának sebességét
- a hintán tanulni a mozgási és helyzeti energiáról vagy az erőkar és az inga működéséről (a hinta fajtájától függően)
- megmérni a zajszintet különböző helyeken
- kiszámolni a fák magasságát
- megnézni a gyermekláncfű felépítését, alaposan megfigyelni a virágzás különböző fázisait
- séta során a helyszínnel kapcsolatos új idegen szavakat tanulni, pl. az erdő, a kilátás, az éppen bejárt ösvény leírása, állatok, növények neve
- megkeresni a parkban a legöregebb fát, és felsorolni legalább 5 történelmi eseményt, mely a fa élete során zajlott le
- kritikus szemmel megnézni a közterületi reklámokat.

További érdekes ötletek szabadtéri foglalkozásokhoz, valamint a játékok leírása:

www.emptyclassroomday.eu

Részletek:

eventerbee.com/event/ki-a-tanterembl-nap-2018,466001660421131

www.facebook.com/events/466001660421131/

Beporzók napja

március 10.

Méheket érintő veszélyekre figyelmeztet a beporzók napja

Az ELTE Természettudományi Karának tudománykommunikáció szakáról induló új kezdeményezés (dr. Vásárhelyi Tamás, Györfy Borbála) a beporzó állatok szorgos munkájának ünneplésére és segítésére szólítja fel a társadalmunkat.

Néhány érv, hogy miért szenteljünk egy természetvédelmi jeles napot a beporzóknak

- Európában mintegy 250 természetett növényfajt tartanak számon, ezek kétharmada rovarbeporzású. A mindennapi ételünk mintegy harmadához kellenek a beporzók.
- Évi 46 000 milliárd forintba becsülik a Földön a beporzók által elvégzett munkát.
- Az elmúlt években méhek tömege tűnt el a Föld színéről.
- A mezőgazdaságban használt vegyszerek és hatalmas monokultúrák, illetve a globális klímaváltozás együttesen járul hozzá a házi és vadméhek, valamint a többi beporzó állat óriási pusztulásához.

Ezek a tények minden embert érintenek szerte a világon. Beporzók nélkül nem csak gyümölcsaink, zöldségeink, élvezeti cikkeink nem lesznek, hiszen az állati takarmányok egy része, a ruházat alapvető anyaga, a pamut is mind rovarbeporzású növényből származik. A veszélyeztetett rovarvilág pedig ennél is alapvetőbben szükséges ahhoz, hogy a Földön emberhez méltó életet éljünk.

A kezdeményezés célja

A cél, hogy minél több emberben tudatosuljon, mennyire változatosak és sérülékenyek az evolúció során az állatok és növények közt kialakult beporzó kapcsolatok. A program arra hívja fel a figyelmet, hogy **bármennyire kicsinek érzi is magát az ember a globális problémákkal szemben, tud segíteni a helyzeten.** A kezdeményezés egyelőre a civil, illetve a tudományos szférát mozgósította. Jövőbeni bejegyzésére, hivatalossá tételére még szélesebb elfogadottság szükséges.

Mit tehetünk?

A beporzó rovarok védelmét tekintve a természetes élőhelyek helyreállítása, változatos méhlegelők kialakítása, valamint a növényvédő szerek használatának csökkentése hozhatna áttörést.

A tudomány és az EP is a méhgyilkos vegyszerek ellen

- 2018. március 1-jén az Európai Parlament állásfoglalásában kiállt amellett, hogy az EU és tagállamai tiltásuk be a méhgyilkos neonikotinoid rovarölő szereket, és tegyenek többet a méhek védelme érdekében. www.greenpeace.org/hungary/hu/sajtokozpont/A-tudomany-es-az-Europai-Parlament-is-a-mehgyilkos-vegyszerek-ellen-van
- Az Európai Élelmiszer-biztonsági Hatóság (EFSA) közölte a témában 2013 óta összegyűlt kutatási eredményeket, melyek egyértelműen alátámasztják: az említett vegyszerek károsítják a méheket. <http://www.greenpeace.org/hungary/hu/?tab=1>
- Ugyancsak márciusban hozta nyilvánosságra egy nemzetközi kutatócsoport azt az átfogó vizsgálatát, amely bemutatja: a méhgyilkos neonikotinoidok kiválthatóak döntően vegyszermentes védekezési módokkal gazdasági károk nélkül.

Események

Az első beporzók napját sok helyen megünnepelték nem csupán országszerte, hanem Erdélyben is. Számos magyarországi és határon túli felsőoktatási intézmény, kollégium, iskola, óvoda jelentette be, hogy saját intézményén belül szervez a mozgalomhoz kapcsolódó programot.

További információk a témában

A mozgalomról:

www.beporzoknapja.hu

www.facebook.com/beporzoknapja

Dr. Vásárhelyi Tamás biológus a Bonum Tv-ben:

bonumtv.hu/beporzok-napja-dr-vasarhelyi-tamas/

Ötlettár a Beporzók napjára

Hogyan tartsunk tanórát?

- **Teremtsük meg a hangulatot, vezessük el a diákokat a téma bejelentéséig:** Készítsünk egy nagy gyümölcsátlat, öntsük le egy jó adag mézzel. Ügyeljünk, hogy csak állatmegporzású növények terméséből válogassunk, például: alma, körte, citrom, kivi. Kóstolgatás közben hamar el fogunk jutni a gyümölcsdarabkák találgatásától a növények beporzásáig.
- **Szemléltessük azt, hogy a beporzók szerepe létfontosságú:** Vegyünk elő egy nagy tábla csokit, hisz a kakaót beporzó szúnyogok nélkül nincs csokoládé.
- **Miről legyen szó?** Különböző állatsoportokból említsünk meg néhány beporzó szervezetet. Például kolibrik, denevérek, lepkék. Beszéljünk a magányos vadméhekről és lakóhelyeikről.
- **Kit csípett meg már darázs vagy méhecske?** Nevezzük meg a különbségeket a méhek és a darázsok között, kifejtve, hogy a méhek nem támadnak. Békés állatok, amelyek csak védekeznek. Ennek keretében érinteni lehet a mimikrit is.
- **Beszéljünk a mezőgazdaságról:** a hátrányairól: a vegyszerezésről és a monokultúrákról, arról, hogy ez a probléma mekkora. Például: Kínában már annyira nincs beporzó, hogy kézzel poroznak be, Angliában pedig dobozban árulják a poszméheket.
- **Mélyítsük el a tudásukat:** Azért mert kicsik vagyunk, mi is segíthetünk a rovaroknak. Építsünk rovarhotelt konzervből és régi újságpapírból. Tavasszal tegyük ki az iskolaudvarra, és figyeljük meg, hogy mi és mikor költözik bele.

Beltéri tevékenységek

- Kisebb gyerekeknek szívószállal a **nektárszívás mímélése** (alacsony pohár – rövid szívószál, magas pohár – hosszú szívószál).
- Padlóra szigetelőszalaggal felragasztott vagy járdára krétával felrajzolt nyolcason (2-3 méteres) lehet **gyakorolni a „méhek táncát”**. (Ehhez vannak jó videók a Youtube-on; keresőszó: bee dance.)
- Kis fonott kosárákba (vagy bármibe, dobozokba, szatyrokba) lehet gyűjteni egyszerre szétszórt 100 db pingponglabdát – ki ügyesebb, szorgalmasabb? Ugyanez dióval, gubaccsal, kölesgolyóval (nem padlón, hanem asztalon szétszórva) is működik. Lehet a kosarat a gyerekek combjára gumizni – ekkor jobban **utánozzuk a méhek tényleges tevékenységét**. A „pollen” lehet laza filcgolyó, amit tépőzárra gyűjthetnek.
- Haszonnövényeink beporzói. Termésgyűjteményből ki kell választani, **melyek azok, amelyeket rovarok poroznak be**, vagy amelyekhez egyáltalán kellenek állati beporzók.

- **Pollenvizsgálat:** Különböző növényfajok pollenjének mikroszkópiai vizsgálata.
- **Nagyítólencsés vagy sztereomikroszkópos vizsgálat:** Rovarok testén meg lehet figyelni a pollenszállító szőrzetet. Szerencsés esetben virágporszemet, pollencsomót is találunk rajta.
- Elektrosztatikus (bolyhos) portörölővel pl. hungarocellgolyócskák gyűjtése, majd a jelenség megbeszélése – és más egyszerű kísérletek arról, hogy **miért, hogyan tapad fel a pollen a rovarra**.

Kültéri tevékenységek

- **Rovarbarát kert** létesítése.
- **Rovarszálló, méhbölcső létesítése**, majd megfigyelése, méhbölcsőben esetleg kémcső elhelyezése, később megtekintése. A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület dobozba építve árusít ilyen eszközt.
- Egy méhészmeghívása bemutatóra vagy **egy méhészt felkeresése**.
- Kisebkeknek séta más szemmel **egy élőhely és az állatvilág jobb megismerésére**. Mindenki választ magának egy állatot, majd felkeresünk egy parkot, ahol az adott állat személyében kell körbejárni, felmérve a lehetőségeinket. Azután összegyűlünk, és megbeszéljük, ki mit tapasztalt.

Rovarokat segítő tevékenységek

- **Méhbölcső** építése.
- **Rovartanya** létesítése a kert sarkában – előtte megbeszélendő: mi kell hozzá, és miért jó olyan sokféle lom.
- **Biodiverzitás-kert vagy -sarok** létrehozása akár nyírott gyepű kertben, parkban – ha csak „elhanyagoljuk”, már érdekes dolgokat figyelhetünk meg.

Darázsgarázs

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) a lakosság figyelmébe ajánlja a rendkívül egyszerű, ugyanakkor nagyon látványos méhecskehotel, más néven darázsgarázs eszközcsoporthoz, amivel erkélyen, ablakpárkányon is segíthetjük a szelíd beporzók szaporodását már kora tavasztól.

További ötletek, illetve pedagógusok számára módszeres óraterv elérhető itt:

www.beporzoknapja.hu

www.beporzoknapja.hu/wp-content/uploads/2018/03/oravazlatBeporzokNapja.pdf

Édesapám minden húsvéthétfőn elsőként locsol meg, lassan már 47 éve. A születésnapokat a családban több generáció óta nagyon hasonlóan ünnepeľjük, a menü, a kakaó íze, a teáskészlet – még a kiskanalak is – és a köszöntődalok pont ugyanazok. De éppen így vagyunk a karácsonnyal is hosszú-hosszú évtizedek óta. A szokásaink annak jelei, hogy valamit fenn tudunk és fenn akarunk tartani. Pedig nem mindig térülnek meg. Sőt mi több, ritkán versenyképesek, és gazdaságilag a legkevésbé sem hatékonyak. Viszont a szokásokhoz, a megtartásukhoz sok alázat szükséges. Figyelmet, értelmet és formát kell adni nekik; másképpen: jelentést és üzenetet. Persze sokszor érezzük úgy, hogy feleslegesek, terhet jelentenek. Ilyenkor lecseréljük a karácsonyfadíszeket – idén legyen dizájnos türkizkék a dekoráció! –, miközben azért a régieket is megtartjuk, tudva, egyszer újra szükség lesz rájuk. Néha lemondjuk a születésnapos köszöntést, de utána valami különös ürességet érzünk, és rájövünk, kár volt kihagyni.

Nem, nem minden szokás, tradíció tartható fenn. Van, amit nem is érdemes erőltetni, mert már nem rólunk szól, és már nem tudjuk meglátni benne azt, amiért létrejött. És persze, nagyon könnyű elengedni a tradíciókat – de éppen ezért nem érdemes.

Hogy mi köze a szokásoknak a fenntarthatósághoz? Nagyon is sok. Aki képes generációhosszan a szeretet és értelem erőforrását nem kimerítve, hanem gyarapítva hagyományt ápolni, az közelebb kerül a biológiai-gazdasági fenntartás elveihöz is. Az innováció korában, amelyben mindennel, ami „régí”, szakítani érdemes, amelyben a változtatás gesztusa alapkészség, és a „forradalmi” jelző már a lábtörlőről is visszakö-

Szokásban van?

Szöveg: **Aczél Petra**

szön, ott nem kis feladat megérteni, hogy a folytonosság, a megtartva megmaradás – ha annak értelme és üzenete van – emberré avató képesség.

Vajon fenntartható a tudástársadalom, ha az információ mennyiségét és az emberi figyelem, megértés működését összevetjük? Valószínűleg nem. Vajon fenntarthatók azok a munkakörök, amelyeket a robotizáció nagyban érint? Aligha. Vajon fenntartható a fogyasztásnak az a kultúrája, amely csupán az egyén kényelmét és jólétét szolgálja? Biztosan nem.

Bizony, új idők járnak, egyesek fordulatkorról beszélnek. Az egyik legnehezebb életfeladat a hűség, a legkifinomultabb képesség az arányérzék, a legritkább döntési mechanizmus a felelősségérzet lett. Pedig ezek nélkül az ember sem lesz hosszú távon fenntartható.

A minimalizmus hívei meghirdették a kevés birtoklásának észszerű kultúráját, a lassú idő hirdetői pedig nemet mondanak a türelmetlenség mohó viselkedésére. Újra előtérbe kerül a meglévő megbecsülés. A természettel való összhang. Az idő körkörösségének szemlélete. Az egészséges test józan mértékletessége és örömteli szabadsága. A régi tudás értéke.

Ezért fontos, hogy az elvont, nagy katasztrófákat előrajzoló narratívák mellett a fenntartható életet a szokások, hagyományok továbbvitelével vagy elvetésével is magyarázzuk. Hiszen valamennyiünknek vannak szokásaink, megszokásaink, tradícióink! Jó tudni, miért és hogyan tartjuk fenn őket. Hogy miként bánunk az őket tápláló erőforrásokkal, és hová jutunk általuk vagy nélkülük. Hogy rabjaik vagy mestereik vagyunk-e. Hogy értéket vagy érdeket szolgálnak-e.

Ha ezt értjük, régi-új szokásainkhoz is lesz fenntartható erőnk, kitartásunk, örömünk.

A „hatóság” kora. Egyre gyakrabban használjuk a *-hat/-het* hatóige-képzőt, az ahhoz járuló *-ó/-ő* melléknéviigenév-képzőt (*-ható/-hető*), s hogy a minőséget jelölő tartalom fogalommá is válhasson, ellátjuk *-ság/-ség* főnévképzővel: *-hatóság/-hetőség*... Ez a „hatóság” nyelvi jelensége. Minden egyre bizonytalanabb, ezért egyre gyakrabban bukkan fel a *-hat/-het* ott, ahol nem lehetünk biztosak a dolgunkban. És ugyan hol lehetnénk biztosak? A média egyre gyakrabban „lebegtet”, mert nem biztos semmi: *Vasárnap eshet az eső. Hétfőn a vágányzár miatt késhetnek a vonatok. Emelkedhet a bérletek ára.* Az igék bizonytalansága áttevéődik a melléknévi igenevekre is: *előfordulható (nehézség), létező (demokrácia), biciklizhető (kerékpárút), (be)költözhető (lakás)*, sőt már ilyen is előfordult: *játszható (játékos)*. Végül pedig megjelennek a bizonytalanság érzését általánosító, esetleg még jobban fokozó fogalmak, mint: *fenntarthatóság, elérhetőség, megvalósíthatóság, forgalmazhatóság, bemutatthatóság, átvezethetőség*.

Az ember alapvető érzelme a félelme: erre játszik rá ez a nyelvi tünet. Az ember fél a haláltól. Az ember fél a jövőtől. Az ember fél attól, hogy valami nem valósul meg. És persze az ember fél az állításainak a bizonyosságától, bizonyíthatóságától (hogy már én is beleesek ebbe a gödörbe). Vagy azért fél, nehogy később rajtakapják. Hiszen ma már egy nem pontosan fogalmazott mondatból akár bírósági ügy is lehet. És az ember ezért fogalmaz így.

Egyre több a jósló jel, féltjük a jövőt, félünk a jövőtől: ez az alapja a fenntarthatóság gondolatának. Vajon valóban többet jelent-e, mint ha azt mondanánk: a Föld (a kultúra, az ember, a víz stb.) megóvása?

Hatunk, hetünk...

Szöveg: **Balázs Géza**

A „hatóságok” divatjában nemes, nagyra törő célokat tűzünk ki, a fennmaradás és a fejlődés érdekében terveket készítünk. Közben nem gondolunk arra, hogy az ember és kultúrájának „fejlődése” nem fokozható a végtelenségig, s hogy a fejlődésben folyamatosan megjelennek ellenhatások. Van határa a gyarapodásnak, a halmozásnak, a jólétnek, de még a szellemi teljesítménynek is. Freund Tamás nyilatkozta egyszer (*Magyar Nemzet*, 1999. december 24.): „Az emberré válás után évezredekken keresztül párhuzamosan nőtt az agy befogadóképessége, kapacitása és a feldolgozandó információ mennyisége. Mára a párhuzamos ollóvá nyílt szét. Az emberi agy felvevőképessége biológiai okból nem tud gyorsabban nőni. Mivel minden kapacitást leköthet a külső információk befogadása, nem tud figyelni a belső világra, amely az évezredek kulturális örökség hordozója. Nem érzékeli a lélek hangjait, nem figyel kellőképpen az erkölcsi-etikai normákra, a szűkebb és tágabb közösséget megtartó érzelmekre. Így pedig nem válik okosabbá, bölcsébbé.”

Miközben az előre gondolkodás, a tervezés, a stratégia nagyon fontos, vajon mennyire vesszük számba az ember, az emberiség egyéb motivációit, lehetőségeit? A világon sok helyen sokféle okból sokféle formában folyamatosan jelen van a „választott szegénység”. Ez kivonulást jelent a reménytelen, esélytelen, örökösen gyarapodni akaró világból. Mi értelmiségiek – tisztességgel, becsülettel – folyamatosan hirdetjük, hogy tanulni, emelkedni kell. De vajon hogyan és mennyit tanul a társadalom, és vajon emelkedik-e? A legutóbb ezt olvastam a neten: „Minek a négyest jónak nevezni, mikor a legtöbbünknek a kettés is jó?” Szakdolgozónk kérdezte: „Írtam 30 oldalt, az ugye elég a kettéshez?” A „fenntarthatóságok” elfednek bizonyos társadalmi jelenségeket. Tandori Dezső írta: „el gat-getek / Rémületemben”. Mi pedig hatunk, hetünk...

Zaklatás?

Az iskolai szexuális zaklatás romboló, mindenkit végletekig megalázó, életfogytig tartó traumákat okozó, rendkívül nehezen kideríthető és feldolgozható esemény. Mindenkit mélyen érint, és ha egy iskolában felmerül a gyanú, ott az iskola egészségét felkorbácsolja. Nagyon sok példa van arra, amikor egy vagy több diák zaklat más diákot vagy diákokat, de ehhez képest még megrendítőbb, amikor egy tanár, pedagógus válik zaklatóvá, és egy diák az áldozata. Szinte lehetetlen beszélni róla – de éppen ezért elengedhetetlenül fontos.

Tabu

A zaklatásokat hallgatás övezi. Aki elkövette, annak elemi érdeke, hogy az esemény titokban maradjon. Tudja, hogy bűncselekményt követett el, és azt is, hogy tettét a társadalom egyöntetű megvetéssel sújtja. Kevés tett megítélése ennyire egységes, mint a zaklatásé. Mélységes szégyenérzet kíséri a titokban űzött és illegális szexuális közeledést, játszmát vagy aktust, ami nem kommunikálható, nem lehet elmesélni, beszélni róla, vagyis feszítő titokként marad meg nemcsak az áldozatban, de az elkövetőben is. A lelepleződéstől való félelem pedig állandó készenlétet eredményez.

Akit zaklattak, szintén hallgat. Mindenekelőtt nehéz szavakat találni arra, mi történt vele. És az áldozat mindig a maga szégyeneként éli meg a vele történeteket. Biztosan ő tehet róla, biztosan azt gondolják majd, hogy ő viselkedett kihívóan. De ha nem, akkor is ő róla úgy beszélnek, mint szexuális tárgyról, őt képzelik el különböző helyzetekben, pozitívákban, aktusokban. Kínos, megalázó, szégyenteljes – tehát az áldozat is hallgat.

És hallgatnak a tanárok is, hiszen milyen fényt vet egy iskolára, ha ott kikezdték egy diákkal, ha arról beszél a falu, a város, a médiumok, hogy náluk egy tanár zaklatott, mondjuk, fogdosott vagy megerőszakolt egy diáklányt. Jobb nem tudni róla, jobb, ha az iskola neve, a tantestület nem kerül ilyen összefüggésben a nyilvánosság elé. „Nálunk ilyen nem fordul elő” – nyilatkozza majd minden igazgató. Ennek ellenére mind az iskolákban, mind az ilyen kísértéseknek jobban kitett kollégiumokban előfordulnak ilyen esetek.

Gyanú

Nehéz mit kezdeni azzal, ha felmerül a gyanú egy tanárral vagy tanárokkal szemben. Általában sokat beszélnek erről a diákok, suttogva, egymás között, utalásokkal vagy sörözés közben, buliban, de soha nem nyilvánosan. Ki szóljon és kinek? Mert ha szól valaki, nagyon nehéz bizonyítani az igazát. És végig kell gondolni, kinek okoz kellemetlenséget: önmagának is, a sértettnek is, a tanárnak is. Gyakran úgy kell mérlegelni, hogy az abuzáló nem feltétlenül rossz tanár, nem ellenség, hanem éppen olyasvalaki, akit szeretnek a diákok. És éppen azt jelentse föl, akit sokan kedvelnek? Gyakori, hogy az osztálytársak már szólnának, de a sértett nem akarja. Márpedig mindenki érzi, hogy az ő ellenében nem lehet lépni, egyrészt mert az ő története kerül nyilvánosságra, másrészt mert őt fogják szembesíteni az elkövető tanárral, harmadrészt általában csak ő tudja bizonyítani a történeteket.

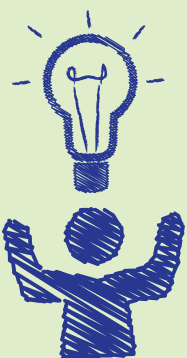
Nagyon valószínű, hogy a történetek egy része soha nem fog napvilágra kerülni. Az iskolának mégis az a feladata, hogy lehetőleg minél kevesebb elhallgatott vagy titokban hagyott történet maradjon, mert az rombol mindent: a diákok önképét – és nemcsak azét, akivel ez megtörtént! –, a közbizalmat, a tanárokból vetett bizalmat, a szexualitás értékét, a felelősségérzetet, a tantestület légkörét. Osztályfőnökként azt teheti valaki, hogy nagyon sok osztályfőnöki órát szán a kérdésnek, de még azelőtt, hogy bármiféle visszaélésről szó lenne. Hogy sokat beszélget a diákokkal szexualitásról, visszaélésekről, abuzálásról, pedofiliáról, felnőttek és gyerekek kapcsolatáról. Nem azzal a rejtett szándékkal, hogy kiugrassa a nyulat a bokorból, vagy hogy bizalmatlanokká nevelje tanítványait, hanem azért, hogy érezzék: ezek a kérdések mind valós kérdések, és lehet róluk komolyan beszélgetni. Annak, hogy egy hasonló esettel az osztályfőnökük-höz forduljanak a diákok, ez teremtheti meg a feltételeit.

Szöveg:

Fenyő D. György

magyartanár,
a Magyar Tanárok
Egyesületének alelnöke

Bizalmatlanság

Azért különösen nehéz egy erre odafigyelő osztályfőnök vagy tanár dolga, mert nem jó, ha bizalmatlanokká neveljük a diákokat. Azzal, hogy minden felnőtt közeledése mögött a szexuális megrontás vágyát érezzük, befelé fordulóvá és bizalmatlanná neveljük a gyerekeket. Sőt: ha mindenben pedofiliát látnak, ha mindig attól rettegnek, akkor nem érzékelik azt sem, amikor tényleges veszély fenyegeti őket.

Nem szabad megfosztani az iskolát, a tanárokat, az osztályfőnököket például attól, hogy négy szemközt maradjanak a tanítványaikkal, hogy meghittén, bizalmasan beszéljessenek egymással. Hallottam olyan nyári táborról, ahol egy tanárnak nem szabad négy szemközt maradnia a diákjaival egyetlen percre sem, nehogy szexuális visszaélést kövessen el. Hallottam olyan iskoláról, ahol a tanár csak nyitott ajtó mellett beszélgethet akkor, ha egyetlen diákjával beszélget. Ismerek tanárt, aki mindig szól az osztályfőnök-helyettesének vagy egy másik kollégának, ha egy diákkal személyes és négy szemközti beszélgetésbe kezd. Tudok olyan iskoláról, kollégiumról és nevelőotthonról, ahol tilos hozzáérni a diákhoz, nem szabad megsimogatni még a kisgyereket sem, ha sír.

Úgy vélem, mindezekre semmi szükség, és elveszik a pedagógustól a nevelés egyik legfontosabb eszközét, a személyes kapcsolatot. Elültetik a diákban a gyanakvást: biztos van valami titkos és alantas célja annak, ha egy tanár négy szemközt akar beszélgetni. Sőt, az általános gyanakvás légkörének van még egy komoly veszélye: ha a gyerekeknek mindenre bizalmatlanul kell tekinteniük, ha mindenhol gyanakodniuk kell, akkor nem fogják tudni megkülönböztetni a tényleges veszélyt a képzelttől. Jobban ki van szolgáltatva az a gyerek egy szexuális visszaélő közeledésének, aki semmilyen szituációban nem kommunikált még idegen felnőttekkel, mint aki sokszor és sokféleképpen. A gyerekeket erre is meg kell tanítani: hogyan tudnak más emberek gesztusaiból, szavaiból, mondataiból, mimikájából olvasni, hogyan kell nagyon különböző szituációban viselkedni. Nem az a gyerek fogja tudni megvédeni magát az utcán vagy a járművön, aki még soha nem kommunikált ismeretlen felnőttel, hanem az, aki sokszor, és aki érti a gesztusokat. Az jelent majd könnyű prédát a mocskos indítékkal közelítő tanárnak, aki soha nem szokott komolyan és bizalmasan beszélgetni más tanárokkal.

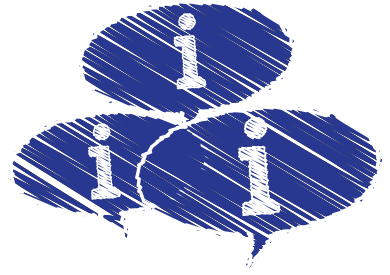
Felmentés és háritás

Ha egy tantestületben felmerül a gyanú, hogy valamilyen szexuális visszaélés történt, minden résztvevő elemi érdeke az, hogy az igazság – már amennyire lehetséges – kiderüljön. Veszélyesnek gondolom, ha egy tantestület elhárítja a kérdést: „Nálunk ilyen nem történhet meg”; „Biztosan ki akarják csinálni a rajztanárt”; „Évtizedek óta jó kollégám, nem is tudom elképzelni róla”; „Nehogy már egy kis csitri szavára többet adjunk, mint egy negyvenöt éves tanáréra”. Ám ha kiderítenek maradnak az ilyen ügyek, az joggal kelti azt az érzést mindenki benn, hogy mégis történhetett valami. Mert ha nem történt, miért nem vizsgálták ki? Ez pedig súlyos bizalmi válságot okoz: az iskola és a mögötte álló mikrotársadalom között is, a tantestületen belül is, a tanárok és a diákok között is.

A gyerekeknek azt kell éreznük egy iskolában, hogy a tanároknak az a fontos, hogy őket neveljék, hogy nekik jó legyen. Ha azonban egy diák vagy diákcsoport az iskolához fordul, és azt látja, hogy a tanárok nem foglalkoznak érdemben a kérdéssel, vagy főleg hogy a felelősséget visszadobják az áldozatra vagy a bejelentőre, akkor attól kezdve tudhatja, hogy elemi bizalma sem lehet a tanároknak. Ugyanez azt eredményezheti, hogy a szavak értéke súlyosan erodálódik. Hogyan lehet erkölcsant, magyar irodalmat, történelmet tanítani, hogyan lehet osztályfőnöki órán komoly személyes és társadalmi kérdésekről beszélgetni, ha a diákok azt tapasztalják, hogy az iskola letagad valamit, amiről pedig ők tudnak. Minden szó fedezetét a megtapasztalt tettek adják: így hát attól kezdve, hogy egy ilyen esetet nem vettek komolyan, nem lehet érvényes erkölcsi és magatartásbeli elvárása az iskolának.

A komolyan vétel persze nem azt jelenti, hogy mindent egy az egyben, vizsgálat és elemzés nélkül el kell hinni. Minden történetnek több elbeszélője van, minden történetnek sok olvasata lehet. A komolyan vétel azt jelenti, hogy a tényeket minél alaposabban ki kell deríteni, hogy minden érintettet komolyan meg kell hallgatni, hogy kellőképpen elemezni, mérlegelni kell. Ez már biztosítja a szavak hitelét, és lehetőséget ad arra, hogy mindent a valódi nevével nevezzünk meg.

Hogy mi lesz a végeredmény, azt nem lehet tudni. Egyik esetben büntetőfeljelentés, a másik esetben a megváltott tanár totális felmentése, teljes erkölcsi rehabilitáció.

tálása. Egyik esetben mediáció a két fél között, másik esetben mediáció két tanár meg a diákcsoport között. Egyik esetben a házirend módosítása, másik esetben egy pszichológus bevonása. Nem szabad engedni semmilyen nyomásnak – sem a diákok, sem a tanárok, sem a szülők részéről –, és semmilyen feltételezett elvárásnak. Mert az iskola morális egészsége a legfontosabb garanciája – de egyúttal előfeltétele is – annak, hogy normális légkörű és tartalmú munka folyjon benne.

Védelem és védekezés

Osztályfőnökként egyszer fordultak hozzám diákok azzal, hogy szexuális visszaélés történt. Előre nem mondtak nevet, sem szereplőt, hanem azt kérték, hogy beszéljünk róla osztályfőnöki órán. Meghirdettem egy olyan osztályfőnöki órát, amelyre nem kötelező bejönni, de az osztály körülbelül kétharmada eljött. Körberaktuk a székeket, és még mielőtt elmesélték volna, mi történt, nagyon részletesen kikérdeztek engem arról, mit tennék, ha kiderülne, hogy az egyik diák molesztál-

ni szokott másokat. Amikor úgy érezték, hogy bízhatnak abban, amit tenni fogok – nyilván eleve így jöttek oda, de igényelték a megerősítést és az erről való nyílt beszédet –, elmesélték, mi történt, sokáig név nélkül, sőt az osztály megnevezése nélkül is. Nem tanár kezdett ki diákkal, hanem egy diák másokkal, többekkel, kihasználva a legkülönbélebb informális helyzeteket, bulikat, ottalvós alkalmakat, kirándulásokat. Megígértem, hogy két napon belül komolyan beszélek a diákkal – kiderült, hogy ő is az osztályomba járt –, és az eredményről pontosan tájékoztatom a többieket. Mindez így is történt, és mivel kamasz gyerekekről volt szó, komoly esélyt láttam arra, hogy beszélgetésekkel, pszichológus bevonásával, a határok tisztázásával és az osztályon belüli bizalom helyreállításával megoldjuk a helyzetet.

De ez a történet sem tántorított el attól, hogy továbbra is négy szemközt beszélgessek a diákokkal, ha arra van szükség, hogy elmenjünk sétálni a közeli parkba, ha ott jobban tudunk beszélgetni. Nem kell félni semmiféle gyanútól, mert mindig ki szokott derülni az igazság. Illetve az iskolának mindig erre kell törekednie.

Pályázatok

Összeállította: **Földesi Vera**

Az MNG pályázatot hirdet műalkotás-parafrazis készítésére

Tárgy: A Magyar Nemzeti Galéria 2018-ban ismét pályázatot hirdet középiskolás diákok számára olyan szépirodalmi művek és rövidfilmek készítésére, amelyeknek ihletadó forrása a galéria tíz műalkotása. A pályázat célja, hogy a nagyközönség számára ismert vagy éppen kevésbé ismert művek a fiatalok munkái által új értelmezést nyerjenek. Szépirodalmi mű kategóriában 1500–3000 karakteres kreatív fogalmazásokat, irodalmi parafrázisokat, míg rövidfilm kategóriában 30 mp – 3 perc közötti hosszúságú filmeket várnak. Műfaji és eszközhasználati megkötés nincsen. Egy pályázó maximum három írásművel, illetve a Youtube-ra feltöltött rövidfilmmel jelentkezhet. A műalkotások – előzetes jelentkezést követően (palyazat@szepmuveszeti.hu) – személyesen is megtekinthetők a pályázati időszak alatt a Magyar Nemzeti Galéria állandó kiállításán. • **Határidő:** 2018. május 2. 12.00 óra • **Részletek:** keptaritortenetek.mng.hu

Hófehérke és a 7 törpe

Tárgy: A *Hófehérke és a 7 törpe* című táncjáték előadásának megtekintésére lehet pályázni az Erkel Színházban. A jegyekre pályázhat minden olyan 8–14 éves tanuló, illetve ilyen korú iskolai csoport, aki/amely az alábbi pályázati feltételek mindegyikének megfelel: szociálisan hátrányos helyzet, kiemelkedő tanulmányi eredmény, valamint kiemelt érdeklődés a zene és általában a művészetek iránt. Az előadás helyszíne és időpontja: Erkel Színház, 2018. június 6. 17.00–19.20. Szülők, kísérők csak korlátozott számban kaphatnak jegyet (1 kísérő / 10 gyermek). • **Határidő:** 2018. május 25. • **Részletek:** www.gyermekmento.hu

Jad Vashem pályázat pedagógusok számára

Tárgy: Az Emberi Erőforrások Minisztériuma nyílt pályázatot hirdet magyarországi székhelyű nevelési-oktatási intézmények pedagógusai számára 2018. november hónapban egyhetes jeruzsálemi pedagógus-továbbképzésen és tanulmányúton való részvételre. A pályázat célja segíteni a pedagógusokat a holokauszt oktatásában a szükséges módszertani ismeretek megszerzésével, a jeruzsálemi Jad Vasem Világ Holokauszt Emlékközpont által szervezett programmal, továbbá a továbbképzés során rendelkezésre álló eszközök, lehetőségek felhasználásával. • **Határidő:** 2018. június 30. • **Részletek:** A pályázat teljes szövege megtalálható a Holokauszt Emlékközpont oldalán: www.hdke.hu. A jelentkezéshez szükséges űrlapok megtalálhatóak a minisztérium honlapján a dokumentumok között: www.kormany.hu

„2018 legjobb diétás közétkeztetője” pályázat

Tárgy: Az Országos Gyógyszerészeti és Élelmezés-egészségügyi Intézet (OGYÉI) pályázat útján keresi azokat a közétkeztetőket, amelyek kiemelt figyelmet fordítanak a speciális diétára szoruló gyermekek étkezési igényeinek kielégítésére. A közétkeztetők számára meghirdetett felhívás a *tejfehérje-allergiások, a gluténérzékenyek és a cukorbeteg gyermekek* étkezési igényeire kínál megoldást. A beérkezett recepteket az OGYÉI elérhetővé teszi a merokanal.hu weboldalon, ezzel is segítve a közétkeztető cégeket abban, hogy kínálatukat bővítve, minél többféle speciális táplálkozási igényt kielégítő ételt tudjanak étlapjaikon felvonultatni. • **Határidő:** 2018. június 15. • **Részletek:** www.ogyei.gov.hu/dynamic/merokanal/legjobbkozetek-plakat-a.pdf

KULTURISTA

Szöveg:
Marton Árpád

Osztálykirándulások ideje közeledvén, különös tekintettel a határon túli egykori országrészekbe tervezett túrákra, hasznos lehet, ha a turisztikai kiadványok mellé művelődéstörténeti kalauzokat is segítségül hívunk. Hisz Erdély, Kárpátalja vagy a Felvidék, a történelmi sorsközösségből kiszakított területek emlékei óhatatlanul múltidézésre csábítanak. A rendszerváltás utáni könyvkiadás – kényszerű mulasztásának tudatában – igyekezett jóténni mindazt, amit a kommunista történelemszemlélet az egykori Nagy-Magyarország elszakított területei és az ott élő magyarság vonatkozásában elmulasztott. A nyolc évtizednyi elhallgattatás után jogaiba visszaállított nemzeti emlékezet kiváló gyűjtemények egész sorával ajándékozta meg a trianoni diktátum előtti, a boldog békeidők fényében tündöklő régi Magyarország iránt érdeklődőket. Kis szerencsével még a könyvkereskedések polcain is találni belőlük, ami pedig a választást illeti, szívből javasoljuk, hogy a tetszetős régi látképeket közreadó munkák közül részesítsük előnyben ama köteteket, amelyek az adott országrész gazdag irodalmi örökségéből is ízelítőt adnak.

Volt egyszer egy Nagy-Magyarország

A tájékozódást célszerű olyan átfogó gyűjteményekkel kezdeni, mint amilyen Benics Gábor munkája, a kétkötetes **Vármegyék könyve** (Magyar Mercurius, 2008). Ez a lenyűgöző ismeretanyagot egyberostáló, békebeli látképekkel illusztrált munka ábécésorrendben mutatja be a régi Magyarország megyéit, kisesszéekben ismertetve az illető terület nemzetiségi, közigazgatási, művelődési és gazdasági viszonyait, történelmének főbb fordulópontjait, majd egyenként szentel figyelmet a nevezetesebb településeknek. A szerencsés arányban társított képanyag, illetve leírások már a karosszékekben is az országjárás élményét nyújtják, kiegészítve az időutazás sajátos hangulatával.

Hasonló elveken alapszik Scholtz Róbert **64 vármegye** című albuma (Szalay Könyvek, 2013), amely mind képanyag, mind szöveg tekintetében kiemelt figyelmet fordít a népelet és az adott vármegye híres szülőtteinek bemutatására.

Szabó Pál Csaba értékes gyűjteménye – a **Városok és várostérképek a történelmi Magyarországon az 1900-as évek elején** (Magyar Egyetemi Kiadó, 2005) – a régi Magyarország városait veszi sorra Aradtól Veszprémig, látványos képanyagában esztétikai élményt is nyújtó régi térképekkel és olyan, a korabeli élet mozaikját adó érdekességekkel, mint a hírlapok, a távbeszélő-állomások, a bérkocsik vagy épp a kerékpárok száma egy-egy századeleji magyar városban.

A történelmi bédekker műfajának egyik klasszikusa a Száraz Miklós György és Tóth Zoltán szerkesztette, több kiadást megért **Emléklapok a régi Magyarországról** (Szukits Könyvkiadó, 2002). Gazdag képanyaga a képes levelezőlapokra fókuszál, és miközben ez a gyűjtemény is hozza a legfontosabb statisztikai adatokat (lélekszám, nemzetiségi és vallási arányok, egy-egy jellegzetes gazdasági mutató), a településeket bemutató, korabeli hangvétellő leírásai amolyan jól értesült kalauz gyanánt igazítanak el az első világháború előtti világ forгатagában. „1906. augusztus 18-án, délután 3 óra tájban a kézdívásárhelyi Rudolf kórház udvarán (...) Péntek Ferenc földmunkás ásója megpendül. Alaposan beleizzadnak a Jakobovits József kolozsvári illetőségű vízvezeték-szerelő keze alatt dolgozó munkások, mire nagy nehezen kiemelik az ágyúcsövet a gödör partjára. (...) Úgy lehet, Gábor Áron ágyúja lesz ez.” „Nászéjszakáját Petőfi a nagybányai öreg fogadó épületében töltötte, és ha ma nem is koptatják ugyan forradalmár költők a város utcaköveit, azért robusztus, magyar sorsú festők rendre áthágnak a téren, és letámasztják vállukról az állványt, hogy a fogadó söntésében megigyanak egy pofa savanyú bort.” Ilyesféle apró közlések remek lehetőséget nyújtanak arra, hogy a kirándulásra induló diákok saját kutatással térképezzék föl a célba vett hely kulturális értékeit.

Madártávlat, közelkép

Erdély és a Felvidék hatalmas irodalmi recepciójából válogat Sas Péter a *Mesélő képeslapok* sorozatban megjelent két jókora kötete: **Erdélyi városok** (Noran 2005); **Felvidéki városok** (Noran, 2006). A megidézett szerzők az irodalom, a helytörténet és a művelődéstörténet olyan kiválóságai, mint Makkai László, Krúdy Gyula, Tabéry Géza, Ady Endre, Bajor Andor, Benedek Elek, Cs. Szabó László, Divald Kornél, Mikszáth Kálmán, Kosztolányi Dezső és társaik, akik jó ismerői, mindenekelőtt pedig valóságos rajongói a tolluk megörökítette országrészeknek, településnek. Márai sorai remekül összegzik a két kötet irodalmi szemelvényeinek szellemiségét: „Az ismerős tájak fölél hajolunk, s mint ezer éven át annyiszor, e történelmi napokban átjárja a magyar lelkeket a felvidéki szellem áramlása. Ez az áramlás üdít és gyógyít, mint a hazatérő fenyvesek lehelete.”

Boldog idők, békeidők

A békeidős kulturális útikalauz műfajának megkerülhetetlen alpműve a Jalsovszky Katalin és Tomsics Emőke szerkesztésében megjelent, **A tegnap világa** című gyűjtemény (Officina Nova, 1992). A kötet az elsők között adta közre a Trianon előtti Magyarország életét megelevenítő fotóarchívumok kincseit. Nemcsak a történelem és a városépítészet, de az életmód, a tárgyi kultúra és a társadalmi élet korabeli állapota is élénk tárul képen-szövegben. Szépérzéssel berendezett üzletbelső, kedélyes zöldvendéglők, takaros utcaképek között kóborolhatunk, elvesztett városainkon kívül olyan letűnt életformákra bukkanhatunk, mint a mutatványosoké, a rikkancsoké, a lóvasúti alkalmazottaké vagy a konfliskocsisoké. Pozsony fényét 1897-ben már közvilágítás emeli: „Az aszfaltozás és a jó éjjeli világítás barátságossá teszi a szűkebb utcákat is, melyek közül a Mihály-kapu nevű tűzoltótoronnyal végződő Mihály utca az egyik legkedveltebb esti sétálólhelye a közönségnek.” Egy 1909-ből való nagyszombati útikalauz pedig a mába vezet: „A rokkantak temploma és a hozzá tartozó menedékház hatalmas arányával vonja magára a figyelmet. Ez a palota művelődéstörténeti szempontból egyike talán az ország legjelentékenyebb épületeinek, ez volt ugyanis székhelye a Pázmány Péter által 1635-ben alapított magyar egyetemnek, amelyet innen másfél század múlva Budára, majd később Pestre helyeztek át.” Eperjes, amelyet egy 1910-ből fennmaradt turistakalauz Tarcal-parti Athénnek nevez, a „legtisztább és legnemesebb ízlésű felsőmagyarországi renaissance stílusú ház” képében ma is őrzi a Rákócziak emlékét. „A régi magyar művészet e gócpontjánál, Rákóczi e nemes patinájú hajdani székvárosánál nincs artisztikusabb város Magyarországon” – adja tudtul egy beszámoló immár Kaszáról 1913-ból. Nagyváradra látogatóban Szent László, Ady Endre és Juhász Gyula emlékei fogadnak, Aradon résztvevői lehetünk az 1910-es évek októberi gyászünnepeinek, ami pedig a történelem nem elhanyagolható szeletét, a személyes világokat illeti, sok más mellett kiderül, hogy „Kolozsvár különösen híres ősi idők óta fogva, hogy hölgyei a legkarcsúbbak és a legszebbek Erdély összes városainak hölgyei közül”.

Efféle kultúrtörténeti kalauzok vezetése mellett nem csupán a múlt tanúi, az építészeti örökség kincsei válnak beszédes útítársainkká. A kötetekben tárgyalt időszak, a világháború és Trianon előtti világ pillanatképe – kiegészülve az 1910-es népszámlálás adataival, amelyeket szinte valamennyi kiadvány idéz – árnyaltabb, mint a sommás általánosítások. A Trianon kapcsán rendre fölmerülő nemzeti sérelmek megismertetése is jóval alaposabb és körültekintőbb lehet, ha a diákok élményszerűen szembesülnek a képeken és a beszámolókból a soknemzetiségű régi Magyarország társadalmi viszonyaival.

PUSKÁS TIVADAR

▶ 1893. március 16.

Szöveg: **Lengyel Nóra**,
a Magyar Történelmi Társulat Tanári Tagozatának titkára

Puskás Tivadar (1844–1893) erdélyi családból, a mai Hargita megye északi részéről, Gyergyóditró községből származott. Tanulmányait a bécsi Theresianumban végezte, majd a Műegyetemre járt. Műszaki tehetsége mellett vívott és zongorázott is, továbbá elsajátította a német és francia nyelvet, de angolul is megtanult, miután hajózási vállalkozással foglalkozó édesapja már nem tudta támogatni tanulmányait, és egyetemi tanulmányait felfüggesztve, Londonba utazott. Itt egy újsághirdetésben látta meg, hogy a Waring vállalat műszaki képzettségű, magyarul beszélő fiataalt keres. Az angol cég kolozsvári munkálatai során ismerkedett meg későbbi feleségével, Vetter von Lillien Zsófia grófnővel. A Nagyvárad–Kolozsvár–Brassó vasútvonal építésével foglalkozó cég 1872-es csődje előtt Puskás ismét Bécsbe ment, ahol utazási irodát nyitott. Ambícióit azonban a sikeresen működő iroda nem elégítette ki, így az Egyesült Államokba utazott az aranyelés reményében. Végül visszatért a fizikához és alkalmazásának tudományához.

Puskás eleinte a távíróközpont fejlesztésével foglalkozott, amit 1850-ben F. M. A. Dumont francia mérnök szabadalmaztatott, ám lehetősége nyílt, hogy Edissonnal vitassa meg a kérdést, és arra jutott, hogy nem távíróközpontot, hanem telefonközpontot kellene fejleszteni; végül Puskás kapta meg rá a jogot, hogy a Monarchia területén telefonközpontot hozzon létre. Tagja lett az Edison Társaságnak, foglalkozott a villanyvilágítás kiépítésével is. Sikeres működésében sokat köszönhetett testvérének, Puskás Ferencnek is, azonban a telefonhálózat fejlesztése felemésztette vagyonát. A további munkára Baross Gábor (1848–1892) ipari és kereskedelemügyi („vas”) miniszter teremtett lehetőséget, aki állami tulajdonba vette a távírda, a távbeszélő és a villamosberendezések létesítését, üzemeltetését, s így 1888-tól a további korszerűsítéseket állami pénzen valósították meg.

Puskás Tivadar munkáját folytatva a telefonhírmondó létrehozása érdekében „Új eljárás telefonújság szervezetére és berendezésére” címmel szabadalmi bejelentést tett, de létrehozott egy műsorközlő stúdiót és hálózatot is, aminek eredményeképpen megteremtette a rádió elődjét: 1893. február 15-én hazánkban szólalt meg először a hangközlő újság, amin keresztül tőzsde- és egyéb híreket, esténként hangversenyeket, operákat vagy színházi előadásokat közvetítettek.

Aki Puskás Tivadar igen színes életútja vagy a távközlés története iránt érdeklődik, nem marad olvasnivaló nélkül. Puskás Attila – Csáky Ernő – Dr. Rajnai Zoltán: *Puskás Tivadar, a nagy magyar feltaláló* című műve a Puskás család és találmányai történetét mutatja be. A Varju Zsuzsa szerkesztette *A beszélő újságtól a rádióig: Puskás Tivadar és a telefonhírmondó* című munka tanároknak és diákoknak nyújthat segédanyagot a telefonhírmondó történetéhez. Gyárfás Endre: *Halló, itt Puskás!* című, a Móra Kiadónál megjelent kötete pedig elsősorban a fiatalabb korosztálynak szól. Regényes stílusa olvasmányos formában kalauzolja végig a 19. század második felében az olvasót, aki a Puskás név hallatán többé nemcsak a méltán híres labdarúgóra, Puskás Ferencre fog gondolni, hanem a jelentős magyar mérnök-feltalálóra, Puskás Tivadarra is.

RÁTZ LÁSZLÓ

▶ 1863. április 9.

Szöveg: **Katona András**,
Magyar Történelmi Társulat Tanári Tagozata

Van-e pedagógusberkekben, ki e nevet nem ismeri? Hát még a hálás tanítványokét, akik között Nobel-díjasok is vannak: Wigner Jenő és Harsányi János, de Neumann János és Kármán Tódor sem kisebb nevek. A tanár úr emlékét 1931-től a híres Fasori Evangélikus Gimnáziumban márványtábla és a 2000-től évente odaítélt Rátz Tanár Úr Életműdíj őrzi, „hogy ne csak a világhírű tudósok, de tanáraik nevét is ismerjük”.

Rátz László (1863–1930) Sopronban született. Alsóbb osztályait még németül végezte, a főreáltanodában azonban már nemcsak hogy magyarul tanult, de az önképzőkörben prózai és verses műveket is írt, sőt szavalóversenyeken indult. A Budapesti Tudományegyetemen szerzett matematika–fizika szakos oklevelet, de előtte Berlinben filozófiát, Strassburgban pedig természettudományokat is hallgatott. Gyakorlóévéét követően a Budapesti Evangélikus Főgimnázium tanára volt 1925-ös nyugdíjba vonulásáig. (1909–1914 között iskolája igazgatói posztját is betöltötte, de – a tantestület megdöbbenésére – felmentését kérte azzal, hogy megbízatása túl sok energiát von el a tanítástól.)

Rátz László aktív tanárként elnöke volt a Dal- és Zeneegyesületnek, nyugdíjasként pedig a Volt Növendékek Egyesületének. Tudományos tevékenysége is jelentős. Beke Manóval, Rados Gusztávval és kollégájával, Mikola Sándorral együtt meghatározó szerepe volt a matematikaoktatás 20. század eleji reformjában. Arany Dánielt követően 1896 és 1914 között a *Középiszkolai Matematikai Lapok* szerkesztője volt. Ezért a munkájáért nemhogy fizetést nem kapott, de sokat áldozott a lap kiadására és terjesztésére egyaránt. (Wigner Jenő sok évtizeddel később – immár a fizikai Nobel-díj birtokosaként – princetoni szobájában, asztalán Rátz tanár úr megfakult fényképével, még mindig a *Középiszkolai Matematikai Lapok* fejtörőit böngészte, ha új gondolatokra volt szüksége.)

Rátz László nemcsak kiváló tanár volt, de a tanítás szerelmese is. Feljegyezték róla, hogy minden óráját úgy építette fel, hogy „tanítványai előtt szinte önként tárultak fel a matematika igazságai”. Egyszerre fordított gondot a tehetségek kibontakoztatására és a gyengébb tanulók felzárkóztatására. Legjobb diákjaival szoros munkakapcsolatot ápol. Különösen nevezetesek voltak a szombati kávézások, amelyeken izgalmas matematikai problémákat oldottak meg. De pedagógus volt a szó legnemesebb értelmében: kirándulásokat szervezett az Adriai-tengerhez, az Al-Dunához, sőt osztálynyi tanulóval a Balatont is körbehajózta.

Legmelegebben az a Wigner Jenő emlékezett meg róla, akinek 11 éves korában a szemébe mondta, hogy a nála egy évvel fiatalabb „Neumann Jancsi” tehetségesebb. Wigner 1973-ban így írt hajdani tanáráról: „Ő szeretett tanítani, szeretete látni, mint hatol be a megértés a tanulók tudatába, mint értik meg, milyen nagyszerű az, hogy az emberi ész képes egy gondolatot a másikhöz fűzni, képes a következtetésekből csodálatos épületet – erős épületet – alkotni. Sok nagy tudós fejezte ki csodálatát ezen képességeinkkel kapcsolatban, de ő szeretete a csodát látni és érezni. Nagyobb dolognak tartotta azt, mint a csodát felismerni.”

Iránytű

Összeállította: **Balaton Kinga Cecília** | Forrás: EMMI, kormány.hu

Hazai oktatáspolitikai hírek

40 milliárd forint értékben épülnek iskolai tornacsarnokok, tornatermek

Az elmúlt három és az elkövetkező három évben 40 milliárd forint értékben épültek és épülnek tornacsarnokok, tornatermek és tornaszobák Magyarországon – mondta *Balog Zoltán*, az emberi erőforrások minisztere a Budai Ciszterci Szent Imre Gimnázium sportkomplexumának alapkövetésén, március 22-én. 2010 óta 471 iskola újult meg Magyarországon 130 milliárd forint értékben, az elkövetkező években pedig újabb 400 település oktatási intézményét korszerűsítik. Mint elmondta, az iskolaépítések és -korszerűsítések több mint kétharmada Magyarország hátrányosabb helyzetű, északkeleti, délnyugati és déli területein valósul meg.

40 százalékkal emelkedik a felsőoktatási szociális ösztöndíjakra fordítható keret

Megállapodásban rögzítette *Balog Zoltán*, az emberi erőforrások minisztere és *Gulyás Tibor*, a Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája (HÖÖK) elnöke március 9-én, hogy 2018. szeptember 1-től 40 százalékkal emelkednek a rászorultsági ösztöndíjak. Gulyás Tibor elmondta: közvetlenül 20-30 ezer fiatal életére lehet hatással a juttatások emelése.

A HÖÖK fél éve indította a hallgatói konzultációsorozatot, amelynek eredményeként több mint 160 olyan problémát gyűjtöttek össze, amiről azt gondolják, foglalkozni kell vele. Ezután kezdődtek a tárgyalások a tárcával. A mostani megállapodás a kiemelten fontos kérdésekre terjed ki.

2,5 milliárd forint iskolai hangszerbeszerzésre

Az állami támogatású, központi költségvetésből finanszírozott Kodály-programmal az iskolák lehetőséget kapnak hangszerbeszerzésre – mondta *Balog Zoltán*, az emberi erőforrások minisztere *Az eszköz-ellátottság jelentősége a művészetoktatási intézményekben* című konferencián március 19-én a Zeneakadémián.

A program már tavaly elkezdődött, 2017-ben 135 akusztikus pianót szereztek be a tankerületeknek. Az idei második ütemben összesen 3 milliárd forintból gazdálkodnak, a hangszeres cseréjére elkülönített 2 milliárd 565 millió mellett szeretnék támogatni a kórusprogramot, a vidéki ifjúsági koncerteket, 87 millió forinttal a mindennapos éneklést, ezenfelül 188 millió forint jut nemzeti kulturális programokra.

A hangszeres-csere-programban idén az alapfokú művészeti iskolák 50 százalékának egy-egy pianót biztosítanak (1-1 millió forint értékben), a zeneművészeti szakgimnáziumok fele zongorát kap (9-9 millió forint értékben), minden második által-

nos iskola és a zeneművészeti szakgimnázium pedig elektromos zongorához jut, amelyet darabonként 350 ezer forintért szereznek be. Az alapfokú művészeti iskolák és a szakgimnáziumok esetében diákonként 17 ezer forintos támogatás jut hangszerbeszerzésre, hangszerjavításra pedig tanulónként 2400 forint.

A források felhasználása egy hónapon belül megkezdődik, és legkésőbb a szeptemberben induló új tanévben már valamennyi intézmény használni tudja az új eszközöket.

Egyéb oktatási-kulturális hírek

A gyermekvédelem megújulása

Megkezdődött az állami gondozott gyermekek korszerű körülmények közé helyezését célzó program utolsó fejezete – mondta *Czibere Károly* szociális ügyekért és társadalmi felzárkózásért felelős államtitkár az Öreglakon épülő lakásotthonok bokrétaünnepségén március 26-án. Mint elmondta, az ún. gyermekvédelmi kiváltásra szánt 6 milliárd forintnak köszönhetően 2019 végére, 2020 elejére elérhető, hogy ne legyenek nagy, korszerűtlen, kollégiumszerű gyermekotthonok Magyarországon.

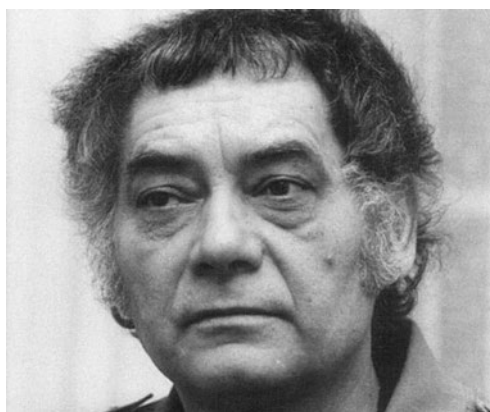
Kiemelt feladat a gyermekvédelemben dolgozó munkatársak megbecsülése is, a továbbképzésüket 8 milliárd, a vezetőképzést 2 milliárd, a lelki egészségüket, a kiégés megelőzését 1 milliárd forintos program szolgálja – tette hozzá. A kormány idén döntött arról, hogy a gyermekvédelem erősítése érdekében másodfokon 16%-kal növelik a gyámügyi ügyintézők, ezenkívül 30%-kal a gyermekjogi képviselők, 10%-kal a gyermekvédelmi szakértői bizottságok tagjainak számát, továbbá 30%-kal több lesz a speciális szükségletű gyermekeknek rendelkezésre álló férőhely.

5 milliárd forint a Csoóri Sándor-programra

A tavalyi 2,5 milliárd után idén 5 milliárd forintot szán a kormány a népi kultúra támogatását célzó Csoóri Sándor-programra – mondta *Balog Zoltán*, az emberi erőforrások minisztere a projekt március 21-i sajtótájékoztatóján.

2017-ben a 2,5 milliárd forintból 1349 néptánc- és népzenei együttest, népdalkört támogattak szerte a Kárpát-medencében. A támogatást a pályázaton nyertes cso-

portok többek között népviseletek készítésére, hangszerbeszerzésre, technikai eszközök vásárlására, szakmai oktatói munkára, fellépéseik során élő népzenei szolgáltatások igénybevételére használhatják fel.

Az 5 milliárd forintos idei keret nyílt pályázatain a néptáncegyüttesek 1,8 milliárd, a táncházak 220 millió, a népzenei együttesek, népdalkörök 530 millió, a tárgyalkotó népművészeti közösségek 500 millió, a határon túli hivatásos magyar néptáncegyüttesek pedig 250 millió forintos keretre pályázhatnak. Népzeneoktatási programok megvalósítására 330 millió, az országos, regionális és megyei hatókörű népművészeti szervezetek közösségfejlesztő programjaira pedig 700 millió forint jut.

Nyitrai Zsolt stratégiai társadalmi kapcsolatokért felelős miniszterelnöki megbízott elmondta: ma Magyarországon több mint 300 ezren foglalkoznak hagyományőrzéssel mintegy 1600 csoportban, amelyekkel évente 2000 rendezvényen találkozhat a közönség.

Az év végéig 130 új Biztos Kezdet Gyerekház létesül

Az eddig működő száztizenhárom Biztos Kezdet Gyerekház mellett az év végéig 130 új intézmény kezd meg működését. A program folytatására és továbbfejlesztésére 8 milliárd forintot fordít a kormány, ebből 2,5 milliárd forintot az építkezésekre, 5,5 milliárdot pedig az új gyerekházak 48 hónapig tartó működtetésére költenek – jelentette be *Czibere Károly* szociális ügyekért és társadalmi felzárkózásért felelős államtitkára.

Kiemelte, a gyerekházak a kormány országos felzárkóztatási stratégiájának kulcselemei, céljuk az, hogy minden feltételt biztosítsanak a hátrányos helyzetű

településeken, nehéz körülmények között élő, döntően óvodáskor előtt álló, három év alatti gyerekeknek, illetve esélyt teremt- senek számukra a teljes életre. Ezekben a gyerekházakban nemcsak a gyermekeket, hanem a szülőket is fogadják, hiszen sok esetben az anyák itt jutnak hozzá a gyer- mekgondozás és -ellátás legalapvetőbb információihoz.

Lerakták a Cziffra György Roma Oktatási és Kulturális Központ alapkövét

Letették a leendő Cziffra György Roma Oktatási és Kulturális Központ alapkövét március 1-jén Józsefvárosban. A Tavasz- mező utca 6. szám alatt megvalósuló léte- sítmény 2,5 milliárd forint hazai forrásból épül meg, és várhatóan 2019 tavaszán nyitja meg kapuit.

„Cziffra Györgyöt szellemi hagyatéka, elképesztő zenei tehetsége, emberi tar- tása, a fiatalokat segítő önzetlensége már életében legendává tette. A mesterről elnevezett intézmény unikális szint lesz a ránk hagyott örökség gondozásában, és az általa kijelölt művészi út továbbadásában a fiataloknak” – nyilatkozta *Balázs János*, a Cziffra Központ művészeti vezetője.

A Cziffra Központ lehetőséget fog adni a roma alkotóknak a megjelenésre, közössé- gi teret ad a kulturális innovatív progra- moknak, és egyszerre lesz nyitott a roma emberek, illetve a széles nyilvánosság előtt. Az épületbe egy 350 fő elhelyezésére alkalmas befogadó színházi termet ter- veztek, ahol zenei és táncprodukciókat is bemutatnak, lesznek állandó és tematikus kiállítások, zenei, tánc- és filmművészeti szakmai műhely, professzionális stúdió, digitális archívum és könyvtár, valamint rádióműsor sugárzására alkalmas stúdió és szerkesztőség.

26 óvoda kapott idén Kincses Kultúróvoda címet

26 óvoda vehette át idén, március 19-én a Kincses Kultúróvoda címet, amellyel az azonos címmel meghirdetett, az óvodai és a kulturális intézményrendszer együtt- működésének erősítésére kiírt pályázat nyerteseit jutalmazták. A harmadik alka- lommal meghirdetett kiírás célja, hogy a kulturális tartalmak minél sokrétűbben épüljenek be az óvodák helyi pedagógiai programjába, és az intézmények egyre tu- dadosabban vegyék igénybe a kulturális in- tézmények kínálta lehetőségeket. A három évig birtokolt cím mellé intézményenként 1,3 millió forintot kaptak a nyertesek.

kincseskulturovoda.hu

A közgyűjtemények digitális átállása

A kormány elfogadta a Közgyűjteményi Digitalizálási Stratégia megvalósításá- hoz szükséges intézkedések akciótervét. A stratégia megvalósításának első ütemé- ben, 2021-ig több mint 15 milliárd forint költségvetési támogatás segíti a közgyűjte- mények digitális átállását.

A fejlesztés múzeumi, könyvtári, levéltári és audiovizuális területeken ütemezett forrásbiztosítással segíti elő a digitalizált tartalmak előállítását és felhasználóbarát szolgáltatását. A szükséges infrastruktú- rális fejlesztések során kiemelt hangsúlyt fektet az audiovizuális gyűjtemények hosz- szú távú megőrzésének feladataira.

Az egyes közgyűjtemények a jövőben egységes koncepció mentén, az állampol- gárok igényeinek megfelelően, a közneve- lés, a tudományos kutatás, az egész életen át tartó tanulás és a szórakozás igényeit figyelembe véve, tematikusan összekap- csolt tartalomszolgáltatást biztosítanak. A digitális átállásnak nemcsak a nagy or- szágos intézmények, hanem – fenntartótól függetlenül – valamennyi közgyűjtemény a részese lesz.

A kormánydöntés alapján felgyorsul az a jogi előkészítő munka is, amely a közgyű- jteményekben őrzött kulturális tartalmak minél teljesebb körű digitális hozzáférését és kiemelten oktatási célú felhasználását segíti elő.

Átadták az Arany János Zeneszerzőverseny díjait

Átadták az Arany János Zeneszerzőverseny díjait március 1-jén a Zeneakadémián. A zeneszerzőversenyre – amelyet a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem hirdetett meg az Arany János-emlékév Emlékbizottságának támogatásával – Arany János munkáinak felhasználásával írt új zeneműveket vártak. A két kategóriában meghirdetett verseny első díjait *Molnár Viktor* és *Szabó Barna* nyerte el.

zeneakademia.hu

Július 1-től ingyen szerezhetik meg a KRESZ-vizsgát a 20 éven aluliak

2018. július 1-jétől a kormány megtéríti a KRESZ-tanfolyam és -vizsga díját a 20 évnél fiatalabbaknak. A tanfolyam és a vizsga díjának visszatérítése 25 ezer forintos értékhatárig jár, és abban az esetben is igényelhető, ha valaki a KRESZ-vizsga után nem vesz részt azonnal gyakorlati oktatáson.

Évente közel 50 ezer 20 évnél fiatalabb kísérel meg KRESZ-vizsgát tenni, ebből több mint 30 ezren sikerrel teljesítik is. A B kategóriás jogosítványhoz szükséges e-learning KRESZ-tanfolyam díja általában 15–25 ezer forint, a vizsga díja pedig 4600 forint, így a visszatérítés fedezheti ezeket a költségeket. Az utólagos visszatérítést elektronikusan is lehet majd igényelni, az ezzel kapcsolatos teendőket a Magyar Államkincstár intézi, további információkat pedig az Új Nemzedék Központtól lehet kérni.

www.ujnemzedek.hu/hasznos/jon-az-ingeny-kresz-es-az-olcsobb-jogsi-a-fiataloknak

Programok

3. Zenevarázslat – négykezes zongoraverseny gyerekeknek

2018. május 22–25., Eger

Magyarországi és határon túli gyerekek részére rendezik meg a 3. Zenevarázslat négykezes zongoraversenyt és kurzust Egerben. A verseny helyszíne az Eszterházy Károly Egyetem Kápolna terme lesz.

Várnagy Andrea zongoraművész, a program kezdeményezője elmondta: a négykezes műfaja az összetartozásról, a közös célért való együttes munkáról szól. A versenyen, amelyen tanár-diák kategória is indul, minden résztvevő arany, ezüst vagy bronz minősítést kap, hiszen a szervezők szerint a legfontosabb pozitív visszajelzéssel, dicsérettel bátorítani a gyerekeket.

zenevarazslat.hu/

Pécs lesz az idei Múzeumok Éjszakájának központi helyszíne

2018. június 23.

Pécs lesz a központi helyszíne, valamint a családok és a kultúra kapcsolata lesz a központi üzenete az idén június 23-án megrendezendő Múzeumok Éjszakájának. *Hoppál Péter* kultúráért felelős államtitkár szerint nagyon erős közönségfigyelmet eredményezett, hogy 2015-től kezdődően immár kiemelt vidéki helyszíneket és tematikákat is meghatároztak. Elsőként Eger, 2016-ban Kecskemét, 2017-ben pedig Debrecen volt kiemelt helyszín. Az elmúlt három évben az élő Erdély tematikája, majd a hősök, újítók, felfedezők témaköre és az értékörzés volt a Múzeumok Éjszakájának központi üzenete. A szervezők szeretnék idén a pécsi Janus Pannonius Múzeumban megtekinthető, ritkaságszámba menő múzeumi kínálatot az országos érdeklődés középpontjába emelni.

hu-hu.facebook.com/muzeumokejszakaja

Programajánló

Összeállította: **Balatoni Kinga Cecília**

Cifra Palota XXL

2018. május 28., Budapest, Művészetek Palotája (Müpa)

A Cifra Palota várja azokat a családokat, melyek aktívan, kreatívan, tartalmas programokkal szeretnék eltölteni a szabadidejüket. A színpadon zajló zenés, tánc- és meseelőadások, valamint az előcsarnok többi területén megrendezett zenei és kreatív foglalkozások, készségfejlesztő programok és játékok kapcsolódnak a programsorozat heti témájához és a Müpa más előadásaihoz. A Müpa vasárnaponkénti Cifra Palotája a gyermeknap alkalmából hatalmasra nő. Zenék, mesék három színpadon; bent, a Müpában és kint, szabadtéren is rengeteg kreatív és zenés foglalkozás vár minden gyermeket és gyermeklelkű felnőttet, aki a „vattacukor-élmények” helyett aktívan, tartalmas programokkal szeretné eltölteni ezt a napot.

www.mupa.hu

XII. Bükkszentkereszti Gyógynövénynapok 2018

2018. július 7–8., Bükkszentkereszt

Szabó Gyuri bácsi falujában, a Bükk egyik legszebb településén, Bükkszentkereszten kétnapos fesztivál keretében várják a gyógynövények szerelmeseit. Az idei fesztivál mottója: *Egészségtudatos fiatalok és fiatalos idősök – avagy hogyan maradjunk fiatalosak, egészségesek, vonzóak?* A természetszerető és a kiegészítő gyógymódok iránt nyitott emberek a Bükk szívében, romlatlan természeti környezetben előadásokat hallgathatnak, új ismereteket szerezhhetnek, nagyokat kirándulhatnak és feltölthetnek. A legkisebbeket szokás szerint a Gyereksziget szabadtéri népi játéka várják, de idén a Magyar Madártani Egyesület Bükki Csoportját is megismerhetik. Az érdeklődők a fesztivál ideje alatt Gyuri bácsi színpompás gyógynövénykertjébe is ellátogathatnak.

www.gyorgytea.hu

50 éves a BKK

2018. december 31-ig, Budapest, Deák tér, Földalatti Vasúti Múzeum

Ötvenéves születésnapját ünnepli a BKK. Az 1968. január 1-jén megalakult intézmény kerek évfordulója alkalmából rendezett kiállításon a fővárosi közösségi közlekedés rendkívül eseménydús fél évszázadának tárgyi emlékei köszönnek vissza. A kiállítás bemutatja a BKK egykori és mai közlekedési ágazatait. A korszak emblematikus járműveit fotók, makettek és eredeti járműtartozékok (pl. kapaszkodók, lámpák, leszállásjelzők) idézik fel. A kiállításon megtekinthetők az utazóközönség számára leginkább szem előtt lévő közlekedési relikviák: régi jegyek, bérletek, jegylyukasztók, a ma már különlegesnek számító megállótáblák, menetrendi tájékoztatók, megmosolygató hajdani plakátok, utastájékoztató anyagok vagy például a BKK dolgozói által viselt egykori és mai egyenruhák.

AZ OKTATÁS A LEGJOBB
ESZKÖZ A KLÍMATUDATOSSÁG
FEJLESZTÉSÉHEZ

AZ ISKOLÁK ÉPÍTSENEK KI
KAPCSOLATOKAT A HELYI
KÖZÖSSÉGEKKEL, ÉS VÁLLALJANAK
RÉSZT AZ ÜGYEIKBEN

AZ ISKOLAI DÖNTÉSEKBE VONJÁK
BE A DIÁKOKAT, A SZÜLŐKET,
A PEDAGÓGUSOKAT, AZ ISKOLÁK
VEZETŐIT, FENNTARTÓIT ÉS A HELYI
KÖZÖSSÉG KÉPVISELŐIT

AZ EGÉSZISKOLÁS MEGKÖZELÍTÉSBEN
A FENNTARTHATÓSÁG EGYARÁNT MEGJELNIK
AZ OKTATÁSBAN, AZ OKTATÁSI MÓDSZEREK-
BEN, A TANÓRÁN KÍVÜLI TEVÉKENYSÉGEK-
BEN, A TANÁRKÉPZÉSBEN, A DÖNTÉSHOZATALI
FOLYAMATOKBAN, AZ ÉPÍTETT ÉS A TERMÉSZETI
KÖRNYEZETBEN ÉS A TÁGABB KÖZÖSSÉGBEN

**SZABAD
A VERS!**

VÁLASZD KI! ÍRD ÚJRA!

ADJÁTOK ELŐ!

KÜLDD BE!

**NYERJ 1 MILLIÓ FORINTOS
OSZTÁLYKIRÁNDULÁST!**

VERSPÁLYÁZAT ÁLTALÁNOS ISKOLA FELSŐ TAGOZATOS ÉS KÖZÉPISKOLÁS DIÁKOK
SZÁMÁRA ÁPRILIS 11-TŐL. A FŐDÍJ 1 MILLIÓ FORINT ÉRTÉKŰ OSZTÁLYKIRÁNDULÁS.

CSALADOKEVE.HU/SZABADAVERS